

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Trendy a výzvy migrace v Evropské unii
Trends and Challenges of Migration in the European Union

Student: Radka Šišková
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Eva Poledníková

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Radka Šišková**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210R004 Eurospráva
Specializace: 00 Eurospráva
Téma: **Trendy a výzvy migrace v Evropské unii**
Trends and Challenges of Migration in the European Union

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teoretické vymezení migrace
3. Migrační politika a regulace migrace v EU
4. Současné trendy a vývoj migrace v EU a vybraných státech
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BADE, Klaus J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-710-6559-5.

ASLAN, Ednan. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-808-7284-070.

UHEREK, Zdeněk. *Migration, diversity and their management*. Praha: Institute of Ethnology, Academy of Sciences of the Czech Republic, 2011. ISBN 978-808-7112-465.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

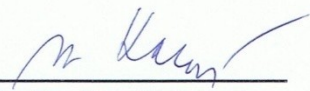
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Eva Poledníková**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 10.05.2013

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala samostatně.“

V Ostravě, dne 10. 5. 2013

Radka Šišková

Radka Šišková

Děkuji paní Ing. Evě Poledníkové za cenné rady, připomínky a věnovaný čas při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1 Úvod	5
2 Teoretické vymezení migrace	6
2.1 Obecné vymezení migrace	6
2.1.1 Příčiny migrace	9
2.1.2 Důsledky migrace	12
2.2 Historie mezinárodní migrace	14
2.2.1 Směry migrace v 19. a 20. století v rámci Evropy	15
2.2.2 Směry migrace v 21. století v Evropě	17
3 Migrační politika a regulace migrace v EU	18
3.1 Definice a role migrační politiky	18
3.2 Regulace migrace v evropském integračním procesu	19
3.2.1 Vývoj politik regulace migrace v evropském integračním procesu	19
3.2.2 Volný pohyb osob	27
3.2.3 Imigrační a azylová politika EU	30
4 Současné trendy a vývoj migrace v EU a vybraných státech	35
4.1 Migrační politika ve vybraných zemích	35
4.2 Současné trendy a vývoj migrace v EU	36
4.2.1 Trendy v mezinárodní migraci	36
4.2.2 Migrační trendy v EU	39
4.2.3 Vízová politika EU	43
4.3 Současné migrační trendy ve vybraných státech EU	44
4.3.1 Vývoj migrace v České republice	44
4.3.2 Vývoj migrace ve Francii	50
4.3.3 Vývoj migrace v Německu	56
4.3.4 Vývoj migrace ve Velké Británii	62
4.3.5 Vývoj migrace v Itálii	68
4.3.6 Vývoj migrace ve Španělsku	73
4.3.7 Shrnutí	77
5 Závěr	81
Seznam literatury	83
Seznam zkratk	89

Seznam tabulek a grafů.....	91
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	

1 Úvod

Předmětem bakalářské práce jsou trendy a výzvy migrace v Evropské unii. Téma jsem si zvolila z toho důvodu, že ráda cestuji a také často přicházím do kontaktu s cizinci, tudíž jsem se s problematikou migrace často setkala a tento problém mě velmi zajímá. Dalším důvodem výběru tématu bylo, že migrace v rámci Evropské unie je dlouhodobý problém, který se vlády jednotlivých zemí snaží řešit již desítky let, ale stále žádná z těchto vlád nenašla úplné řešení. Problém migrace je tedy už řadu let stále aktuálním, ale zejména v posledních 10 letech se dle mého názoru stává zvláště závažným a zaslouží velkou pozornost jak vlád jednotlivých států Evropské unie (EU), tak i Evropské unie jako celku.

Cílem bakalářské práce je podat ucelený pohled na problematiku migrace v Evropské unii a v jednotlivých vybraných státech Evropské unie a porovnat její historický vývoj se současnou situací.

Bakalářská práce je rozdělena do tří obsahových kapitol. Obsahově první kapitola se zabývá teoretickým vymezením migrace. První část je věnována obecnému vymezení migrace, kde jsou definovány základní pojmy problematiky migrace. Druhá část se zabývá historií migrace z pohledu světového i evropského.

V obsahově druhé kapitole je definována role migrační politiky a regulace migrace v evropském integračním procesu. Součástí této kapitoly je popis vývoje problematiky migrace v prohlubujícím se integračním procesu, přičemž je charakterizován pohyb osob a imigrační a azylová politika EU.

Obsahově třetí kapitola se zabývá současným vývojem migrace v Evropské unii jako celku, ale také v jednotlivých vybraných státech EU (Česká republika, Francie, Německo, Velká Británie, Itálie, Španělsko).

Teoretická část bakalářské práce vychází především z české i zahraniční odborné, knižně vydané literatury a analytická část z oficiálních zdrojů Evropské unie, převážně z dat Evropského statistického úřadu (Eurostatu). Analýza se týká především počtu imigrantů, emigrantů a cizinců v Evropské unii a jejich vybraných státech.

2 Teoretické vymezení migrace

Migrace znamená pohyb obyvatelstva mezi dvěma územními jednotkami. Migrace se z nejširšího hlediska dá rozdělit na vnější a vnitřní. Vnitřní migraci můžeme popsat jako přesun obyvatelstva v rámci stejné země. Většinou jde o krátkodobější proces, kdy se lidé nejčastěji přesunují za prací. Tato práce je zaměřena spíše na migraci vnější, kdy se lidé přesouvají v rámci zemí, či kontinentů. Důvody těchto přesunů jsou dále popsány v podkapitole 2.1.1¹.

Emigrace znamená opuštění země svého původu a přestěhování se do jiné země, ať už je účel jakýkoli. Na rozdíl od *imigrace*, což je proces, kdy se na území jednoho států přistěhují občané státu jiného. Nelegální migrace představuje nelegální vstup přes státní hranice na území jiného státu².

2.1 Obecné vymezení migrace

K základním typům migrace patří migrace podle délky trvání a motivů.

Podle *délky trvání* se migrace rozděluje na krátkodobý a dlouhodobý proces.

- *Migrace jako krátkodobý proces* - jedná se o proces, který je specifický tím, že trvá nanejvýš pár týdnů. Při tomto procesu lidé nemění své trvalé bydliště. K pohybu dochází přes hranice i v rámci jedné země. Úplně nejčastější je dojíždění za prací či do školy do jiného města. Další velmi obvyklý jev je dovolená, krátkodobějšího či dlouhodobějšího charakteru, kdy se na několik dní či týdnů přesuneme např. za sluncem do jižních zemí či na hory. Vždycky se ale po této relativně krátké době vrátíme zpět do místa svého bydliště.
- *Migrace jako relativně trvalý proces* - tento přesun má dlouhodobý či trvalý charakter. Někdy se lidé přesunou např. za prací na několik let do jiného státu, pak se vrací do svého bydliště. Často se však stává, že si ve svém novém prostředí vybudují své zázemí a už se do původního bydliště nevrací. Tento proces je komplikovanější a je spojován například s hledáním nového vhodného bydlení.

Na základě motivů je rozlišována migrace ekonomická, politická dobrovolná, nucená, legální či nelegální.

¹ DEMOGRAFIE.INFO. Migrace. *Demografie.info* [online]. 2009 [cit. 2012-12-21]. ISSN 1801-2914. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_migrace

² HAZARI, Bharat R. *Migration, unemployment, and trade*. Boston: Kluwer Academic Publishers, c2001.274 s. ISBN 07-923-7310-3.

Ekonomická migrace, představuje migraci, kdy se obyvatelstvo přesouvá z ekonomických důvodů. Tedy většinou za lepší pracovní pozicí, která také znamená vyšší finanční ohodnocení. Na tento typ ekonomické (pracovní) migrace se ve své prostorové analýze soustřeďuje *makroekonomický neoklasický přístup*. Ten říká, že pracovní síla za nižší cenu práce v regionu (většinou důsledek nadbytečné nabídky) reaguje tak, že se přesune do regionu, kde je cena práce vyšší (většinou v důsledku deficitu pracovní síly). Toto pak bude pokračovat až do chvíle, kdy se nabídka práce vyrovná poptávce po práci. Makroekonomické hledisko se zabývá pouze kvantitou a kvalitou pracovní síly (získanými zkušenostmi, vzděláním) ve vztahu k ceně práce, nezabývá se tedy motivy migrantů. Dalším z typů je přístup *mikroekonomický neoklasický*. Ten je zaměřen na jedince, který se rozhodl migrovat na základě racionálního rozhodnutí, kdy porovnal veškeré náklady a budoucí výnosy spojené s migrací. Tato teorie tedy stojí na základech očekávání budoucího vývoje. Další z teorií je *teorie migrace z hlediska „nové ekonomiky domácnosti“*. Toto se týká hlavně rozvojových zemí, kde je vyšší riziko neúrody, nezaměstnanosti atd. Tato teorie stojí na podstatě, že rozhodnutí k migraci nezáleží pouze na jedinci, ale na větší sociální skupině jako je rodina či domácnost. Také tato teorie na rozdíl od předchozích dvou neoklasických přístupů, nemá za základ zajistit zvýšení příjmů, ale zajistit vůbec nějaké příjmy³.

V některých případech je také možné to, že se chceme přesunout do daného státu kvůli štedřejší státní politice např. vyšším sociálním dávkám. S tímto problémem se setkávala například Francie. Díky své štedré sociální politice, kdy byla velmi podporována porodnost, se zde snažili přistěhovat obyvatelé bývalých kolonií této země a získat lepší životní úroveň⁴. Ekonomická migrace je jedna z nejstarších, tedy přesun z horšího za lepším. Odpradávná se obyvatelstvo přesouvalo tam, kde mohlo vydělat více peněz, či vypěstovat více obilí na obživu.

Politická migrace je často z důvodu toho, že v původní zemi vypukl např. válečný konflikt a obyvatelstvo se snaží před ním utéct. Může být dobrovolná, ale většinou bývá spíše nucená. V historii i současnosti mají lidé důvod emigrovat také např. z důvodu nesouhlasu

³ MACHÁČEK, Jaroslav, Petr TOTH a René WOKOUN. *Regionální a municipální ekonomie*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2011. 199 s. ISBN 978-80-245-1836-7.

⁴ Euractiv [online]. Francie v roce 2055 dosáhne stejně velké populace jako Německo[cit. 2013-01-22]. ISSN1803-2486. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/francie-v-roce-2055-dosahne-stejne-velke-populace-jako-nemecko-009802>

s politikou státu, ve kterém žijí a přesouvají se, pokud to daný stát dovolí, jinam.⁵ Při politické migraci nastává také často velký sociální problém, a to rozdělení rodiny⁶.

Vnitrostátní migrace je chápána tak, že místo vystěhování a místo přistěhování je na území jednoho státu. Je to nejsnadnější přesun pro obyvatelstvo. Vnitrostátní migrace může být jak krátkodobá, tak i dlouhodobá, což souvisí s tím, zda například obyvatel pouze dojíždí za prací či do školy, nebo se obyvatel rozhodl, za prací natrvalo přestěhovat. S tímto typem migrace jsme se nejčastěji setkávali na začátku 20. století. Důvodem byl přesun obyvatelstva do měst (urbanizace). V současné době se setkáváme s tzv. *suburbanizací*, tj. přesun obyvatel zpět na venkov blízky městu⁷.

Mezistátní migrace je přesun obyvatelstva přes hranice státu, kde mají své občanství. Může mít různé důvody i různou délku. Nejčastější motivy jsou hospodářské (lepší platové ohodnocení) a politické (náboženský útlak v zemi původu, politické pronásledování). Také může být dlouhodobého či krátkodobého charakteru. Klíčové však je, že migrace probíhá přes hranici daného státu⁸. Tuto mezistátní migraci dále dělíme na dobrovolnou a nucenou.

Dobrovolná migrace je taková migrace, která vyplývá z vlastní iniciativy migranta. Osoba se pro migraci sama dobrovolně rozhodla. Důvodů existuje celá řada, může to být prostý přesun za rodinou, přesun za prací či další ekonomické i neekonomické důvody.

Nucená migrace nastává v okamžiku, kdy je jednotlivec ke stěhování přinucen veřejnou mocí, a to přímo či nepřímo. Jedním z typů nucené migrace je *vyhoštění*, kdy imigrant je donucen opustit místo svého trvalého pobytu např. kvůli zločinu, který v dané zemi spáchal, může být vyhoštěn zpět do své vlasti, či na území daného státu pobýval nelegálně. Dalším z typů nucené migrace je *vyhnanectví*, kdy osoba byla veřejnou mocí donucena opustit svou vlast. Příčiny bývají často politické či rasové⁹.

Legální migrace je migrace, kdy vláda země, do které migrujeme, s touto migrací souhlasí a schválí ji. Máme například platné pracovní povolení, či platné vízum. S tímto typem

⁵ DEMOGRAFIE.INFO. Migrace. *Demografie.info* [online]. 2009 [cit. 2012-12-21]. ISSN 1801-2914. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_migrace

⁶ UHEREK, Zdeněk, *Migration, diversity and their management*. Praha: Institute of Ethnology, Academy of Sciences of the Czech Republic. 298 s.. ISBN 978-808-7112-465.

⁷ LULAYOVÁ, Iva. Obyvatelstvo migrace. In: *Matzem.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.matzem.cz%2Fprezentace%2Fobyvatelstvo_migrace.pps&ei=2pITUe3ZMefT4QSkloHYDg&u sg=AFQjCNEB9z_DnOq5CVLQm55Mz83_AJg

⁸ LUPTAKOVÁ, Marina. *Procesy mezinárodní migrace*. [online]. 2008 [cit. 2012-11-10]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2007/04/luptakova.pdf>

⁹ KUNEŠOVÁ, Hana. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-717-9455-4.

migrace se také často setkáváme u krátkodobé migrace, kdy účelem přesunu je například návštěva rodiny či dovolená.

Nelegální migrace představuje to buď nelegální překročení státní hranice, a to jak při vstupu do země, tak i nedovolený způsob opuštění daného státu nebo nelegální pobyt na území daného státu. V praxi se tak setkáváme, že jsou nelegální oba případy, jak vstup, tak i pobyt nebo vstup je legální, ale pobyt na daném území se stane nelegálním. Pokud se toto týká pracovní migrace, nelegální pobyt často vznikne kvůli časové náročnosti byrokratickým úkonům např. vyřízení víza.

2.1.1 Příčiny migrace

Mezi příčiny migrace patří push a pull faktory.

Push faktory

Je to případ, kdy lidé opouští zemi svého původu. Mezi tyto faktory například patří ekonomická nestabilita v zemi, válečné konflikty, náboženské konflikty, politická nestabilita nebo celková nízká životní úroveň.

Jedním z těchto faktorů je *nízká životní úroveň*, kdy existují země, hlavně mimoevropské, jako státy téměř celé Afriky, jihozápadní Asie (s výjimkou ropných velmocí), kde je velmi nízká životní úroveň. Toto je způsobeno hlavně malým nebo nulovým ekonomickým růstem. Tuto nízkou životní úroveň můžeme vidět například na některých makroekonomických ukazatelích. Jeden z těchto ukazatelů je např. *Index lidského rozvoje* (HDI), jeho hodnoty dle států zobrazuje tabulka 2.1. Tento index se snaží vyjádřit kvalitu lidského života. Zahrnuje údaje o střední délce života, gramotnosti obyvatelstva staršího 15 let, a hrubý domácí produkt (HDP) na obyvatele. Je používán od roku 1993 *Organizací spojených národů* (OSN) a v roce 2010 byl mírně pozměněn¹⁰.

¹⁰ KLIKOVÁ, Christiana a Igor Kotlán. *Hospodářská politika: teorie a praxe*. Ostrava: SOKRATES, 2003. ISBN 80-86572-35-8.

Tabulka 2.1: Nejméně rozvinuté státy podle indexu HDI, rok 2011

Stát	Index HDI	Pořadí státu dle indexu HDI ve světě
Afganistan	0, 407	172
Keňa	0, 584	143
Mali	0, 366	175
Pákistán	0,526	145
Senegal	0, 488	155
Súdán	0, 402	169
Uganda	0, 506	161

Zdroj: OSN, 2013; vlastní zpracování

Válečné a náboženské konflikty jsou dalším z push faktorů. Vznikají často z důvodů boje o moc a zdroje. Tímto se země stávají chudé, jelikož většina finančních prostředků jsou investovány do zbraní a armády místo do rozvoje. Při rozdělení zemí do 5 příjmových skupin (rozdělení podle Světové banky) jsou to nejčastěji ty 2 nejméně příjmové, protože ta úplně nejméně příjmová skupina zemí nedisponuje potřebnými zdroji. Pro člověka je přirozené, že se snaží před válkou utéct, či se jí jinak vyhnout. A jedním ze způsobů je pak právě migrace. Válečné konflikty mohou také vznikat na základě střetů kultur a náboženství. V zemích, kde vedle sebe žije obyvatelstvo, které vyznává jiné náboženství, tak často vzniká konflikt, kdy se jedna skupina snaží prosadit své náboženství jako hlavní a jediné a není ochotna, nebo jen v malé míře, tolerovat jiné náboženství. S tímto se setkáváme v celém světě, včetně Evropy. Častější tyto konflikty bývají v zemích, kde obyvatelstvo nedosahuje vyššího vzdělání.

Posledních několik let pozorujeme hlavně konflikt mezi „západní a východní“ kulturou, kdy evropská kultura například díky turistice a hlavně díky médiím proniká do zemí, které se po tisíce let vyvíjely úplně jiným směrem. V zemích Evropy a Severní Ameriky se kultura a náboženství poslední stovky let zaměřuje na jedince, kdežto v zemích Afriky, arabských zemích a Asie se kultura a náboženství od svého vzniku zaměřuje na celkovou společnost. Na obou těchto stranách pak vzniká konflikt a netolerance¹¹.

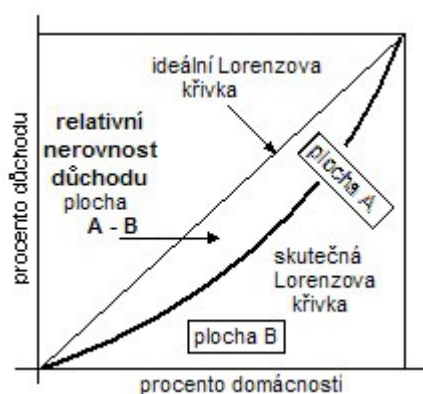
¹¹ ASLAN, Ednan. *Migrace a kulturní konflikty: evropské migrace dvou staletí*. Praha: Auditorium, 2011. 322 s. ISBN 978-808-7284-070.

Pull faktory

Jsou faktory, které nás na rozdíl od push faktorů do země táhnou. Mezi tyto faktory patří například vysoká životní úroveň v dané zemi, politická stabilita a celkově lepší životní podmínky k životu, mezi které můžou patřit i prosté věci jako příznivější klima.

Vysoká životní úroveň je jistě jeden z hlavních faktorů, proč se lidé snaží do této země přistěhovat. Je to jakýsi standard, který lidé v dané zemi mají. Životní úroveň můžeme měřit například ukazatelem *hrubého domácího produktu na obyvatele* (HDP/obyv.). HDP/obyv. je ukazatel produkčního výkonu ekonomiky. Pokud chceme určit životní úroveň v dané zemi, tento ukazatel nemůže být jediný, který použijeme, jelikož HDP země může být sice vysoké, ale rozdělení důchodu na obyvatele může být nerovnoměrné.¹² Toto nerovnoměrné rozdělení nám graficky znázorňuje *Lorenzova křivka*, které byla poprvé použita v roce 1905 na prezentaci rozdělení důchodů. Osy grafu jsou kumulativní součty procentuálních podílů zkoumaných jevů (0-100 %) nebo jedna z os vyjadřuje zkoumané jevy a druhá jejich hodnotu v procentech. Křivka tak vyjadřuje vztah mezi absolutní rovností, absolutní nerovností a skutečnou nerovností v rozdělení příjmu. Dalším ukazatelem může být HDI.

Graf 2.1: Lorenzova křivka

Zdroj: KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN; vlastní zpracování

Stabilní politická a hospodářská situace je dalším „lákadlem“ pro emigranty. Hospodářsky stabilní země je taková, kdy hospodářská politika státu je úspěšná tzn. podařilo se ji dosáhnout rovnováhy v tzv. magickém čtyřúhelníku. Jsou to čtyři samostatné grafy, které mají průnik v ideálním bodě. Tj. rovnováha mezi inflací, nezaměstnaností, saldem obchodní bilance a tempem růstu HDP. Doporučené hodnoty podle OECD se uvádí pro

¹² SPĚVÁČEK, Vojtěch. *Alternativní ukazatelé ekonomické výkonnosti a blahobytu* [online]. [cit. 2013-01-22]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Spevacek.pdf>

roční míru inflace 2 %, nezaměstnanost cca 5 %, tempo růstu HDP 3 % a saldo účtu platební bilance 0 %.

Země, se stabilní politickou situací je taková, která není zasažena válečnými konflikty, občanskou válkou, vysokou mírou korupce ve státní správě a v neposlední řadě je zemí demokratickou. V tak stabilní zemi, kdy se občané nemusí bát o své životy, zdraví a majetek, kde mohou beztréstně vyjadřovat své názory, se lidem žije mnohem spokojeněji, než v zemích zasaženými válečnými konflikty, autoritativními režimy a podobně.

2.1.2 Důsledky migrace

Migrace obyvatelstva má důsledky jak pro vysílající, tak i pro přijímající zemi. Tyto důsledky jsou například populační, ekonomické a další, přičemž mohou být jak kladné, tak i záporné. Obecně, ale můžeme říci, že přesun malého počtu obyvatelstva je pro obě země spíše přínosný. V případě masivního přesunu je pak většinou pro obě země spíše špatný.

Důsledky pro vysílající zemi

Hlavní, a na první pohled znatelný důsledek, je *odliv obyvatelstva*, který má za následek snížení populace. Populace není snížena, pouze o ty občany, kteří se odsunuli, ale také o potenciální děti těchto občanů. Menší počet obyvatelstva znamená menší počet potenciální pracovní síly, a to má za následek snížení HDP daného státu.

Odliv kvalifikovaných pracovníků

Pro stát nastává problém, pokud se ze země začnou odsunovat vysoce kvalifikovaní pracovníci ve velké míře, tzv. *brain drain*. V tomto případě zde stát nevnímá ani tak důsledek na úbytku populace, ale hlavně ekonomický aspekt tohoto odlivu. Ve většině případů totiž jeden vysoce kvalifikovaný pracovník vytvoří větší ekonomický přírůstek (vytvoří vyšší HDP) než jeden dělník. Dále pak země ztrácí také prostředky, které investovala na vzdělání těchto odborníků. Další důsledek nastává také z hlediska vývoje. Na vývoji nových technologií se podílí hlavně vysoce kvalifikovaná pracovní síla (vědci), kteří pokud odejdou, nemohou nic vyvíjet. Důvod odchodu pro takové pracovníky je často vyšší platové ohodnocení, ale také prestiž, kterou mohou získat, pokud budou pracovat v některém z vědeckých zařízení jako například *Národní úřad pro letectví a kosmonautiku (NASA)*¹³.

Odliv dělnické třídy nepředstavuje takový problém jako u vysoce kvalifikovaných pracovníků, jelikož dělnické profese může vykonávat prakticky kdokoli a nevyžadují

¹³ KUNEŠOVÁ, Hana, 2006, ref. 9

žádná dlouhá studia. Je tedy snadné dělníky na práci najmout. Přesto, kdyby se masově tato třída lidí odsunula, v zemi by zůstali pouze bankéři, inženýři a lékaři, země by také nemohla fungovat.

Důsledky pro přijímající země

Tak jak se z jedné země obyvatelstvo odsunulo, musí do jiné země přijít. To má pro přijímající zemi opět jak pozitivní, tak negativní důsledky.

Příliv vysoce kvalifikované pracovní síly je pro přijímající zemi velice přínosný. Jelikož kvalifikovaná síla je vždy žádaná, proto u ní ve velké míře nehrozí dlouhodobá nezaměstnanost a tím také stát má vyšší jistotu, že do budoucna nebude muset těmto lidem vyplácet dávky v nezaměstnanosti apod., což jsou pro něj velké náklady. Díky vzdělání těchto migrantů, se také země může dále rozvíjet. Díky nízké nezaměstnanosti, také může růst HDP na osobu a tím i HDP celého státu a ekonomika roste. Díky tomu, že to bývají většinou mladí lidé, pomáhají tak zvýšit populaci.

Na druhou stranu v případech jiných jako je např. *méně kvalifikovaná pracovní síla*, jsou důsledky pro přijímající stát spíše negativní. Pozitivní jsou pouze v případě, že se stát dlouhodobě potýká s úbytkem populace a migrující cizinci ji tak zvýší.

Negativní dopad je takový, že tito málo kvalifikovaní pracovníci často práci lehce nenajdou, tak proto jsou závislí na sociálních dávkách, nebo jsou ochotni pracovat za méně peněz. Toto se pro zaměstnavatele zdá jako velké pozitivum avšak pro původní obyvatele země to má důsledek ten, že i oni jsou často „donuceni“ pracovat za nižší mzdy nebo práci ztratí či nenajdou¹⁴.

Dalším ekonomickým důsledkem je často přistěhování ostatních členů rodiny emigranta. Nežádoucí se stává, že do cílové země emigruje pouze jeden člen či část rodiny, aby získali práci a „připravili“ podmínky pro zbývajících členy rodiny. Tito členové tak sice přijdou do relativně jistého prostředí, ale sami práci nemají a jsou tak závislí na tom, kdo přišel první¹⁵.

Další důsledek pro přijímající zemi je také *možná zvýšená kriminalita*. Co nelze opomenout jsou také konflikty panující z důvodu *rozdílnosti kultur* a tím i povah jednotlivých národů. Toto se děje zejména u přesunu obyvatelstva mimo kontinenty, či do vzdálenějších zemí, ve kterých jsou zcela jiné zvyklosti. Obecně je migrace spolu

¹⁴ KUNEŠOVÁ, Hana, 2006, ref. 9

¹⁵ UHEREK, Zdeněk, 2004, ref. 6

s porodností a úmrtností **klíčovým prvkem** v populačním vývoji. Ovlivňuje kulturní změny v celém světě a spolu s globalizací a ekonomickým rozvojem se toto ještě dále stupňuje. Migrace nikdy nezažila takový boom, ani nebyla problémem až do 80. let 20. století, kdy se svět zrychlil a z původních „pár“ migrantů se staly masy lidí putující světem¹⁶.

2.2 Historie mezinárodní migrace

Lidé, stejně jako zvířata migrují od pradávna. V pravěku či starověku to byl hlavně přesun za lepšími životními podmínkami např. na jih za teplem, k velkým řekám, kde byl dostatek pitné vody, či do úrodnějších nížin. Větší rozmach migrace nastal s objevením „nového světa“, tedy Ameriky. Rok 1492 byl tedy pro Evropu vlastně zlomový¹⁷. Nikdy, za celé dějiny lidstva, z Evropy neodešlo tolik lidí, jako pár desítek let po objevení Ameriky. Brzy se však přišlo na to, že nový kontinent skrývá obrovská přírodní bohatství. Kolem Střední Ameriky bylo ne jen velmi příznivé klima, ale také třeba zlato. Evropané se za nedlouho rozhodli jít do Ameriky dobrovolně. Prvními kolonizátory Ameriky byli Španělé a Portugalci, kteří připlouvali do dnešní Střední Ameriky. Později během celého 17. století Ameriku začali kolonizovat také Angličané. V tomto případě se jednalo hlavně o severní část Ameriky, převážně dnešní USA. K roku 1776 kdy byla vyhlášena *Deklarace nezávislosti* a Severní Amerika oficiálně přestala být kolonií a vznikly *Spojené státy americké*.¹⁸

Podobný osud jako Amerika měla i Austrálie. Byla objevena roku 1606 holandským mořeplavcem Villem Janszem. Pro Evropany to nejdříve nebyl příliš zajímavý kontinent, ale jelikož Amerika za nedlouho vyhlásila svou samostatnost. Jelikož Austrálie je pro Evropany kontinent, který je nejvzdálenější nebyly zde přílišné tendence se přesídlit, až do konce 19. století, kdy zde bylo objeveno zlato. Dnes je Austrálie velmi řídko osídlený kontinent. Žije zde 22 milionů lidí na rozloze cca 7,7 mil km². Podle aktuálních zpráv se vláda pomocí imigrace bude snažit, aby byl do roku 2050 počet obyvatel zhruba dvojnásobný. V Austrálii stále žije i původní obyvatelstvo, přibližně kolem půl milionu. Převážná část Australanů jsou potomky Britů a Irů. Dodnes je hlavou státu britská královna

¹⁶ LENOMAR, Aleš. *Mezinárodní pracovní migrace ve vybraných zemích střední Evropy* [online]. 2010 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/50555/esf_m_a2/DP-Ales_Lenomar-TEXT.pdf

¹⁷ EYEWITNESSHISTORY. *Eyewitnesstohistory* [online]. 1997 [cit. 2012-12-21]. Dostupné z: <http://www.eyewitnesstohistory.com/columbus.htm>

¹⁸ BATEMAN, Graham a Victoria EGANOVÁ. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Columbus. 2002. 512 s. ISBN 80-901-7276-8.

a úředním jazykem je angličtina. Takže zde i po stovkách let můžeme vidět patrný evropský, či britský vliv¹⁹.

Nesmíme také zapomenout nejen na historickou migraci přes hraniční či přeskontinentální, ale také migraci uvnitř země, tedy z vesnic do měst, z hor do nížin a všeobecně z horších podmínek za lepšími. Obyvatelstvo mělo vždy tendenci odcházet do měst, ale v raném středověku to v Evropě nebylo tak jednoduché jelikož, většina národa v evropských zemích byla nevolníky a ti se bez souhlasu svého pána nesměli stěhovat, ženit ani studovat. V západní Evropě bylo nevolnictví ve 14. století již zrušeno a nahrazeno peněžní rentou. Nevolník tak však získal jen některé osobní svobody např., mohl se svobodně stěhovat. Stal se z něj tak v podstatě „pouze“ poddaný. Ve střední a východní Evropě však bylo zrušeno až kolem 18. století. V carském Rusku trvalo poddanství až do roku 1861. Právý boom stěhování obyvatelstva do měst začal s průmyslovou revolucí, kdy se obyvatelstvo začalo stěhovat za prací a za lepšími podmínkami. S rozvojem průmyslu lidé z venkova, kteří se zabývali převážně zemědělstvím, ztratili své přivýdělky např. šití oděvů, výroba různých nástrojů. Tento trend, stěhování do větších měst trvá ve většině zemí v podstatě dodnes. I když v posledních 10 letech se můžeme setkat s trendem opačným, kdy lidé touží po návratu k přírodě a za prací do měst pouze dojíždějí.

Pohyb v rámci Evropy v 17. až 19. století byl hlavně putování za prací a cesty za obchodem. Jelikož v Evropě v 17. století byly četné války a hladomory, obyvatelstvo tak nemělo dostatečnou obživu. Pracovní migrace byla většinou krátkodobá a zaměřena na oblasti s dobrým výdělkem. Útlum obrovských rodin také nastal i s průmyslovou revolucí, kdy se nejen obyvatelé přestěhovali do měst, ale také se zlepšily podmínky k životu a úmrtnost ač stále vysoká, se začala snižovat.²⁰

2.2.1 Směry migrace v 19. a 20. století v rámci Evropy

Největším cílem v té době byla Francie. Lidé zde migrovali hlavně kvůli práci, a to převážně do pařížského regionu za stavebními pracemi. Největší počet přistěhovalců byl z Itálie - v roce 1911 zde bylo zhruba 419 000 italských občanů. Předčili tak Belgičany, kteří zde až do roku 1851 tvořili celou 1/3 všech cizinců.

Početná skupina migrantů za prací se také utvořila v Nizozemsku. Zde tito lidé migrovali především na dnešní západ Německa do velkých průmyslových center, jako je Oberhausen

¹⁹ BATEMAN, Graham a Victoria EGANOVÁ, 2002, ref. 18

²⁰ BADE, Klaus J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 497 s. ISBN 80-710-6559-5.

či Essen. V roce 1912 zde bylo až 118 390 dělníků a dělnic. Důvod byl ten, že zde poměrně snadno mohli najít práci na celý rok a ne pouze na sezónu. Naopak migrace německých pracovníků do Nizozemska nebyla proti číslu, které přicházelo do Německa nikterak vysoká, zhruba asi 20 000 lidí.

Velmi zajímavé číslo můžeme také vidět ve Španělsku kolem roku 1900. Údaje ukazují, že zde bylo až 710 000 nově příchozích pracovníků. Toto je v podstatě v dnešní době celé jedno velkoměsto. Stahovali se především do průmyslových oblastí Barcelony.

Naproti tomu z Itálie pracovníci především odcházeli. Na sezonní práce asi 250 000 ročně, většina z nich se ale vracela. Nejčtenější odsuny byly do Francie, Švýcarska, Německa a tehdejšího Rakouska-Uherska. Cílová země byla nejčastěji volena podle toho, z jakého regionu občané pocházeli a tedy, která cílová země pro ně byla nejsnáze dosažitelná. Nezanedbatelné číslo, asi 250 000 lidí odešlo za prací na americký kontinent. Jasný vliv Italů na americkém kontinentě proto můžeme vidět i dodnes, kdy italština je na prvních příčkách používaných jazyků²¹

Až do počátku 20. století se setkáváme převážně s **migrací za prací**. Lidé odcházeli jak na sezonní práce, tak i za celoroční práci a ve výsledku tak do dané země přesídlili natrvalo. V roce 1914 vypuká 1. světová válka a od této války až do konce studené války roku 1989 se s pracovní migrací už tolik nesetkáme. Je to dáno jednak tím, že průmysl je vesměs natolik rozvinutý ve většině evropských zemí, že není třeba masových přesunů pracovníků. Další důvod byl ten, že z politických důvodů bylo prakticky nemožné přesunout větší počet obyvatelstva z východu na západ. V této době se tak setkává především s migrací politickou a většinou nucenou.

Poslední větší migrace nastala v roce 1945, kdy byly z tehdejšího Československa (ČSR) podle zákona č. 115/1946 Sb. také nazývaného „amnestijní zákon“²² byli odsunuti sudetští Němci. V republice mohlo zůstat pouze malé procento z tehdejšího 3 až 3,5 milionové populace obyvatel žijící v pohraničí a hlásící se k německé národnosti. V republice tehdy mohli zůstat pouze odborníci, kteří byli nezbytní pro chod země nebo lidé, kteří mohli prokázat, že tvrdě bojovali proti fašistickému režimu. Po tomto období začala tzv. *studená válka*, trvající zhruba od let 1947 až po rozpadu *Svazu Sovětských Socialistických Republik* (SSSR) v roce 1991. Vše to vyvrcholilo postavením Berlínské zdi v roce 1961. Od té doby, byly proudy pracovní migrace prakticky zastaveny. Pouze pár odborníkům z východní

²¹ BADE, Klaus J, 2005, ref. 20

²² BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Prague: Gallery, 2002. 304 s. ISBN 80-860-1055-4.

části tohoto bloku (ČSR, Polsko, Maďarsko, SSSR a další) bylo dovoleno vyjet na výzkum popřípadě za prací do zemí západních. I krátkodobá migrace v podobě dovolené do západních zemí byla obrovskou výjimkou. Prakticky jediná možná dlouhodobá i krátkodobá migrace byla v tehdy „zprátelených zemích“ uvnitř. Toto samozřejmě neplatilo pro západní země, kde občané mohli cestovat i se stěhovat dle svého uvážení. Obecně však můžeme říci, že ve 2. polovině 20. století již migrace neměla masový ráz, jelikož migrace buď nebyla možná, nebo ji nebyla třeba.²³

2.2.2 Směry migrace v 21. století v Evropě

S trendem znovu narůstající migrace se setkáváme hlavně až v počátku 90. let 20. století (začátek je možný již v 80. letech) a převážně začátkem 21. století. Migrace uvnitř Evropy, byla způsobena pádem komunismu a uvolněním hranic a částečným otevřením pracovních trhů. Se vstupem 10 zemí do EU v roce 2004 se i těmto občanům otevřel trh většiny evropských zemí. Některé země si však ze strachu z nové a levné pracovní síly vyjednaly výjimku a podepsaly akt- *Smlouva o přistoupení*. Z důvodu nižší jazykové vybavenosti evropští občané se za prací tradičně příliš nestěhují, ale ve Spojených státech je tato praxe celkem běžná.

Problém s migrací uvnitř EU, uvnitř celé Evropy či uvnitř USA není v současnosti velkým problémem. Je to dáno tím, že rozdíly v platech a hlavně životní úrovni, se velmi pomalu, ale přesto stírají a tak lidé z chudších zemí nejsou nuceni odcházet ze svých domovů, jelikož jim nehrozí bezprostřední hlad či ztráta bydlení. Další stránka migrace uvnitř EU je ta, že obyvatelstvo si je až na drobné rozdíly velmi podobné.

Problémem posledních 15 let je migrace do Evropy. Do zemí Evropy se stěhují především obyvatelé severní Afriky a bývalých kolonií. Lidé do Evropy přichází jak pracovat, tak ale také utíkají třeba před válkou. Evropa a hlavně jižní země Evropy nejsou schopny tyto uprchlíky přijímat. Tento problém se v posledních letech týká především Francie a Itálie. V těchto případech ale hrozí daleko víc, než je odčerpávání dávek ze státního rozpočtu. Nastávají zde kulturní, rasové a hlavně náboženské konflikty a také je zde vysoká hrozba terorismu. S tímto se Evropa snaží, bohužel zatím ne příliš úspěšně, bojovat.²⁴

²³ BADE, Klaus J, 2005, ref. 20

²⁴ IDNES.CZ. *Francie se bojí arabského přílivu, nepustila přes hranice vlak s uprchlíky*. [online]. 2011 [cit. 2012-12-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/francie-se-boji-arabskeho-prilivu-nepustila-pres-hranice-vlak-s-uprchliky-1r8-/zahranicni.aspx?c=A110417_175108_zahranicni_js

3 Migrační politika a regulace migrace v EU

3.1 Definice a role migrační politiky

Do migrační politiky se zahrnují politiky imigrační a integrační, dále také vydávání víz a pasů, ostrahy a regulace překračování hranic či podmínky udělování mezinárodní ochrany cizincům²⁵. Imigrační politiky regulují vstup migrantů do země a stanovují, kdo a za jakých podmínek se může v dané zemi dlouhodobě usadit. Integrační politiky zavádí nástroje, které mají za cíl podpořit začlenění migrantů v dané zemi. Cílem těchto dvou politik je pak udržet sociální a politickou soudržnost společnosti a napomáhat k adaptaci migrantů v nové společnosti²⁶.

Hlavní rolí migrační politiky je pak kontrola migrace a to na jakémkoli území.

První kroky v oblasti společné migrační politiky EU byly zaznamenány v 70. letech 20. století. Členské státy měly migrační politiku v minulosti vždy ve své kompetenci a každý stát měl k cizincům odlišný přístup. Také jak se vyvíjely mezinárodní vztahy, státy nepřistupovaly ke všem cizincům jednotně jako k homogenní skupině se stejným právním postavením. Výchozím bodem takového rozlišování bylo například přihlédnutí k účelu a délce plánovaného pobytu nebo osvobození od nutnosti víza pro občany některých států. Dne 15. října 1968 přijala Rada EHS *Nařízení č. 1612/68 o svobodě pohybu pracovníků v rámci Společenství*, jehož cílem bylo přispět k vytvoření společného trhu práce. Základní tržní svobody sice neplatily úplně absolutně, ale v navazující judikatuře Evropský soudní dvůr upřesnil, že členské státy smí migraci pracovníků (a samostatně výdělečných osob) z jiných členských států EHS omezovat pouze za přísně stanovených podmínek.

V lednu roku 1974 vyzvala Rada Evropskou komisi k vypracování akčního programu, jehož cíl byl zlepšení podmínek migrujících pracovníků v členských státech a posílení volného pohybu uvnitř EHS²⁷. Do pojmu *migrující pracovník* zařadila jak přistěhovalce z členských států EHS, tak také občany třetích zemí. Rada tehdy řešila především problém migrantů v oblasti bydlení, sociálních služeb a vzdělávání dětí. Ve svém akčním programu z roku 1974 také Evropská komise (EK) zaznamenala, že v roce 1959 pocházela pouze ¼

²⁵ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005. 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

²⁶ DOHNALOVÁ, Eva a Michal ČÁSTEK. *Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice*. 1. Vyd. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. 124 s. ISBN 978-80-87623-02-2.

²⁷ SCHEU, Harald Christian a Michal ČÁSTEK. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. 120 s. ISBN 978-807-4080-319.

migrujících pracovníků v EHS ze třetích zemí a zbylé ¾ z členských států EHS, ale v roce 1973 se poměr obrátil naopak. Podle EK však byli migranti přes veškeré plnění zákonných povinností nedostatečně začleňováni do společnosti. Rozlišování občanů členských států a občanů třetích států promítá také do dokumentů orgánů EHS. Například v roce 1985 se EK rozhodla zavést program na výměnu informací a konzultací mezi členskými státy a to jen ve vztahu k migraci ze třetích zemí. Podle tohoto opatření by měly státy informovat jak EK, tak i ostatní členské státy informovat o chystaných národních opatřeních týkajících se přistěhovalců ze třetích zemí a jejich rodin²⁸.

3.2 Regulace migrace v evropském integračním procesu

Evropská unie v současné době reguluje migraci určitými pravidly, která se vyvíjela a nebyla vždy stejná. Je to určeno trendy migrace, jelikož se Evropské společenství se ve svých počátcích nemuselo potýkat se stovkami tisíc uprchlíků, jak se děje v současné době.

3.2.1 Vývoj politik regulace migrace v evropském integračním procesu

Ještě před vznikem Evropských společenství (ES), která byla základním kamenem pro Evropskou unii, si členské státy migraci regulovaly samy. Do té doby neexistovala jednotná evropská migrační politika. Poté, co vznikla ES, začaly státy své pravomoci při regulaci migrace předávat na vyšší úroveň²⁹.

Pařížská smlouva

Vůbec první smlouvou, která má s dnešní EU něco společného je *Pařížská smlouva* z roku 1951, účinnost nabyta 23. 7. 1952, o ESUO. Tato smlouva vznikla na základě Schumanova plánu, který byl předložen 9. 5. 1950 a jeho podstatou bylo do budoucna vytvořit základ pro Evropskou federaci. Tato smlouva měla několik cílů, z nichž hlavní byl udržení světového míru.

První členské země měly k integraci různé motivy. Německo tak chtělo dokázat to, že se skutečně snaží o mírové vyjednávání a také vidělo šanci na svou poválečnou reparaci. Francie v této integraci viděla možnost kontroly Německa, se kterým po staletí vedla války. Pro Itálii byla situace podobná jako pro Německo a zároveň byla pro ni velmi významná podmínka, že státy nezatěžují dodávky uhlí cly. Nizozemsko, Belgie a

²⁸ SCHEU, Harald Christian a Michal ČÁSTEK., 2010, ref. 27

²⁹ LACINA, Lubor a Jan OSTRÍŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.

Lucembursko měly hlavní důvody takové, že to byly malé státy s malou ekonomikou, které byly závislé na dovozu surovin. A tak se toto pro ně stalo výhodnější.

Hlavním posláním Společenství mělo být odstranění jakýchkoliv překážek při obchodování s uhlím a ocelí. Tzn. zrušit cla, byla zakázána diskriminace mezi dovozcem a vývozcem např. na základě národnosti. Bylo zakázáno omezovat pohyb pracovníků z členských v uhelném či ocelářském průmyslu na základě národnosti a také diskriminovat platově na základě národnosti.

Římské smlouvy

Další ze smluv jsou *Římské smlouvy* z roku 1957, vstupující v platnost k 1. 1. 1958 o EHS a EURATOM. Cílem EHS bylo vytvořit společný trh, postupně odstraňovat rozdíly mezi hospodářskými politikami jednotlivých států, podporovat harmonický rozvoj hospodářských činností ve Společenství, nepřetržitý a vyvážený růst, vyšší stabilita, rychlejší zvyšování životní úrovně a užší kontakty mezi členskými státy. Členské státy se také zavázaly snižovat zaostalost v nejhudších regionech. A pro dosažení těchto cílů byly stanoveny také klíčové činnosti, které společenství chtělo postupně plnit. Jako odstranění cel a množstevní omezení dovozu a vývozu mezi členskými státy.

Druhá z *Římských smluv* založila společenství EURATOM. Hlavním cílem spolupráce v oblasti atomové energie bylo jak sdílení výsledků vývoje a výzkumů, tak také kontrola, že se atomová energie bude používat pouze k mírovým účelům.

Slučovací smlouva

Další ze smluv v pořadí byla Slučovací smlouva z roku 1965. Tato smlouva sloučila orgány ESUO, EURATOMU a EHS do jednoho, tedy Komisi (u ESUO to byl Vysoký úřad) jednotlivých společenství a Radu Společenství. Společné pro tyto tři instituce již před tímto aktem byly Shromáždění a Soudní dvůr. A od této doby se o tomto seskupení začíná hovořit jako o Evropských společenstvích (ES).

Jednotný evropský akt

Dalším mezníkem ve vývoj dnešní EU byl podpis *Jednotného evropského aktu* (JEA) 17. února 1986, (platnost k 1. červenci 1987). Jeho hlavním cílem bylo do roku 1992 vytvořit jednotný vnitřní trh, tedy naplnit jeden z cílů EHS. Oblast spolupráce se díky této smlouvě rozrostla o hospodářskou a měnovou politiku, výzkum a technologický rozvoj, ochrana životního prostředí, hospodářská a sociální soudržnost a evropská spolupráce v oblasti

zahraniční politiky. Jednotný evropský akt také definoval 4 svobody, volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob.

Pro migrační a integrační politiku je *jednotný vnitřní trh* (JVT) EU, který vznikl jako reakce Společenství na ekonomické zaostávání za ekonomikami USA a Japonska, důležitým prvkem. Hlavní roli zde hrál již zmíněný Jednotný evropský akt (1987), který byl první velkou revizí Římských smluv a měl za hlavní cíl do roku 1992 odstranit překážky volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu. Koncepce jednotného vnitřního trhu počítala s obdobím 1985-1992 (nazývá se také Program 1992). Po Jednotném evropském aktu byla vydána i Bílá kniha o jednotném vnitřním trhu. Vymezovala mechanismy k odstranění tří základních typů překážek pro zavedení JVT. Jsou to překážky fyzické, to souvisí s odstraněním překážek na vnitřních hranicích ES (hraniční kontroly), překážky technické, které byly, jelikož každý stát měl jiné normy a překážky fiskální (daňové), které se týkaly harmonizace nepřímých daní³⁰.

Schengenská smlouva

Další ze smluv byla tzv. Schengenská dohoda. První myšlenky o zrušení kontroly osob na vnitřních hranicích členských států se objevují v 80. letech 20. století. V roce 1984 byla podepsána *Saarbruckenská* dohoda mezi Francií a Německem, která byla reakcí na protest řidičů kamionů, kteří museli dlouho čekat na společných hranicích. 14. července 1985 byla podepsána Schengenská dohoda v Lucembursku, kdy se k tomuto modelu přidala Belgie, Nizozemsko a Lucembursko. Od této chvíle na hranicích těchto států probíhaly jen namátkové kontroly. Během následujících let se k této dohodě připojila Itálie (rok 1990), Portugalsko a Španělsko (1991), Řecko (1992), Rakousko (1996), Dánsko, Finsko a Švédsko (1996). Dále se na základě dohody z Lucemburku z roku 1996 staly Norsko a Island přidruženými státy. V roce 2007 se do Schengenského prostoru zapojily také nově vstupující státy Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Malta a Slovinsko. V roce 2008 pak i Švýcarsko. Jako zatím poslední vstoupilo Lichtenštejnsko v roce 2011. Velká Británie a Irsko mají stále právo provádět na svých hranicích kontrolu dokladů u každého občana. Princip Schengenského prostoru je takový, že kontroly osob existují pouze na vnějších hranicích celého prostoru. Uvnitř Schengenského prostoru jsou osoby při překračování státní hranice zbaveni jakékoli

³⁰ KAŇA, Radomír. *Evropská unie A. 2.*, upr. vyd. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 162 s. ISBN 978-80-248-2202-0.

kontroly. Státy však mohou po omezenou dobu kontrolu na hranicích obnovit, například při zachování vnitrostátní bezpečnosti. Nejdůležitější opatření Schengenských dohod jsou: přesunutí kontrol na vnější hranice a společné stanovení podmínek pro jejich překračování, oddělené odbavování cestujících Schengenského prostoru, harmonizace podmínek pro vstup a udělování krátkodobých víz, stanovení pravidel žádostí o azyl, koordinace za účelem ostrahy vnějších hranic, zavedení práva a podmínek příhraničního sledování a pronásledování osob a další³¹. V rámci Schengenského prostoru funguje *SIS-Schengenský informační systém*. Je to komplexní databáze, která tvoří nezbytná nástroj v boji proti kriminalitě a nelegální migraci, obsahuje mnoho citlivých dat. Do tohoto systému mají přístup pouze určité, přesně specifikované skupiny uživatelů, aby se zabránilo zneužití informací. Součástí Schengenského informačního systému jsou:

- údaje o osobách, o jejichž zatčení za účelem vydání se žádá,
- údaje týkající se cizinců, o kterých je veden záznam pro účely odepření vstupu,
- údaje týkající se pohřešovaných osob nebo osob, které by měly získat policejní ochranu.

Záznamy o osobách mohou být vytvořeny v SIS v těchto případech:

- je-li osoba hledána za účelem zatčení a vydání nebo předání,
- pro účely odepření vstupu cizincům na vnější Schengenské hranici,
- jako součást pátrání po pohřešovaných osobách,
- pro účely utajeného sledování nebo zvláštních kontrol.

V současné době funguje systém SIS II, tedy druhá generace SIS. Je zde větší množství informací, mezi něž mají patřit i biometrické a další upřesňující údaje umožňující spolehlivou identifikaci (příjmení a jména, jméno při narození i dříve užívaná jména, přezdívký, datum a místo narození, pohlaví, fotografie, otisky prstů, veškeré zvláštní tělesné znaky, jestli má daná osoba sklon k násilí, důvod záznamu, orgán pořizující záznam atp.).

Schopnost využívání tohoto systému je pro ochranu vnějších hranic Schengenského prostoru klíčový. Některé státy nejsou tyto podmínky schopny dodržet a mají tak omezení v rámci Schengenského prostoru, mezi tyto země patří Bulharsko, Rumunsko a Kypr. Překážkami v členství Bulharska v Schengenském prostoru, jsou nedostatečná kontrola

³¹ LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK, 2011, ref. 29

hranic s Tureckem a také nedostatečný pokrok v boji s korupcí a proti organizovanému zločinu³².

Maastrichtská smlouva

Ještě než vstoupila v platnost Kodaňská kritéria, byla 7. 2. 1992 (vstoupila v platnost 1. listopadu 1993) podepsána *Maastrichtská smlouva* neboli Smlouva o Evropské unii a také smlouva o založení Evropského společenství. Smlouva o Evropské unii zahrnuje Evropské společenství včetně hospodářské a měnové unie, společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP) a spolupráci v oblasti justice a vnitřních věcí (JVV). Tato smlouva vlastně vytvořila známý systém tří pilířů³³. Pilířový systém je často popisován jako antický či maastrichtský chrám. Tedy že má základy, 3 pilíře a střechu. Základy jsou společné hodnoty a cíle. Tři pilíře představují jednotlivé politiky a střechou se rozumí samotné instituce EU.

První pilíř obsahuje *Evropská společenství*, která vznikla z původního hospodářského společenství (EHS) na základě Smlouvy o založení Evropského společenství (která byla také podepsána v Maastrichtu, stejně jako Smlouva o Evropské unii). V důsledku toho obsahuje první pilíř všechny společné (nadmárodní) politiky přijaté v ESUO, EURATOMU a EHS od roku 1952. Jedná se o hospodářskou a měnovou unii, celní unii a společný trh, společnou obchodní politiku, politiku hospodářské soutěže, společnou zemědělskou politiku, sociální politiku, Schengenský prostor, občanství EU, společná rybolovná politika a azylová a přistěhovalecká politika a další. Pramenem pro první pilíř je primární a sekundární právo Evropské unie. Týká se mimo jiné ekonomických, sociálních a ekologických záležitostí. První pilíř má supranacionální (nadmárodní) charakter, tedy že jednotlivé členské státy delegují část své suverenity na Evropská společenství. V těchto oblastech jsou pak společné zájmy uskutečňovány prostřednictvím orgánů ES/EU.

Maastrichtská smlouva také zavedla pojem *evropské občanství*. Toto přiděluje evropským občanům 4 specifická práva: svobodu pohybu a usazování na celém území EU, právo volit a být volen v komunitárních volbách do Evropského parlamentu ve státě pobytu, diplomatickou ochranu úřady všech členských států, jestliže stát, jehož je dotýčný příslušníkem, nemá zastoupení v nějakém třetím státě a právo petiční a právo na odvolání

³² LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK, 2011, ref. 29

³³ LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK, 2011, ref. 29

se k evropskému ombudsmanovi. Evropské občanství však nenahrazuje státní občanství a pouze jej doplňuje³⁴.

Druhý pilíř tvoří *Společná zahraniční a bezpečnostní politika*. Opět obsahuje primární a sekundární právo. Primárním právem je stejně jako pro první pilíř Maastrichtská smlouva o Evropské unii. Sekundárním právem jsou však společné strategie, společné akce a společné postoje. Společné strategie slouží k úpravě vztahů v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politik. Společné strategie byly zavedeny až Amsterodamskou smlouvou. Společné akce stanovují cíle v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky a týkají se řešení určité situace, např. sankce vůči třetím zemím. Společné postoje jsou závazné pro všechny státy EU a jsou namířené vůči nečlenskému státu nebo k řešení určitého problému. Všechny tyto nástroje jsou přijímány Radou³⁵.

Třetí pilíř se týká *Policejní a justiční spolupráce*. Sekundárním právem jsou stejně jako ve druhém pilíři společné postoje a rámcová rozhodnutí. Společné postoje jsou stejně jako v druhém pilíři a týkají se oblastí společných zájmů a přijímá je Rada. Rámcová rozhodnutí slouží k harmonizaci právních předpisů členských států v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech. Stanoví členským státům určité cíle, kterých má být dosaženo ovšem neupravuje jak. Opět jsou tato rozhodnutí přijímána Radou³⁶. V roce 1995 se EU rozšířila o další tři země. Tedy Rakousko, Finsko a Švédsko.

Amsterodamská smlouva

V roce 1997 pak byla podepsána (v roce 1999 vstoupila v platnost) *Amsterodamská smlouva*. Tato smlouva, která je čtvrtou zakládající smlouvou definuje nové cíle: postavit zaměstnanost a občanská práva do středu pozornosti EU, odstranit poslední překážky volného pohybu osob a posílit bezpečnost, zesílit hlas EU ve světě a upevnit její postavení v mezinárodních vztazích a reformovat evropské instituce z důvodu rozšíření EU o velký počet zemí. Jednou z významných událostí bylo, že **přesunula vízovou, azylovou a přistěhovaleckou politiku a v postatě celou oblast Schengenské dohody do práva prvního pilíře**. V řadě oblastí jako jsou doprava, obchod, zemědělství atd. má Evropská

³⁴ ŠLOSARČÍK, Ivo. *Politický a právní rámec evropské integrace: (včetně změn podle Lisabonské smlouvy)*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010,. 452 s. Studijní opora pro distanční vzdělávání. ISBN 978-807-3574-710.

³⁵ PETRŽELOVÁ, Jana. *Evropská unie k maturitě a přijímacím zkouškám na VŠ: [k maturitě z OSZ, k přijímacím zkouškám na VŠ, pro studium EU a mezinárodních vztahů v prvních ročnících humanitních VŠ]*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011. 117 s. Maturity. ISBN 978-80-251-3373-6.

³⁶ PETRŽELOVÁ, Jana, 2011, ref. 35

unie různý rozsah pravomocí³⁷. Důvod byl prostý a to urychlit a usnadnit spolupráci evropských zemí v těchto záležitostech. Třetí pilíř se tak stal pilířem pro Policejní a justiční spolupráci. Smlouva také zavádí funkci *Vysokého představitele pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku*. Také během přípravy Amsterodamské smlouvy byla přijata Agenda 2000. Je to dokument, který připravoval Unii na rozšíření o další země. Další část tohoto dokumentu navrhla zesílenou předvstupní strategii, tedy prvky přístupového partnerství a rozšířenou účast zemí v programech Společenství³⁸.

Smlouva z Nice

Další smlouvou je *smlouva z Nice*, která už fakticky mění instituce EU v rámci přípravy na přijetí nových členů. Hlavními body bylo změna počtu komisařů, poslanců Evropského parlamentu, soudců u Soudního dvora a změny vážených hlasů v Radě EU. Byl vytvořen *Evropský úřad pro soudní spolupráci* (Eurojust), který podporuje užší spolupráci orgánů členských států, které stíhají trestnou činnost.

V roce 2004 pak nastalo největší rozšíření v dějinách EU a celého Evropského společenství, tedy přistoupilo celkem 10 nových států. Tyto státy byly státy nejčastěji bývalého komunistického bloku, méně vyspělé než „staří členové“. Toto rozšíření samozřejmě způsobilo i řadu problému, ale postupem času, kdy jsou státy v Unii již téměř 10 let, se rozdíly začínají postupně snižovat³⁹.

Dalším menším rozšířením bylo přijetí Rumunska a Bulharska v roce 2007, proti kterému se ohrazovaly i nové členské státy. Díky posledním dvěma rozšířením, se v EU razantně zvýšil rozdíl v životní úrovni a v HDP na obyvatele jak v jednotlivých státech, tak hlavně v jednotlivých regionech EU, kdy nejvyšší HDP dosahuje 332 % průměru EU region centrální Londýn a nejnižší bulharský region Severozapaden okolo 27 % průměru EU. Na snižování těchto rozdílů se později zaměřila regionální politika EU⁴⁰.

Poslední rozšíření je naplánováno na červenec roku 2013, kdy přistoupí Chorvatsko. U přístupu Chorvatska nejsou očekávány velké problémy, jelikož Chorvatsko již dlouhou dobu úzce s EU spolupracuje.

³⁷ LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK, 2011, ref. 29

³⁸ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. EU od A do Z. Euroskop [online]. 2013 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/282/sekce/a-b/>

³⁹ LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK, 2011, ref. 29

⁴⁰ EUROSTAT. *Regional Yearbook 2011* [online]. 2012 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-HA-11-001

Lisabonská smlouva

Poslední smlouvou se stala *smlouva Lisabonská*. Tato smlouva doplňuje Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. Tato smlouva posiluje nadnárodní princip EU, získanou právní subjektivitu EU, nově vznikly některé instituce a byly upraveny procedury přijímání legislativy. Tato smlouva také ruší tří pilířový systém Maastrichtské smlouvy⁴¹. Lisabonská smlouva zavádí v řadě oblastí *hlasování v Radě kvalifikovanou většinou*. Většina legislativních návrhů je tedy schvalována tzv. řádným legislativním postupem (spolurozhodování EP a Rady). Další z novinek je *ochrana hranic*. Vymezuje základní „**Schengenské**“ cíle: neexistence kontrol na vnitřních hranicích, kontrola a účinný dohled na vnějších hranicích a postupné zavádění integrovaného systému ochrany vnějších hranic. Zavádí také společnou *azylovou politiku*. Výslovně plánuje budování společného evropského azylového systému a charakterizuje jeho jednotlivé prvky (jednotný azylový status, jednotný status doplňkové ochrany, společný postup pro udělování a odnímání azylového statusu atd.) LS také umožňuje, aby v případě stavu nouze v důsledku náhlého přílivu státních příslušníků třetích zemí mohla Rada na návrh EK a po konzultaci EP přijmout ve prospěch postižených členských států dočasná opatření. Součástí Lisabonské smlouvy je také *Listina základních práv Evropské unie*. Je to dokument, který upřesňuje práva občanů Evropské unie. Listina je členěna do sedmi hlav, které pokrývají tematické okruhy základních lidských práv: důstojnost, svobody, kde článek 18 dává právo na azyl, rovnost, kde článek 21 zakazuje jakoukoli diskriminaci ať už z hlediska pohlaví, rasy, etnika či náboženského vyznání, solidarita, občanská práva, kde článek 39 dává právo volit a být volen do Evropského parlamentu, článek 45 zaručuje volný pohyb a pobyt a soudnictví. Tato listina vešla v platnost spolu s Lisabonskou smlouvou 1. prosince 2009⁴². Další politikou zavedenou Lisabonskou smlouvou je *společná přistěhovalecká politika*. Lisabonská smlouva vymezuje **cíle migrační politiky EU**: účinné řízení migračních toků, spravedlivé zacházení pro státní příslušníky třetích zemí oprávněně pobývajících v členských státech, prevence a boj s nelegální migrací a bojem proti obchodování s lidmi. Rada a EP přijímají opatření, která směřují k těmto cílům. Je dána záruka, že pokud se návrhy opatření dotýkají důležitých aspektů systému sociálního zabezpečení nějakého členského státu, případně jeho finanční rovnováhy, budou plně zohledněny jeho zájmy. Nedotčena zůstávají práva

⁴¹ ŠLOSARČÍK, Ivo, 2010, ref. 34

⁴²EUROPA.EU. *Listina základních práv Evropské unie* [online]. 2013 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/32007X1214/hm/C2007303CS.01000101.htm>

členských států stanovit objem vstupů státních příslušníků třetích zemí, kteří k nim přicházejí s cílem hledat práci. Lisabonská smlouva také nově zakotvila závazek, aby se politiky Unie v oblasti migrace, azylu a ochrany hranic, řídily principem solidarity a spravedlivého rozdělení odpovědnosti mezi členskými státy, a to i na finanční úrovni⁴³.

3.2.2 Volný pohyb osob

Jednou z částí JVT je problematika pohybu osob v rámci prostoru ES. Ta byla přesunuta do první pilíře v roce 1997 Amsterodamskou smlouvou. A Lisabonská smlouva z roku 2009 přesouvá i poslední zbytky třetího pilíře, do pilíře prvního a politika vnitřní bezpečnosti se také stala společnou politikou. Volným pohybem osob není pouze pohyb pracovníků, studentů a důchodců, ale také osob, které se chtějí usadit v jiném státě za účelem podnikání. Toto se vztahuje jak na osoby fyzické tak i právnické. Pohyb pracovní síly je dalším prvkem vnitřního trhu. Motivace k pohybu pracovní síly ale není pouze za účelem ekonomickým ale také například oslabit mezinárodní konflikty apod. *Směrnice č. 2004/38/ES* EP a Rady o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států zdůrazňuje význam občanství EU pro mobilitu osob a sociálně integrační dimenze volného pohybu je zde dána na roven ekonomické dimenze. Současná debata o mobilitě má dvě hlavní témata. Prvním je, aby občané jiných států nemohli využívat sociální systém státu, do kterého se chtějí přistěhovat a druhým tématem je míra konvergence národních regulačních rámců přímo i nepřímo ovlivňující pracovní trh (minimální mzda, výše zdanění). Volný pohyb osob je také spjat s otázkou odstraňování kontrol na hranicích v rámci Schengenského prostoru či společnou vízovou politikou a přistěhovaleckou politikou. Také zde není úplný společný pracovní trh. Všechny států se sice týká komunitární směrnice o pracovní době, ale určení např. minimální mzdy, míry zdanění mzdy, mají výlučně ve svých kompetencích, tedy zde existuje mezi členskými státy nesoulad. Dalším důvodem proč společný pracovní trh v podstatě neexistuje, je jeho malé využívání. Před prvním rozšířením v roce 2004 pracovalo mimo svou zemi původu asi pouze jen 2 % pracovníků, z toho jich většina byla tzv. pendlerů, kteří se minimálně jednou týdně vraceli domů. Po rozšíření v letech 2004 a 2007 toto číslo

⁴³ MVCR. Lisabonská smlouva. *MVCR*. [online]. 2010 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-lisabonska-smlouva.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

stouplo, avšak bylo zkresleno tím, že spousta těchto pracovníků již mimo svou zemi pracovala, a po přistoupení do EU svůj pobyt pouze zlegalizovala.

Aktivita EU se soustřeďuje na negativní integraci a zabraňuje tak členským státům v diskriminaci či omezování pracovníků z jiných zemí EU. Pozitivní integrační prostředky EU se soustřeďují na podporu mobility pracovníků (informační portály apod.), financování rekvalifikačních projektů (Evropský sociální fond) či podpora krátkodobé mobility studentů pomocí programů Erasmus.

Evropské právo zakazuje vůči občanům jiným státu EU přímou i nepřímou diskriminaci na základě státní příslušnosti (čl. 12 a čl. 39 odst. 2 SES). Přímá diskriminace je např. kvóty pro maximální počet cizích občanů EU na pracovním trhu příslušného státu, jejich maximální procentuální podíl v jednotlivých oborech nebo zákaz výkonu některých profesí občany jiných států EU. Případně nižší minimální mzda pro tyto občany či vyšší sazba pro daň z příjmu. Nepřímá diskriminace je například uplatňování pracovní smlouvy na dobu určitou pro cizince na rozdíl od ostatních pracovníků na dobu neurčitou. Také požadovaná znalost místního jazyka, může být formou diskriminace, ale jen pokud podle není místní jazyk nutný, k vykonávání daného zaměstnání nebo širšího kontextu jazykové politiky členské státu (nařízení Rady 1612/68 čl. 3). Toto platí jak pro veřejný tak soukromý sektor. Pravidla pro volný pohyb pracovníků se týkají všech fází pracovní činnosti, od hledání zaměstnání, uzavření pracovní smlouvy, nástupu do zaměstnání, průběh zaměstnání, ukončení zaměstnání až po období po skončení zaměstnání. Členské státy mezi sebou nesmí zavést vízový systém a uvnitř EU musí postačit platný vnitrostátní průkaz totožnosti či pas (až po překročení 3 měsíců může členský stát podmiňovat pobyt osob z jiných zemí existencí zaměstnání, studiem nebo dostatečnými finančními prostředky). Při výkonu zaměstnání je pracovníku výslovně garantována nediskriminace v oblasti pracovních podmínek (mzda) a v oblasti dalšího vzdělávání, v oblasti v přístupu do odborových struktur v rámci pracoviště sociálních a daňových podmínek. Zákaz diskriminace se týká ne jen diskriminace z důvodů jiné státní příslušnosti, ale také například diskriminace dle pohlaví jak říká článek č. 141 SES. Na úrovni EU byla také dohodnutá určitá koordinace vnitrostátních pravidel, které mají ulehčit volný pohyb pracovníků, např. uznávání diplomů a jiných osvědčení o kvalifikaci a koordinace sociálního zabezpečení.

Při koordinaci systémů sociálního zabezpečení se EU zaměřuje na „tvrdá“ komunitární pravidla jako je zákaz diskriminace pracovníků. Největší dopad komunitárních pravidel na pracovníka je, že sociální pojištění platí pouze jednou a to v členském státě, ve kterém zrovna pracuje. Krátkodobé (nemocenská) či dlouhodobé (důchod) sociální dávky pak

dostává pouze jednou a to tak, že pokud pracovník pracoval ve více členských státech, země se jednotlivě podílí na výplatě jeho důchodu podle poměru, jak dlouho v té zemi pracoval.

Evropské právo dále také garantuje záruky i pro pohyb **ekonomicky neaktivních osob**, a to těchto: rodinných příslušníků pracovníků, studentů, důchodců a osob s dostatečnými vlastními příjmy. *Rodinní příslušníci* mají v hostitelské zemi tato práva: přicestovat do státu, kde je pracovník zaměstnaný a pobývat zde minimálně po stejnou dobu, přijmout a vykonávat pracovní činnost za stejných podmínek jako pracovník z jiných států EU, mít přístup ke vzdělání za stejných podmínek jako domácí občané.

Již od počátku se *žáci a studenti* mohli zapojit do vzdělávacího systému jiných členských států, pokud tam pobývali jako součást rodiny migrujícího pracovníka. V 90. letech komunitární legislativa zakotvila i samostatné právo studenta zapojit se do vzdělávacího systému jiného členského státu.

Důchodci mají právo usadit se v jiném státě EU za podmínky, že jim jejich důchod poskytuje dostatečné finanční zdroje, aby se nestali zátěží pro sociální systém hostitelské země. Také musejí mít zdravotní pojištění, které má stejný důvod.

Volný pohyb neobčanů EU

Evropská unie dělí na neobčany EU:

- občané ze států EFTA,
- příbuzní občanů EU,
- občané z asociovaných států,
- občané z ostatních států, kteří legálně pobývají v některém státě EU,
- osoby nespádající ani do jedné z předchozích kategorií.

Občané států EFTA (Island, Norsko, Lichtenštejnsko a Švýcarsko) mohou na základě smlouvy o EHP nebo bilaterálních smluv mezi EU a Švýcarskem pracovat ve státech EU za stejných podmínek jako občané EU. Příbuzní občanů EU jsou omezeni nutností splnit při vstupu na území EU příslušné vízové povinnosti. Občanů z asociovaných zemí se volný pohyb pracovníků netýká zcela, ale jednotlivé smlouvy o přidružení pro ně mohou zavést výhody. Rozhodnutí o vydání pracovního povolení pro tyto občany závisí na daném členském státě, ale stále je zde zákaz jak přímé, tak nepřímé diskriminace.

Výjimky z volného pohybu osob

Evropské právo má tři okruhy důvodů, kdy může některý z členských států omezit na svém území volný pohyb osob z jiných členských států:

- z důvodu ochrany veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrany zdraví,
- pro zaměstnávání na postech spojených s výkonem veřejné moci,
- pro občany z nových členských států v situacích spadajících pod přechodná období a přechodné režimy obsažené v přístupových smlouvách.

Každá osoba se může stát ohrožením pro veřejný pořádek a bezpečnost, ale k omezení volného pohybu osob z těchto důvodů musí existovat závažné riziko. Také je to možné uplatnit i vůči vlastnímu státu, tedy když stát nechce, aby někdo z těchto velmi závažných důvodů vycestoval ze země. V případě ochrany veřejného zdraví, může stát zakázat vstup na své území nebo osobu vyhostit pouze kvůli nemocem s epidemickým potenciálem definovaným odpovídajícími akty Světové zdravotnické organizace. Výjimka pro zaměstnávání na postech veřejné moci umožňuje komplikovat cizinci přístup do státní správy, ale ne v její struktuře. Pokud je již cizinec jednou na post spojený s výkonem veřejné moci přijat, musí se s ním zacházet stejně jako s domácími zaměstnanci⁴⁴.

3.2.3 Imigrační a azylová politika EU

Jednou ze smluvních základů pro imigrační a azylovou politiku EU je *Dublinká úmluva* (v platnosti od 1. 9. 1997). Podstatou úmluvy je určení, který stát má projednávat podanou žádost o azyl. Má dvě pravidla. První stanovuje, že žádost se má zabývat stát, přes jehož hranice překročí žadatel jako první (i kdyby šlo o přejezd) a druhé pravidlo, že žádost o azyl projednává ten stát, ve kterém se nachází rodinný příslušník žadatele o azyl, ale pouze v případě, že mu byl přiznán status uprchlíka⁴⁵. V současnosti je až na jednu výjimku v aplikaci nahrazena *Nařízením Rady (ES) č. 343/2003*, které stanovují kritéria a mechanismy pro určení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané v jednom z členských států Evropských společenství, také se nazývá jako *Dublinká úmluva II*. Rozdíl mezi nimi je minimální a Dublin II. je pouze reakcí na některé problémy, které se objevily v souvislosti s aplikací smlouvy Dublin I. Obě úpravy fungují na stejném principu a Dublin II. není náhražkou Dublinu I, jelikož mezi Dánským a členskými státy ES je stále uplatňována dohoda Dublin I., mezi ostatními členy již však *Směrnice č. 343/2003*. Cílem

⁴⁴ ŠLOSARČÍK, Ivo, 2010, ref. 34

⁴⁵ MIGRACEONLINE. Dublinká úmluva. *Migrace online* [online]. 2004 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957381>

této úpravy bylo, aby žádost o azyl byla posuzována pouze jedním státem ES a to státem, na jehož území žádost byla podána. Cílem je zabránit tzv. „asylum shopping“, kdy si žadatel o azyl podá žádost ve více státech ES, jelikož tak chce zvýšit svoji úspěšnost. Dále pak tato úmluva zabraňuje situaci zvané „refugee in orbit“, kdy se jednotlivé státy odmítají zabývat žádostí o azyl a žadatel tak putuje ze státu do státu, aniž by věděl, jestli se vůbec nějaký stát bude jeho žádostí zabývat. Pro usnadnění aplikace Dublinské úmluvy a směrnice č. 343/2003 byl založen systém EURODAC. Právní základ pro vytvoření systému EURODAC tvoří Nařízení Rady (ES) č. 2725/2000 z 11. 12. 2000 o zřízení systému EURODAC a je pro členské státy přímo závazné. Tento systém vytvořil jakousi databázi otisků prstů a funguje tak, že každému občanu žádající o azyl v ES staršímu 14 let, jsou v rámci žádosti o azyl odebrány otisky prstů. Následně jsou zaslány do databáze Evropské komise, kde se porovnají s otisky již do systému vloženými. Pokud systém najde shodu, automaticky žádost o azyl zamítne, jelikož je jasné, že žadatel se pokoušel podat žádost již v jiném z členských států. Toto opatření tak výrazně ušetří finanční prostředky, které by jinak byly vynakládány na posuzování žádostí⁴⁶.

Další organizací spolupracující v oblasti migrační a azylové politiky je *Europol* (Evropský policejní úřad). Úkolem Europolu je prevence a boj proti organizovanému zločinu, terorismu, obchodu s drogami, převaděčství, obchodu s lidmi, sexuálnímu zneužíváním dětí, krádežím aut a praní špinavých peněz. Europol nemá nadnárodní výkonné pravomoci, je právnickou osobou a funguje na principu mezivládní spolupráce. Europol začal fungovat 1. října 1998. Každý členský stát musí zřídit národní jednotky Europolu a vysílat do centra v Haagu své styčné důstojníky. Administrativní výdaje Europolu jsou hrazeny z rozpočtu EU nebo jsou hrazeny z příspěvků jednotlivých států dle HND. V roce 2010 byl rozpočet Europolu 92 milionů EUR⁴⁷.

Další organizací, která spolupracuje v oblasti migrační a azylové politiky je *Eurojust*. Byl zaveden smlouvou z Nice v roce 2000. Tato organizace má přispívat k užší spolupráci soudních a jiných příslušných orgánů členských států. Hlavním cílem Eurojust je zlepšit efektivitu národních orgánů pověřených vyšetřováním závažné mezinárodní a organizované trestné činnosti a zabezpečit tak, aby pachatelé těchto činů byli co nejdříve postaveni před soud.⁴⁸

⁴⁶ LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK, 2011, ref. 29

⁴⁷ EUROPOL. About us. *Europol* [online]. 2013 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/about-us>

⁴⁸ EUROPA.EU. *Eurojust* [online]. 2013 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://eurojust.europa.eu/Pages/languages/cs.aspx>

První kroky ke společné azylové a migrační politice byly učiněny na summitu ve Finsku ve městě Tampere 15. – 16. října 1999. *Program z Tampere* byl prvním politickým programem, který si kladl za cíl vytvoření společné azylové a migrační politiky EU.

Haagský program 2004 komplexně navazuje na program v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí z Tampere z roku 1999. Stanovuje obecné priority a politické cíle v oblasti vnitřní bezpečnosti Evropské unie na období 2005-2009. Cílem tohoto programu je zlepšit obecnou schopnost EU a jejích členských států zaručit základní práva, minimální procesní ochranu a přístup ke spravedlnosti, poskytovat potřebným osobám ochranu v souladu s Ženevskou úmluvou o uprchlících a jinými mezinárodními smlouvami, regulovat migrační toky a kontrolovat vnější hranice Unie, bojovat proti organizovanému mezinárodnímu zločinu a potlačovat hrozbu terorismu, využívat potenciál Europolu a Eurojustu, dále prohloubit vzájemné uznávání soudních rozhodnutí a osvědčení v občanských i trestních věcech a odstraňovat právní a soudní překážky soudních sporů v občanských a rodinných věcech s přeshraničními dopady⁴⁹.

Další problémem, který je spojen s migrací, je, že do zemí EU migrují lidé jiné rasové či etnické skupiny, než jsou původní Evropané. Proto vznikla *Směrnice Rady 2000/43/ES* a účelem této směrnice je stanovit rámec pro boj s diskriminací na základě rasy nebo etnického původu s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení. Za tímto účelem ukládá směrnice členským státům přijmout náležitá opatření a stanovuje minimální obsah, jenž musí být v příslušných právních předpisech. Prvním z těchto požadavků je vymezení základních pojmů, jako jsou zásada rovného zacházení, přímá a nepřímá diskriminace, obtěžování či navádění k diskriminaci. Směrnice v tomto ohledu povoluje pouze dvě výjimky diskriminace z etnického či rasového důvodu, a to pokud z profesní povahy vyplývá, že tyto charakteristiky představují podstatný a určující profesní požadavek. Dále také v případě pozitivní diskriminace, kdy jsou osobám, které jsou z důvodu svého rasového či etnického důvodu znevýhodňovány, přirušeny nějaké výhody⁵⁰.

EU se snaží kontrolovat migrační politiku ve všech státech, aby postupně sjednocovala pravidla. Proto v roce 2008 byl schválen *Evropský pakt o migraci a azylu*. Je to obecný plán na sjednocování rozdílných migračních politik zemí EU. Hlavním smyslem dokumentu je sjednotit pravidla a přístupy migrační a azylové politiky tak, aby byly

⁴⁹ MVCR. Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí. *MVCR* [online]. 2010 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

⁵⁰ EUROPA.EU. Směrnice Rady 2000/43/ES. *Europa.eu* [online]. 2013 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:cs:HTML>

shodné ve všech členských státech EU. Současná migrační a azylová opatření mají sloužit jako podklad imigrační a azylové agendy EU pro roky 2009-2015. Tento pakt chce také posílit boj proti nelegální migraci, zjednodušit návrat nelegálních migrantů, regulovat sjednocování rodin migrantů, podporovat pracovní migraci a posílit kontroly na vnějších hranicích EU. Poslední verze paktu z roku 2008 určuje pět úkolů:

- *Organizovat legální migraci a podporovat integraci.* Zde jde hlavně o přilákání vysoce kvalifikovaných pracovníků ze třetích zemí.
- *Bojovat proti nelegální migraci.* Posílení spolupráce členských zemí a zeměmi původu hlavně v oblasti návratu nelegálních migrantů do jejich země původu.
- *Zefektivnit kontrolu na hranicích.* Pak požaduje zavedení biometrických víz do 1. ledna 2012 a vyzývá k vývoji nových technologií k zefektivnění kontroly překračování hranic EU.
- *Sjednotit azylovou politiku.* Vytvoření úřadu, který by sdílel informace a zajišťoval spolupráci v otázce azylové politiky. Také zavést společnou azylovou politiku se společnými standardy přijímání uprchlíků.
- *Vytvořit partnerství se zeměmi původu migrantů a napomáhat tak k jejich rozvoji.* Posilovat tak rozvoj projektů, které by těmto občanům umožnilo zůstat v jejich zemi. Dále také stanovuje mechanismus pravidelných setkání, jejichž výsledky se mají projednávat a hodnotit na úrovni Evropské rady⁵¹.

V rámci EU také existují finanční nástroje na podporu imigrační a azylové politiky. Jedním z nich je *Evropský uprchlický fond* a je jedním z nástrojů obecného programu „Solidarita a řízení migračních toků“, který podporuje spravedlivé sdílení odpovědnosti mezi členskými státy, jež vyplývá ze zavedení integrovaného řízení vnějších hranic členských států Evropské unie a z provádění společných politik v oblasti azylu a přistěhovalectví. Konkrétními cíli tohoto fondu jsou zajištění podmínek přijímání pro uprchlíky, integrace osob, které získají trvalý nebo dlouhodobý pobyt, chránit práva osob, které potřebují mezinárodní ochranu, podporovat budování kapacit pro azylový systém obecně⁵².

Dalšími fondy jsou: Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí, Evropský fond pro vnější hranice a Evropský návratový fond.

⁵¹KAVANOVÁ, Klára. Evropský pakt o migraci a azylu. *Migrace online*. [online]. 2008 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2123505>

⁵² Europa.eu. *Evropský uprchlický fond 2008 až 2013 – Česká republika* [online]. 2008 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/08081863_cs.htm

Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí. Jeho obecným cílem je podpora členských států v jejich úsilí umožnit státním příslušníkům jiných zem, kteří pochází z odlišného etnického, hospodářského, kulturního prostředí, aby splnili podmínky pobytu a usnadnit jejich integraci do evropské společnosti⁵³.

Další je *Evropský fond pro vnější hranice*, který má za obecný cíl účinnou organizaci kontrol především na vnějších hranicích unie, účinné řízení toků osob na vnějších hranicích ze strany členských států a zabezpečení jednotného uplatňování právních předpisů Společenství o překračování vnějších hranic, především nařízení č. 562/2006/ES příslušníky pohraniční stráže⁵⁴.

Posledním z těchto fondů je *Evropský návratový fond*. Obecným cílem fondu je podpora úsilí členských států o zlepšení řízení návratů ve všech aspektech prostřednictvím využívání koncepce integrovaného řízení a zabezpečování společných akcí nebo vnitrostátních akcí v rámci zásady solidarity⁵⁵.

⁵³ MVCR. Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí. *MVCR*. [online]. 2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-fond-pro-integraci-statnich-prislusniku-tretich-zemi.aspx>

⁵⁴ MVCR. Fond pro vnější hranice. *MVCR*. [online]. 2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/financni-nastroje-eu-fond-pro-vnejsi-hranice.aspx>

⁵⁵ MVCR. Evropský návratový fond. *MVCR*. [online]. 2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-navratovy-fond.aspx>

4 Současné trendy a vývoj migrace v EU a vybraných státech

4.1 Migrační politika ve vybraných zemích

Migrační politika vybraných států je utvářena pomocí imigrační a integrační politiky. Imigrační a integrační politiky jsou definovány pomocí následujících modelů. *Diskriminační model* je založen na dočasném a návratném pobytu cizinců. Imigrantům je umožněno získat přístup na pracovní trh, ale není jim umožněno úplně se začlenit v dalších oblastech života. Je zde velmi komplikovaný způsob získání občanství, není nemožnost účastnit se voleb atd. Právní mechanismy i praxe slouží k odrazování a znemožnění přístupu cizinců do mnohých sfér života a tak cizince socioekonomicky znevýhodňuje. Tento model byl v 80. letech 20. století uplatňován v určité podobě v Německu, Rakousku a Švýcarsku. *Asimilační model* je založen na jednostranném procesu rychle a jednoduše adaptace imigranta do společnosti. Znamená rychlé umožnění získání občanství, práva a povinnosti původní populace. Imigrant, by však v podstatě měl potlačit svůj původ, svůj jazyk i svou kulturu. Blízko tohoto modelu je Francie, kdy zachování své kultury je pouze soukromou záležitostí a stát ji nepodporuje. *Multikulturní model* podporuje odlišnost minoritního obyvatelstva od majoritního. Obě populace se liší jazykem, kulturou i sociálním životem. Imigranti mají stejná práva ve všech sférách společenského života, aniž by se od nich očekávalo, že se budou snažit svoji kulturu potlačovat či skrývat. Stát v tomto modelu minoritu naopak podporuje. Do 90. let 20. století model praktikovalo Švédsko, do určité míry i Nizozemsko a Velká Británie. *Model přistěhovalecké země* funguje od 90. let 20. století ve většině zemí EU. Snaží se o nalezení „zlaté střední cesty“, kdy se imigrant musí přizpůsobit zákonům, jazyku a zvykům dané země, ale zároveň starousedlíci musí respektovat původ migranta. Tedy akceptují jeho zvyklosti, ale pouze v případě, že tyto zvyky nejsou v rozporu s liberálně-demokratickými principy. Tedy praktikování náboženských rituálů, které jsou v zemi imigranta běžné, avšak v EU nepřijatelné. V tomto modelu se uplatňuje a podporuje především migrace vysoce kvalifikované pracovní síly, podobné kultury, jelikož v takovém případě nejsou předpokládány ani kulturní konflikty mezi obyvateli a ani budoucí ekonomická zátěž pro daný stát (v podobě výplaty sociálních dávek nezaměstnaným). Naopak odmítanou formou migrace jsou žadatelé o mezinárodní ochranu, ti jsou pak považováni za ekonomickou zátěž. Dále také migrace nízko kvalifikované pracovní síly a migranti kulturně odlišní, kteří představují riziko z pohledu sociální soudržnosti společnosti. Hlavní prioritou tohoto

typu migrační politiky se stala bezpečnost, což je spojeno s bojem proti nelegální migraci a terorismu⁵⁶.

4.2 Současné trendy a vývoj migrace v EU

Současné procesy globalizace a transnacionalizace, kdy kapitál, služby, informace, kultura a náboženství, překračují obrovské geografické vzdálenosti, přispívá k homogenizaci životního stylu, který zásadním způsobem ovlivňuje migraci. Za současnými masivními migračními proudy stojí často polarizace světa na bohatý Sever a chudý Jih. Lidé se pak přirozeně snaží ze zemí s nízkým ekonomickým růstem, nízkou životní úrovní a naopak vysokým populačním růstem migrovat do zemí, kde je vysoký životní standard. V tomto směru, pak pro ty vyspělé země s vysokým životním standardem nastává problém v nemožnosti přijmout všechny migranty z hlediska toho, že je nelze uživit.

Nejsilnějším faktorem migrace zřejmě vždy zůstane ekonomický podtext (tedy přesun za vyšším výdělkem), ale v současnosti víc než kdy jindy v minulosti tento ekonomický podtext začínají vytlačovat jiné důvody jako demografické, ekonomické či psychologické.

4.2.1 Trendy v mezinárodní migraci

Dle *Zprávy o světové migraci Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)* z roku 2010, celosvětová populace migrantů byla 214 milionů tj. asi 3,1 % světové populace. V roce 2000 představoval asi 150 milionů lidí, tedy asi 3 % světové populace. Za posledních 10 let stoupl počet migrantů asi jen o 0,1 %, tedy se může zdát, že zůstává stabilní, ale v absolutní hodnotě číslo představuje asi o 64 milionů lidí více, i když je to samozřejmě způsobeno celkovým nárůstem populace ve světě. Také se postupně začalo přesouvat i více žen, protože v minulosti doména patřila mužům. V roce 2010 bylo z celkového počtu migrantů 51 % mužů 49 % žen. V roce 2010 také žilo 57 % migrantů v zemích s vysokým příjmem⁵⁷, oproti roku 1990, kdy procentuální počet těchto migrantů byl asi 43 %. Ve vysoce příjmových zemích, v roce 2010, také migranti tvořili asi 10 % celkové populace, oproti roku 1990, kdy to bylo přibližně 7,2 %.

⁵⁶ DOHNALOVÁ, Eva, 2012, ref. 26

⁵⁷ Podle rozdělení Světové banky na země s vysokým příjmem, se středně vysokým příjmem, středně nízkým příjmem a nízkým příjmem.

Tabulka 4.1: Země s největším počtem imigrantů na území v roce 2010 (v mil.)

Země	Počet imigrantů na území
USA	43
Ruská federace	13
Německo	11
Saudská Arábie	7
Kanada	6,5
Francie	6,4
Velká Británie	6,4
Španělsko	6,3
Indie	6
Ukrajina	5,8

Zdroj: DOHNALOVÁ, Eva, 2012, ref. 58; vlastní úprava

Země s nejvyšším počtem imigrantů jsou, jak dokládá tabulka 4.1, rozlohou velké země, které nabízí dostatek pracovních příležitostí. Na prvním místě tabulky se v roce 2010 suverénně umístilo USA, kde je migrace běžnou věcí. Je běžná jak ve smyslu migrace do USA ze zemí Evropy či Asie, ale v USA je také běžná migrace za prací mezi jednotlivými státy, což v Evropě je ještě stále spíše výjimka. V USA migraci za prací umožňuje jednak stejný jazyk všech států federace, tak také absence jakýchkoliv pracovních povolení. Velkou měrou k tomu také přispívá bytová situace, kdy se často pronajímají byty či domy již s plným zařízením. Na přední příčce se také umístilo daleko menší Německo. Do Německa většina obyvatelstva migruje z důvodu ekonomické síly a stability této země. Je tedy relativně snazší najít práci. Jelikož je Německo silně proexportní zemí, na především průmyslovou výrobu je tak potřeba stále nová pracovní síla. Francie s Velkou Británií jsou také tradiční země Evropy s vysokým počtem migrantů a to hlavně z důvodů, že tyto země v minulosti vlastnily celou řadu kolonií jak na jihoamerickém kontinentu, tak v Africe a dodnes mají závislá území jako např. Falklandy (VB) či Francouzská Guyana. Místní obyvatelé pak mají občanství právě těchto zemí. Proto do nich mohou cestovat úplně stejně jako obyvatelé pevninské Francie, či VB. Také pro ně v EU platí stejná pravidla⁵⁸.

⁵⁸ BATEMAN, Graham a Victoria EGANOVÁ, 2002, ref. 18

Tabulka 4.2: Země s největším počtem emigrantů na území v roce 2010 (v mil.)

Země	Počet emigrantů
Ruská federace	12,1
Mexiko	10,1
Indie	0,9
Bangladéš	0,6
Ukrajina	0,5
Čína	0,5
Velká Británie	0,4
Německo	0,4
Kazachstán	0,3
Pákistán	0,3

Zdroj: DOHNALOVÁ, Eva, 2012, ref. 58; vlastní úprava

Typické země s vysokým počtem emigrantů jsou země velké rozlohou a také kde je silně zastoupena střední třída obyvatel. Protože chudé či velmi chudé obyvatelstvo si migraci nemůže finančně dovolit. Při pohledu na země ve výše uvedené tabulce 4.2, až na výjimku VB a Německa, je patrné, že v těchto zemích přes silnou střední třídu není nejvyšší životní úroveň na světě. V těchto zemích je situace pro střední třídu relativně dobrá, avšak často neporovnatelná s evropskou střední třídou, či americkou střední třídou. Jsou to země, kdy má silné postavení církve, či určitá politická strana a ne vždy jsou tam zaručeny všechny základní lidské svobody. V případě Ruské federace zde jistě velkou roli hraje stále diskutovaný a v podstatě záhadný politický režim a blízkost EU, který se navenek tváří jako plně demokratický, nicméně celé území pořád už od roku 2000 řídí jedna osoba. Také se zde čím dál více zvyšují rozdíly mezi velmi chudým obyvatelstvem a nejvyšší vrstvou miliardářů. V případě Mexika odchází nejvíce migrantů do USA a zde je důvod velmi prostý. Přesunují se za vyšší životní úroveň, lepší práci a bezpečnějším životem.

Tabulka 4.3: Země s největším podílem cizinců na území v roce 2010 (v %)

Země	Podíl cizinců na území
Katar	86,5
Spojené Arabské emiráty	70
Kuvajt	68,8
Jordán	45,9
Palestina	43,6
Singapur	40,7
Izrael	40,4
Hong Kong	38,8
Oman	28,4
Saudská Arábie	27,8

Zdroj: DOHNALOVÁ, Eva, 2012, ref. 58; vlastní zpracování

Je také rozdíl mezi počtem imigrantů v absolutním čísle a relativní míře. Jelikož u států rozlohou velkých se dá předpokládat, že zde bude v absolutním čísle větší počet migrantů. Avšak existují státy, někdy rozlohou i velmi malé, které také přitahují řadu obyvatel. Jak jde vidět v tabulce 4.3 téměř polovina těchto států, jsou státy vyvážející ropu. Je v nich tedy velká koncentrace cizinců, kteří zde migrují za prací, jelikož je zde velmi rozvinutý průmysl a také díky bohatství z ropy i vysoká životní úroveň. Zároveň však tyto státy často porušují evropsky nastavená lidská práva. Toto pramení již z historie, kdy Evropa byla vždy zaměřená na jedince, ale státy arabské byly vždy zaměřeny na společnost. Jelikož ve většině států je jediným náboženstvím islám, často ve své striktní podobě, není možné, kromě ekonomické spolupráce, téměř žádná další. Tyto státy mají v současné době velmi velké slovo ve světové ekonomice.

4.2.2 Migrační trendy v EU

Po druhé světové válce se setkáváme s rozdělením Evropy na dvě části železnou oponou. Migrační trendy a migrační politika těchto dvou částí byla tudíž velmi rozdílná. Pro toto období byla typická emigrace ze států budoucího komunistického bloku, do demokratických západních zemí Evropy.

Počty cizinců v Evropě, která byla pro účel sčítání vymezena 15 zeměmi EU a dalšími 3 státy tj. Švýcarskem, Norskem a Lichtenštejnskem, se od roku 1950 do roku 1970 zvýšil asi trojnásobně (ze 4 milionů na 11 milionů) a do roku 1982 pak téměř na čtyřnásobek na cca 15 milionů a do roku 1995 na pětinašobek cca 20 milionů. Koncem 90. let 20. století pocházela asi jedna třetina cizích státních příslušníků z jiných zemí Evropy, avšak mnohem početnější skupinou, která již od 50. let v těchto zemích získala různý stupeň občanských práv⁵⁹.

Tabulka 4.4: Vývoj počtu cizinců v jednotlivých státech v jednotlivých letech(v mil.)

Stát	1950	1970	1982
Velká Británie		2	2,1
Francie	1,8	2,6	3,7
Německo	0,57	3	4,7

Zdroj: BADE, Klaus, 2005, ref.21; vlastní zpracování

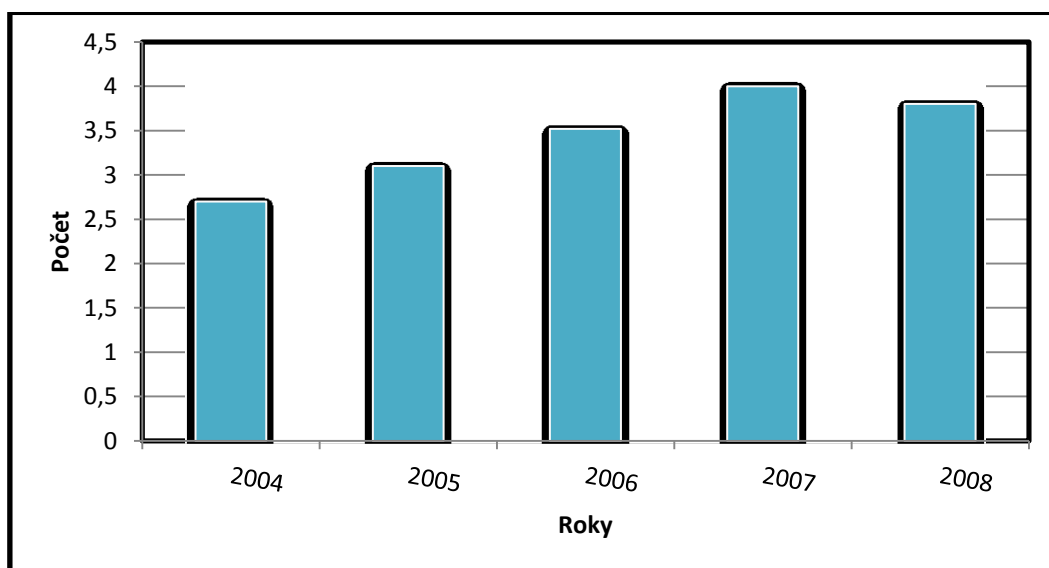
Z tabulky 4.4 je patrné, že hlavními cílovými zeměmi v této době byly Francie, Německo a Velká Británie. Do těchto zemí tak proudily řady migrantů z bývalých kolonií či rodiny občanů, kteří zde už dříve přišli za prací. Také občané jižních států často migrovali za prací na sever. Později nastala změna a z čistě vysílajících zemí, se staly země přijímající, zejména co se týče obyvatelstva ze zemí severní Afriky. Bylo to způsobeno jak relativně liberální migrační politikou jižní států Evropy, tak také vysokým populačním přírůstkem států severní Afriky. Často zde obyvatelé cestovali jako turisté a překročili stanovenou dobu povoleného pobytu a začali zde většinou nelegálně pracovat. Změna nastala ve chvíli, kdy se EU začala chystat na otevření Schengenského prostoru, který měl být pouze pro obyvatele ES/EU⁶⁰. Proto řada jižních států zavedla vůči zemím severní Afriky a dalším vízová opatření. Tento problém, migrace do zemí EU ze států Magrebu⁶¹ či jiných mimo evropských států, trvá v podstatě dodnes. Problémem EU není stěhování občanů jednotlivých států, jelikož jejich podíl je relativně malý, ale problémem se stává migrace ze států mimo EU. Především z důvodů finančního, kdy zde z těchto třetích zemí nejčastěji migrují málo kvalifikované pracovní síly a také z důvodu kulturních šoků, kdy se obyvatele těchto zemí snaží zachovávat svou kulturu často odlišnou od evropské.

⁵⁹ BADE, Klaus J., 2005, ref. 20

⁶⁰ BADE, Klaus J., 2005, ref. 20

⁶¹ Magreb je region v Africe, který zahrnuje státy Maroko, Západní Saharu, Alžírsko, Tunisko, Libyi a Mauretánii.

Graf 4.1: Vývoj počtu cizinců v EU-27 v letech 2004-2008 (v mil.)

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

V grafu 4.1 lze vidět, že od roku 2004 počet cizinců v EU rostl. Vrchol nastal v roce 2007 s 4 miliony migrantů. Větší počet migrantů byl zaznamenán mezi členskými zeměmi EU tzn. pouze přesun v rámci členských států. Počet těchto migrantů rostl od roku 2002 do roku 2008 o 12 % ročně a vrchol měl v roce 2007. V roce 2008 byl počet migrantů do EU ze zemí s vysokým příjmem 46,9 %, ze zemí se středně vysokým příjmem 45,6 % a pouhých 7,4 % migrantů bylo ze zemí s nízkým příjmem. V roce 2008 EU pojala asi 2 miliony migrantů ze zemí EU. Nejvyšší počet jich byl z Rumunska, Polska, a Německa.

Tabulka 4.5: Nejvyšší počet migrantů do zemí EU podle země původu v roce 2008

Občané EU		Neobčané EU	
Země původu	Počet	Země původu	Počet
Rumunsko	X	Maroko	157 000
Polsko	302 000	Čína	97 000
Německo	196 000	Indie	93 000
Velká Británie	146 000	Albánie	81 000
Francie	126 000	Ukrajina	80 000
Itálie	105 000	Brazílie	62 000
Bulharsko	92 000	USA	61 000
Holandsko	81 000	Turecko	51 000

Španělsko	81 000	Rusko	50 000
Belgie	48 000	Kolumbie	49 000

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Celkový počet migrantů pocházejících mimo země EU, byl dle tabulky 4.5 v roce 2008 okolo 1,8 milionů. Největší počet jich pocházel z Maroka, kdy jako jediná národnost přesáhla 100 000 migrantů v daném roce. Dalšími velkými skupinami byli obyvatelé Číny, Indie a Albánie. Nejvíce Maročanů v roce 2008 imigrovalo do Španělska (94 000) a Itálie (37 000). Také v téže roce Španělsko přijalo téměř 30 % z celkového počtu všech imigrantů z Číny. Největší počet migrantů z Indie zamířilo do Velké Británie.

Většina států EU v roce 2008 udala, že mají větší počet imigrantů, než emigrantů, což však neplatilo pro pobaltské státy, Polsko, Bulharsko a Rumunsko a Německo. Velká Británie, Německo a Španělsko, byly státy s největším počtem imigrantů. V roce 2008 pojaly 53 % všech migrantů v zemích EU, ale zároveň měly tyto státy vysoký počet emigrantů. V relativním měřítku k velikosti země, mělo největší počet imigrantů Lucembursko, Kypr a Malta. Kdy Lucembursko má téměř 37 % obyvatel jiného než lucemburského původu, nejčastěji z portugalského.

Zajímavé také je, že věkový průměr migrantů do zemí EU, byl mnohem nižší, než byl průměrný věk populace cílové země. Také byl patrný rozdíl mezi migranty ze zemí EU, kde byl věkový průměr 29, 3 let a mezi migranty zemí původu mimo EU, kde byl věkový průměr 27, 5 let. Přitom věkový průměr všech členských států EU je v roce 2008 asi 40, 6 let.

V absolutním počtu bylo v roce 2009 nejvíce emigrantů ve Velké Británii, Německu, Francii, Španělsku a Itálii. V relativním měřítku k velikosti populace a země bylo v roce 2009 nejvíce cizinců v Lucembursku (32 %). Více než 15 % cizinců žilo také v Estonsku, Litvě a Rakousku. Naopak méně než 5 % cizinců žijící v populaci zaznamenala v roce 2009 Česká republika, Finsko, Polsko, Slovensko a Rumunsko. Většina cizinců, kteří žili na území EU v roce 2009, byla narozena mimo země EU. V absolutní míře nejvíce cizinců nenarozených v EU mají bydliště ve Velké Británii, Německu, Francii, Španělsku a Itálii. V relativní míře největší podíl lidí nenarozených v zemích EU žije v Estonsku, Litvě a Slovinsku. V případě Estonska a Litvy nejčastěji obyvatelé dřívějšího Sovětského svazu a v případě Slovinska obyvatelé bývalé Jugoslávie.

Zajímavé je také zaměstnávání cizinců. V roce 2008 byla průměrná nezaměstnanost v EU u občanů narozených v EU a žijící ve své zemi původu 6 %. U občanů EU, kteří žijí v jiné zemi, než v zemi svého původu, byla v jejich nové cílové zemi podobná, tj. 7 %. Avšak u občanů, kteří nejsou občany EU, byla v jejich nové cílové zemi v EU nezaměstnanost dvojnásobná a to 12 %⁶².

4.2.3 Vízová politika EU

Migrace obyvatelstva je závislá na tom, jakou mají možnost přístupu do jednotlivých zemí. V EU se kontroluje migrace také pomocí vízové politiky. Vízová politika byla do společného právního rámce zařazena až v 90. letech 20. století Amsterodamskou smlouvou. Konkrétně je zařazena do Hlavy IV Smlouvy o založení Evropského společenství pod názvem *Společná vízová, azylová a imigrační politika*. Společná vízová, azylová a imigrační politika se nevztahuje na všechny členské státy EU. Výjimkami jsou VB a Irsko⁶³. Až na výjimky VB a Irsko, každá země EU uplatňuje vůči občanům třetích zemí stejnou vízovou politiku. Vízová povinnost neplatí pro občany EU a občany států Schengenského prostoru.

Podle *Nařízení Rady (ES) č. 539/2001* ze dne 15. března 2001 jsou stanoveny země, jejichž občané, podle čl. 1 odst. 1, musí za každých okolností při vstupu do Schengenského prostoru mít vízum a podle čl. 1 odst. 2. státy, jejich občané jsou osvobozeni od vízové povinnosti, pokud délka jejich pobytu nepřesáhne 3 měsíce. Vízová povinnost platí pro veškeré státy Afriky, téměř všechny asijské státy a státy Oceánie, státy Arabského poloostrova i některé státy ležící částí v Evropě a částí v Asii. Ze států Evropy nebo států, které leží svou částí v Evropě, platí vízová povinnost pro Bělorusko, Moldavsko, Ukrajinu, Rusko a také pro území, které nejsou alespoň jedním členem EU uznávány jako suverénní stát. Vízová povinnost také platí pro některé státy Jižní Ameriky jako např. Bolívie, Kolumbie, Peru, Ekvádor, Guyana (francouzská část je území Schengenu) a Surinam. Také pro země Střední Ameriky jako Kuba a Belize⁶⁴.

⁶² ANTHONY, Albertinelli. *Migrants in Europe a statistical portrait of the first and second generation*. 2011, Luxemburg. ISBN 978-927-9162-312.

⁶³ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Jednotná vízová politika. *Euroskop*. [online]. 2013 [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/587/sekce/jednotna-vizova-politika/>

⁶⁴ Nařízení Rady (ES) č. 539/2001 [online]. Europa.eu. 2011 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R0539:20110111:CS:PDF>

Od vízové povinnosti jsou naopak osvobozeni např. občané Chorvatska, Černé Hory, Albánie, FYROM⁶⁵, Monaka, Bosny a Hercegoviny, USA, Austrálie, Nového Zélandu, Jižní Korey, Japonska a zbylých států Střední a Jižní Ameriky.

4.3 Současné migrační trendy ve vybraných státech EU

V poslední podkapitole jsou podrobněji rozebrány migrační trendy v České republice, Francii, Německu, Velké Británii, Španělsku a Itálii. Tyto státy jsem si zvolila z důvodu současných problémů s imigranty a jejich počtem.

4.3.1 Vývoj migrace v České republice

Česká republika se po skončení druhé světové války, stala jednou ze zemí komunistického bloku. Pracovní migrace do zahraničí, tedy až na výjimky byla prakticky nemožná. Za to se v letech 1948 a 1968 setkáváme s vlnami emigrantů. Odhaduje se, že v první emigrační vlně do roku 1953 opustilo Československo asi 44 000 osob a ve druhé vlně emigrace po srpnu 1968 do roku 1972 opustilo Československo trvale dalších asi 127 000 občanů.

Přístupy k migrační politice lze rozdělit do tří etap: léta 1990-1996, 1996-1999 a 1999-2004.

První období let 1990-1996 je charakteristické velkou liberalitou v přijímání migrantů. V těchto letech zde například mohl cizinec přicestovat jako turista a poté si až na území zažádat o trvalý pobyt. Tato etapa je také charakteristická návraty emigrantů, kteří z republiky odešli za komunistického režimu.

V **druhém období** let 1996-1999 se začala prosazovat přísnější migrační politika. ČR jako kandidátský stát do EU musel přijmout podmínky *acquis*, které utvořily migrační politiku země. Ty se mimo jiné týkaly Schengenského prostoru a víz. Zpřísnování cizineckých předpisů reagovalo na stále se zvyšující nezaměstnanost, proto byl také v roce 2000 přijat značně restriktivní cizinecký a azylový zákon.

Třetí období let 1999-2004 je charakteristické prvním formováním imigrační a integrační politiky. Česká republika v této době byla už velmi blízko k přístupu do EU, takže přijala směrnice EU. Jedna z reforem však byla zkrácení doby podání žádosti k trvalému pobytu pro cizince, z původních 10 let na 5 let. Tato úprava však nebyla upravena v oblasti

⁶⁵ FYROM je název pro Republiku Makedonie, která byla součástí Jugoslávské republiky.

integrační politiky, byl tedy problém, že cizinec mohl trvalý pobyt získat sice dříve, ale bez nedostatečné integrace do společnosti⁶⁶.

Po přistoupení ČR do EU se část migrační politiky odevzdala do kompetence EU, ale vydávání víz, pracovních povolení a přiznání občanství je stále v kompetenci státu. Avšak vízová politika ČR je stejně jako vízová politika všech dalších členských států, závislá na společné vízové politice EU.

Legální migrace v ČR

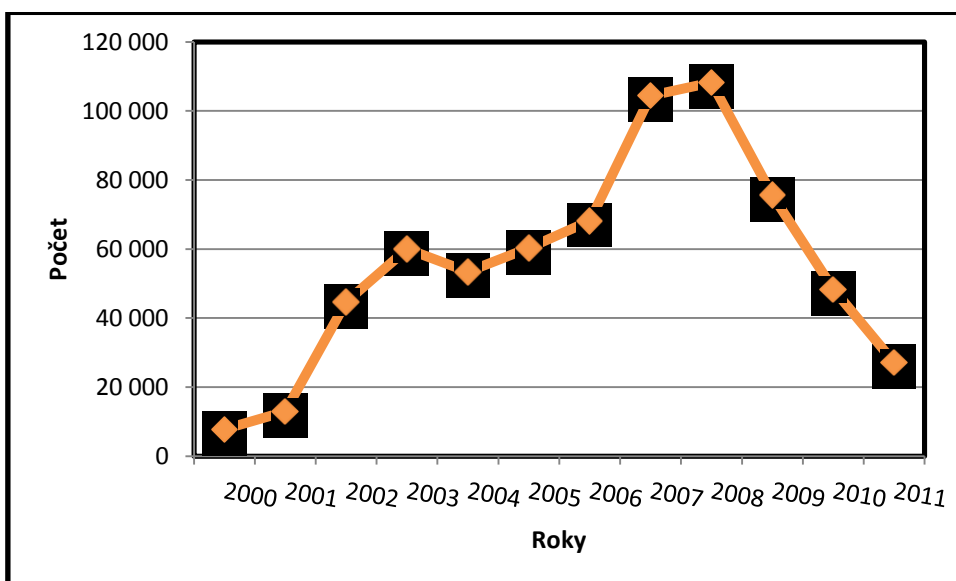
Migrace je jeden z nástrojů ekonomického rozvoje země. V rámci *Usnesení vlády ČR č. 55* ze dne 13. ledna 2003 byla přijata teze, že migrační politika státu neklade překážky legální migraci, a podporuje imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná. Proto byl vypracován projekt *Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků*, který má za úkol přilákat do ČR kvalifikované zahraniční pracovníky i s jejich rodinami a natrvalo je integrovat do české společnosti⁶⁷. Toto by se mělo zjednodušit pomocí *zelené karty*, která umožňuje snadnější přístup na pracovní trh cizincům z vybraných zemí, kteří mají kvalifikaci, po které je v České republice poptávka. Když se tato pracovní místa nedaří obsadit občany ČR nebo občany jiných zemí EU. Je to tedy povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání na území ČR ve zvláštních případech. Cizinec, který má zelenou kartu vydanou na konkrétní pracovní místo, může pobývat na území ČR pracovat na pracovním místě, na které byla Zelená karta vydána. Zelené karty jsou trojího typu: A, B, C. *Typ A* pro kvalifikované pracovníky s vysokoškolským vzděláním a klíčový personál, *typ B* je pro pracovníky na pracovních pozicích minimálně s požadavkem vyučení a *typ C* pro ostatní pracovníky. Zelená karta je vydávána na specifickou pozici určité osobě, není proto v jejím rámci možnost změnit zaměstnavatele. Pokud tak pracovník během prvního roku doby platnosti karty učiní, je třeba požádat o vydání nové karty. Po uplynutí jednoho roku je cizinec, kterému byla vydána Zelená karta oprávněn požádat o dlouhodobý pobyt na území ČR za jiným účelem⁶⁸.

⁶⁶ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA., 2005, ref. 25

⁶⁷ MVČR. Přístup České republiky k legální migraci. *MVČR* [online]. 2010 [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

⁶⁸ MVČR. Co je zelená karta. *MVČR* [online]. 2010 [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zelené-karty.aspx>

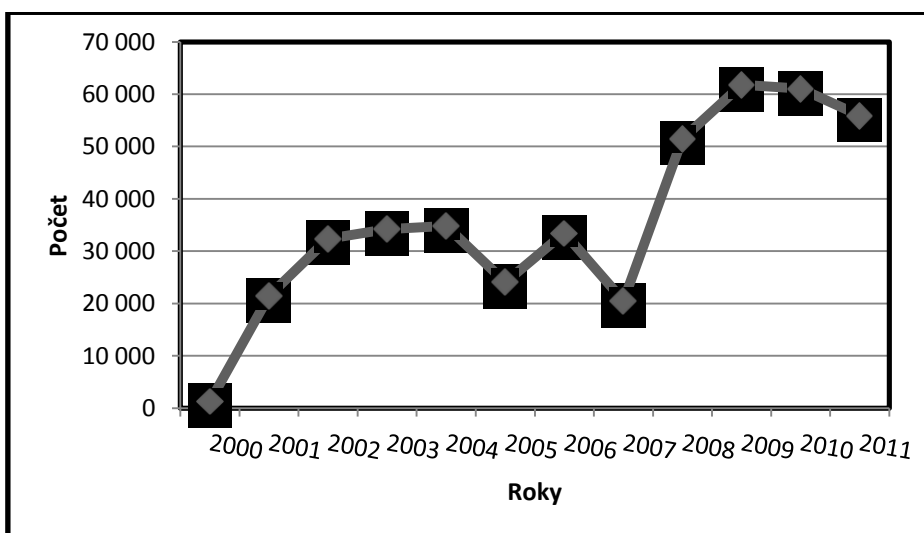
Graf 4.2: Vývoj počtu imigrantů v ČR v letech 2000-2011

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Počet legálních migrantů se podle grafu 4.2 v letech velmi liší. ČR podle grafů 4.2 a 4.3 zaznamenala prudký nárůst jak imigrantů, tak emigrantů v letech 2008 a 2009, v následujících letech číslo opět klesalo. Jedno z možných vysvětlení je ekonomická krize, kdy lidé začali více migrovat za prací.

Graf 4.3: Vývoj počtů emigrantů v ČR v letech 2000-2011

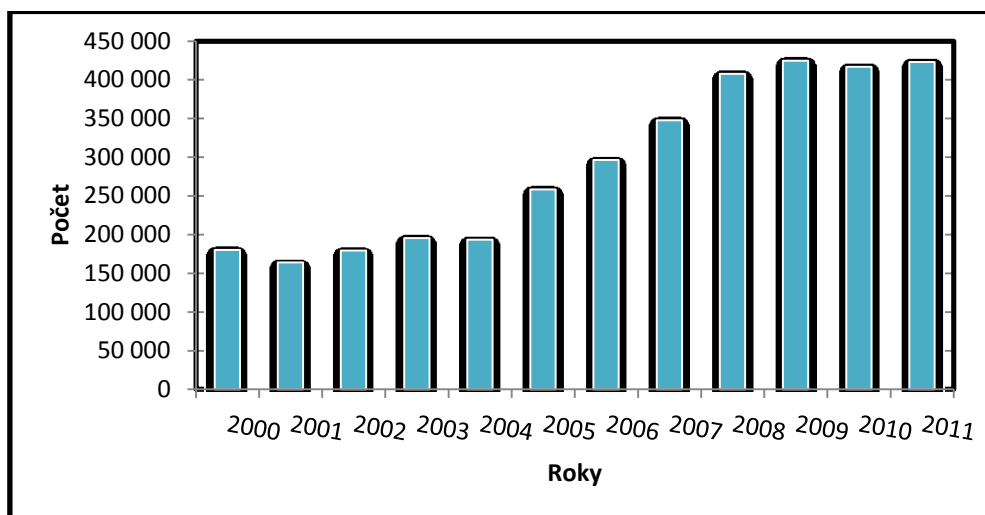
Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Cizí státní příslušníci

Počet cizinců se v ČR neustále zvyšuje, jak ukazuje graf 4.4. Od roku 2000, kdy jich na území ČR žilo asi 180 000, do roku 2011 se tento počet zvýšil více než dvojnásobně na

přibližně 422 000. Do budoucna se pomocí prognóz odhaduje další růst populace cizinců. Populace cizinců má pro ČR také populační přínos ve formě zvýšené porodnosti. Jelikož trend téměř v celé Evropě je snižování počtu dětí a ČR není výjimkou, cizinci zde pomáhají zvedat populaci.

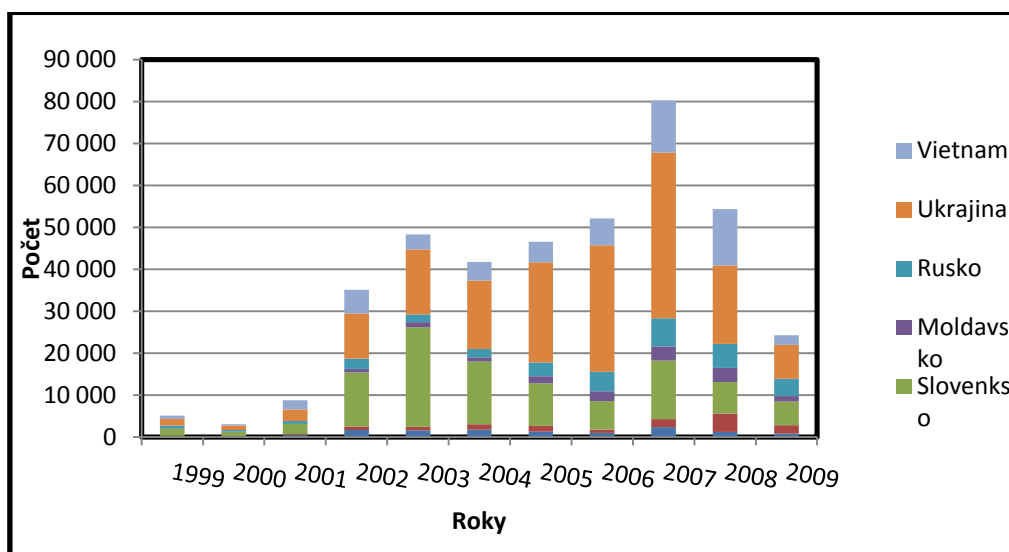
Graf 4.4: Vývoj počtu cizinců v ČR v letech 2000-2011

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Graf 4.5 ukazuje strukturu cizinců v ČR. Struktura cizinců v ČR není příliš překvapující, jelikož se s léty příliš nemění. Již historicky do ČR migroval velký počet Ukrajinců, Vietnamců a hlavně obyvatel okolních států. Vždy byl v ČR vysoký počet obyvatel slovenské národnosti, dané také tím, že dříve ČR a Slovensko byly jeden stát. Velký počet ukrajinského obyvatelstva je dán tím, že je pro tyto obyvatele snadné do ČR přijet na krátkodobé vízum a velká část těchto obyvatel zde pak zůstává nelegálně pracovat na stavbách a podobně. Někteří zkouší na území pobývat nelegální cestou, což je pro tyto osoby nevýhodné jelikož není možné najít kvalifikovanou a dobře placenou práci. Proto se řada osob rozhodne zůstat na území legálně. Toto zkouší pomocí pracovního povolení či později pomocí dlouhodobého pobytu.

Graf 4.5: Vývoj počtu cizinců v ČR dle země původu v letech 1999-2009

Zdroj: OSN, 2013; vlastní zpracování

Dlouhodobý pobyt

Povolení k dlouhodobému pobytu je více typů:

- povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny,
- povolení k dlouhodobému pobytu za účelem studia,
- povolení k dlouhodobému pobytu za účelem vědeckého výzkumu,
- povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta jiného členského státu EU.

Dlouhodobý pobyt znamená pobyt delší než 3 měsíce na území ČR. Žádost o dlouhodobý pobyt se může podat opakovaně a po 5 letech dlouhodobého pobytu vzniká nárok na trvalý pobyt. Po dalších 5 letech a splnění dalších náležitostí pak vzniká nárok na státní občanství⁶⁹.

Nabytí občanství

Občané cizího státu trvale žijící na území České republiky mohou nabýt státní občanství České republiky udělením. Žádost o udělení českého státního občanství mohou podat i osoby bez státního občanství trvale žijící v České republice. Tito občané však musí splňovat několik podmínek:

- musí mít na území České republiky ke dni podání žádosti nejméně pět let povolen trvalý pobyt a po tuto dobu se zde převážně zdržovat,

⁶⁹ MVCR. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dlouhodobý pobyt* [online]. 2010 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx>

- prokáže, že nabytím státního občanství České republiky pozbyde své dosavadní občanství, nebo prokáže, že již pozbyl toto dosavadní občanství, pokud se však nejedná o osobu bez státního občanství,
- nebyla osoba v posledních pěti letech odsouzena pro úmyslný trestný čin (prokazuje se výpisem z rejstříku trestů v ČR),
- prokáže pohovorem před příslušným úřadem znalost českého jazyka (nevztahuje se na žadatele, který je občanem slovenské republiky).

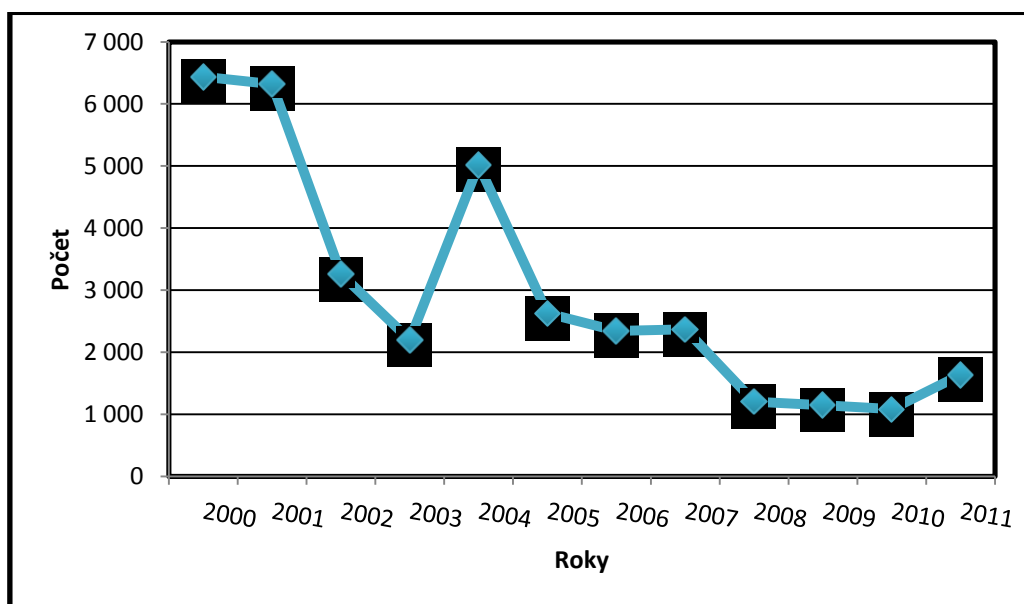
Osoba také může požádat o prominutí těchto podmínek, pokud má na území ČR trvalý pobyt a splňuje následující podmínky:

- narodila-li se na území ČR,
- nebo žije na území ČR nepřetržitě nejméně 10 let,
- nebo měla v minulosti občanství ČR,
- nebo byla osvojena občanem ČR,
- nebo je její manžel, manželka státním občanem ČR,
- nebo je alespoň jeden z rodičů státním občanem ČR.

Osoba, která chce žádat o přidělení občanství, musí na příslušném úřadě podat žádost o udělení státního občanství. K žádosti musí připojit rodný list, případně oddací list a další náležitosti prokazující splnění podmínek pro nabytí občanství⁷⁰. Z grafu 4.6 je patrné, že počet občanství udělenou Českou republikou se mezi léty 2000-2011 prudce snížil, a to až o několik tisíc.

⁷⁰ MVCR. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Udělení státního občanství České republiky* [online]. 2010 [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>

Graf 4.6: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství ČR

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

4.3.2 Vývoj migrace ve Francii

Do první světové války proudili do Francie převážně obyvatelé z jiných evropských zemí. Nejčastěji Italové, Belgičané, kteří v některých pohraničních městech dosahovali 55 % obyvatel daného města. První světová válka však toto změnila a původní evropská migrace se stala celosvětovou. Nejdůležitějším mezníkem v historii francouzské migrace jsou léta 1921-1931, kdy do Francie proudilo až 300 000 lidí ročně, a tak se během těchto krátkých 10 let zdvojnásobil počet cizinců. Francie se tak ve 20. letech 20. století stala zemí s největším počtem imigrantů. Kvůli krizi v roce 1929 ale začínají růst vlny protestů proti cizincům, jelikož se zvyšuje nezaměstnanost. V té době se také začínají formovat dnešní migrační proudy.

Období mezi léty 1944 a 1974 je typické vysokým růstem a rozvojem Francie. V tomto období Francie potřebuje nové migranty z důvodu ekonomického růstu. Avšak po druhé světové válce tyto migranty potřebuje většina evropských zemí včetně Německa, Velké Británie a Švýcarska, které zároveň nabízí lepší podmínky, takže v této době migrace ve Francii spíše stagnuje. V této době se stále preferuje migrace spíše evropského obyvatelstva. Mezi léty 1955 a 1961 průměrně ročně do země přichází asi 160 000 nových migrantů především z Itálie, Španělska a Portugalska. Velkou mimoevropskou skupinou jsou Alžíráné, kteří do Francie utíkali kvůli politickému režimu. V roce 1962 podepsány *Evianské dohody*, kdy mají mít Alžíráné žijící ve Francii úplně stejná práva, krom práv

politických. Toto však způsobilo to, že alžírské obyvatelstvo, většinou nekvalifikované a nevzdělané, začalo ve velkých počtech migrovat do Francie. Alžírčané se tak na čas stali druhou početně největší menšinou ve Francii. Všichni migranti byli klíčovými prvky pro automobilový průmysl, stavebnictví, textilní průmysl a mnoho dalších odvětví ekonomiky, jelikož často vykonávali málo kvalifikovanou práci, špatně placenou, kterou francouzské obyvatelstvo vykonávat nechtělo. Sčítání v roce 1975 udává, že ve Francii žilo **3 442 000 cizinců**, tedy **6,2 %** z celkové populace.

Dalším obdobím je období od roku 1975 až po současnost. V tomto období jsou nové příchody spojeny především se slučováním rodin a žádostí o azyl. Jelikož ale přichází další ropná krize, roste nezaměstnanost, vláda se snaží jednak potlačovat imigraci a také vracet migranty zpět do země původu, což se snaží i takovými prostředky, jako vyplácením určité částky peněz, pokud se imigrant vrátí do své země původu. V roce 1981 naopak vláda podporuje slučování rodin a získání dlouhodobého pobytu pro migranty, čímž chce legalizovat původně nelegální migraci. Opatření bylo takové, že k získání dlouhodobého pobytu stačilo 3 měsíce pobývat ve Francii a mít příslib zaměstnání. Stále neklesající nezaměstnanost však politiku vlády již v roce 1984 mění, kdy vláda opět zavádí mnoho požadavků a omezení na slučování rodin. Právě největší počet migrantů v 90. letech 20. století do Francie byly rodiny migrantů již usídlených. Nejčastěji to byly obyvatelé Maroka, Alžírsko a dalších států Afriky. Také vysoká porodnost těchto migrantů stále zvyšovala jejich počty⁷¹.

Legální migrace ve Francii

Od 70. let 20. století se vláda snaží řešit hlavně nelegální migraci. Byla zakázána tzv. *regularizace*, to znamená legální pobyt budoucích pracovníků bez platné pracovní smlouvy. Jsou zaváděny zvýšené kontroly na hranicích a zákaz volného pohybu pro obyvatelstvo z bývalého Afrického společenství. V roce 1984 byla uzákoněna tzv. *pobyťová karta*. Je to povolení k pobytu na 10 let s možností prodloužení, pro ty, kteří mají buď osobní, nebo rodinnou vazbu s Francií. V roce 1993 byl schválen zákon *Méhaignerie*, který ustanovoval podmínky obdržení francouzského občanství, pro děti narozené na území Francie. Zákon *Reséda* z 16. března 1998 zavádí jednodušší podmínky pro slučování rodin, zároveň také zavádí více druhů pobyťových karet a převažuje vydávání krátkodobých pobyťových karet před dlouhodobými. Poslední legislativní změnou v oblasti

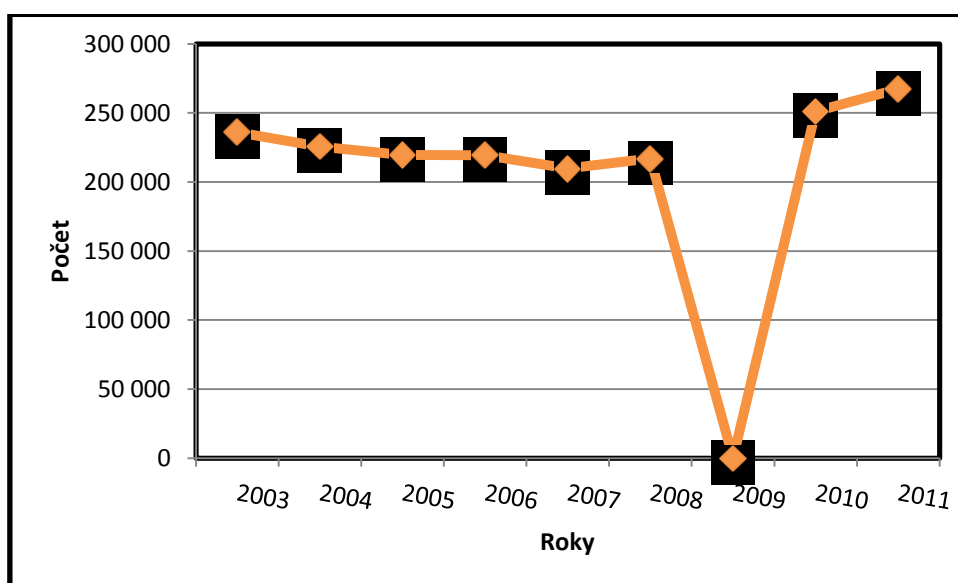
⁷¹ BADE, Klaus J., 2005, ref. 20

migrace a azylu je zákon *Misefen* z 26. listopadu 2003, jinak také *Sarkozy*, který upravuje délku a podmínky udělování dočasných pobytových karet a okamžité vyhoštění ilegálních rezidentů z francouzského území. Tento zákon vstoupil v platnost 1. ledna 2004.

Podle statistik se rozlišují tři velké kategorie příchodů: *imigrace trvalá, dočasná a sezónní*. Trvalou migrací se rozumí pobyt delší než jeden rok. Dočasná imigrace opět zahrnuje tři podskupiny: *žadatele o azyl, držitele dočasného pracovního povolení a studenty*. Vstup žadatelů o azyl od roku 1996 výrazně roste. V roce 1996 o azyl požádalo 17 500 osob a v roce 2004 již 65 500 osob. Avšak míra neuznání statusu uprchlíka je asi 80 %. Další z kategorií jsou studenti. Jako občané EU má každý student právo studovat v kterémkoli z členských států, proto z celkového počtu zahraničních studentů je jich asi 32 %, asi 35 % ze zemí Afriky, kde převažují studenti s Alžírsk a Maroka, jelikož na základě historických vztahů, je pro ně jednodušší studovat ve Francii, než v jiných státech Evropy a zbytek asi 33 % jsou studenti z Ameriky a Asie. Sezonní imigranti v posledních letech ubývají, jelikož občané EU nemusí o nic žádat a ani nikde hlásit, že na území budou pobývat maximálně 3 měsíce.

V současné době je Francie stále jednou ze zemí s největším počtem imigrantů v celé Evropě. Rodinná slučování představovala v roce 1999 asi 75 % veškerých příchodů do Francie. Toto však byla legální migrace. Problémem se stává migrace **nelegální**. V roce 2001 bylo podle pohraniční policie zadrženo asi 90 000 osob bez platných dokladů, nejčastěji původem s bývalé Jugoslávie, Číny a Maroka.

Graf 4.7: Vývoj počtu imigrantů ve Francii v letech 2003-2011

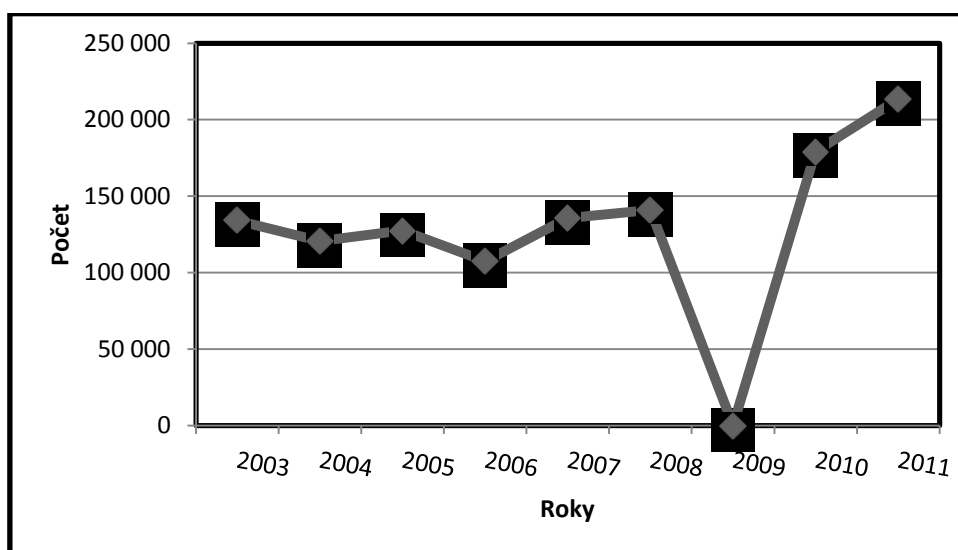

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

*Poznámka: Údaj není k dispozici

Francie je sice zemí spíše přijímající migranty, jak je patrné z grafu 4.7, ale také je v zemi vysoký počet emigrantů, což jde vidět v grafu 4.8. Je to jak původní obyvatelstvo, tak také obyvatelé, kteří nemají francouzské občanství, ve Francii nějakou dobu žili a později se vrátili do své země původu.

Graf 4.8: Vývoj počtu emigrantů ve Francii v letech 2003-2011

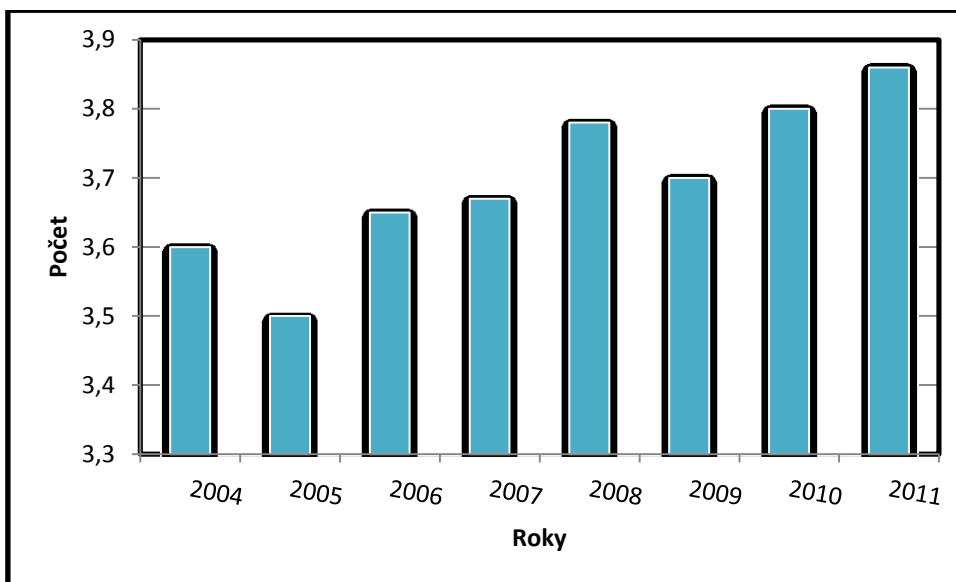
Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

*Poznámka: Údaj není k dispozici

Cizí státní příslušníci

Celkový počet cizinců ve Francii se v roce 2011 pohyboval kolem 4 milionů. Jak ukazuje graf 4.9 mezi léty 2004 a 2011 je nárůst o přibližně 300 000 tisíc cizinců.

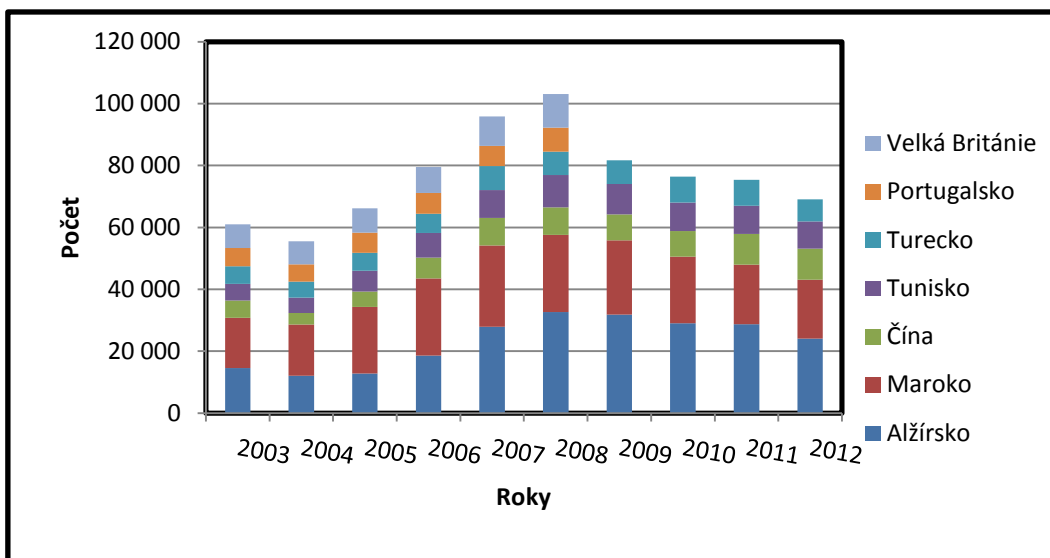
Graf 4. 9: Vývoj počtu cizinců ve Francii v letech 2004-2011v (mil.)

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Graf 4.10 ukazuje, že početně největší skupinou cizinců jsou dlouhodobě občané Maroka, Alžírsko a také Číny. Daleko menší počet cizinců můžeme zaznamenat z řad evropského obyvatelstva.

Graf 4.10: Vývoj počtu cizinců ve Francii, dle země původu v letech 2003-2012

Zdroj: OSN, 2013; vlastní zpracování

Počet cizinců ve Francii neklesá. Při ekonomické situaci Francie, se pro ni další migranti stávají neúnosnou zátěží. Ze statistik vyplývá, že do Francie v poslední dekádě migruje hlavně ne příliš kvalifikované obyvatelstvo severní Afriky, které zde utíká před režimy v rodné zemi.

Dlouhodobý pobyt

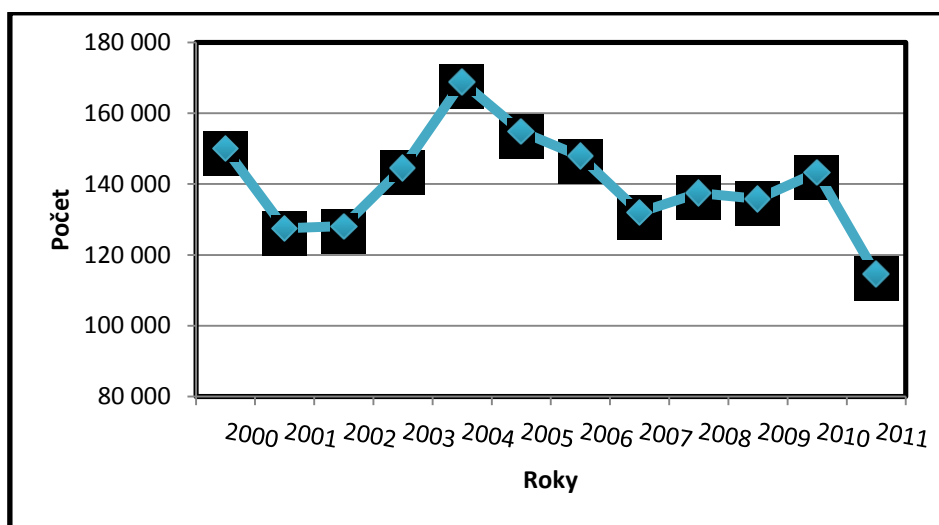
Pro občany EU platí pouze jediná povinnost a to nahlásit svůj pobyt (pokud přesáhne délku 3 měsíců) na obecním úřadu místa bydliště. Jakákoli pracovní či pobytová povolení odpadají. Do 31. prosince 2013 ještě stále bude platit výjimka pro občany Bulharska a Rumunska, kteří pokud chtějí ve Francii pracovat, si musí vyřídit pracovní povolení. Občané nečlenských států musí pro legální práci získat pobytovou kartu, která jim zaručuje stejné pracovní podmínky jako francouzským občanům.

Nabytí občanství

Francouzské občanství lze získat více způsoby. Automaticky dítě získá francouzské občanství, pokud se narodí alespoň jednomu z rodičů, který má francouzské občanství. Také může získat občanství tím, že se narodí na území Francie, i když jeho rodiče nemají ani jeden francouzské občanství. V tomto případě, ale musí do 18 let věku podat žádost o občanství a také dokázat, že na území Francie, žije nejméně 5 let. Pro dospělé, kteří chtějí získat francouzské občanství je nejjednodušší formou sňatek s osobou, která má francouzské občanství. I když v tomto případě občanství nezískává automaticky, ale až po 4 letech svazku s danou osobou. Další možnost je podat žádost po 5 letech pobytu na území Francie a také s doloženými dokumenty, že po celou dobu zde osoba pracovala a tak odváděla daně. V tomto případě také musí složit zkoušku z francouzského jazyka⁷². Graf 4.11 ukazuje počet osob, které nabyly francouzského občanství v letech 2000-2011.

⁷² DANIELOVÁ, Kateřina. Imigrační politika Francie se zaměřením na současnou situaci. *Migraceonline* [online]. 2007 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=159796

Graf 4.11: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství Francie

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

4.3.3 Vývoj migrace v Německu

Vlny přistěhovalectví do Německa začaly po druhé světové válce, kdy se zde konal tzv. *hospodářský zázrak*. Nebývalý hospodářský růst zapříčinil, že bylo nutné najímat smluvní pracovníky ze zahraničí. Tito dělníci se najímali hlavně na základě bilaterálních smluv. Německo mělo uzavřené smlouvy především s Itálií, Španělskem, Řeckem, Tureckem, Portugalskem, později s Marokem a Tuniskem. Předpokladem však bylo, že hostující pracovníci se vždy po čase vrátí do své země původu. Proto bylo prakticky nemožné získat německé občanství či trvalý pobyt. Turci se v roce 1974 stali nejsilnější národnostní skupinou, kdy jich zde bylo více než milion. Oproti roku 1961, kdy jich v Německu žilo asi 8 700 je to obrovský nárůst během velmi krátké doby. Turci pracovali většinou v klíčových oborech průmyslové výroby. Další početnou skupinou migrantů v historii tvořili tzv. *navrátilci*, tedy etničtí Němci, kteří z nějakého důvodu pobývali mimo území Německa. Těchto občanů bylo zpět do Německa mezi léty 1950-2005 navraceno asi 5 milionů. Navrátilci to se všemi formalitami měli mnohem jednodušší z důvodu svého historického původu. Dokonce měli k dispozici i různé podpůrné programy, které jim měly pomoci se v Německu integrovat. Postupně však i formální stránky začaly být složitější a tak v roce 2008 klesl počet těchto navrátilců jen asi na 1500. V 80. letech migrační politika Německa nahrávala spíše občanům ES/EU a znevýhodňovala občany třetích zemí, což se

dotklo především tureckého obyvatelstva. V roce 1991 vstoupil v platnost cizinecký zákon, který umožnil cizincům slučování rodin, ale vyznačoval se především značnou komplikovaností při udělování povolení k pobytu. Ale až tento zákon usnadnil naturalizaci těchto rodin. V této době byly vydávány 4 typy povolení k pobytu v závislosti na délce pobytu. I tento zákon však stále opakoval rozdíly mezi „Němci bez státního občanství“ a „cizinci“⁷³. V 90. letech se odehrála *azylová debata*, které umožnila všem pronásledovaným cizincům, aby se domáhali vstupu na území Německa. Toto se však již v roce 1992 Němcům vymstilo, což je patrné z tabulky 4.6, kdy bylo podáno téměř půl milionu žádostí o azyl. Proto byl čl. 16 německé ústavy doplněn o to, že o azyl nemohou žádat ti, kteří pocházejí z bezpečných zemí, či přes ně přecházejí, což byly prakticky veškeré sousední země. Další změnou byl přijatý zákon z roku 1999, který poprvé od roku 1913 mění podmínky k nabytí občanství a tak, že dítě cizinců, které bylo narozeno v Německu, automaticky získá německé občanství, pokud alespoň jeden z rodičů žil na daném území po dobu 8 let a více. Také usnadnil podmínky získání občanství i pro dospělé. V roce 2005 Německo přijalo *Přistěhovalecký zákon*, který byl zásadní reformou a ustanovil Německo, jako přistěhovaleckou zemi⁷⁴.

⁷³ BADE, Klaus J., 2005, ref. 20

⁷⁴ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA., 2005, ref. 25

Tabulka 4.6: Počet žádostí o azyl v Německu v letech 1955-2004

Rok	Počet žádostí	Rok	Počet žádostí
1955	1 926	1992	438 191
1960	2 980	1993	322 599
1965	4 337	1994	127 210
1970	8 645	1995	127 937
1975	9 627	1996	116 367
1980	107 818	1997	104 353
1985	73 832	1998	98 644
1986	99 650	1999	95 113
1987	53 379	2000	78 564
1988	103 076	2001	88 287
1989	121 315	2002	71 127
1990	193 063	2003	50 563
1991	256 112	2004	35 607

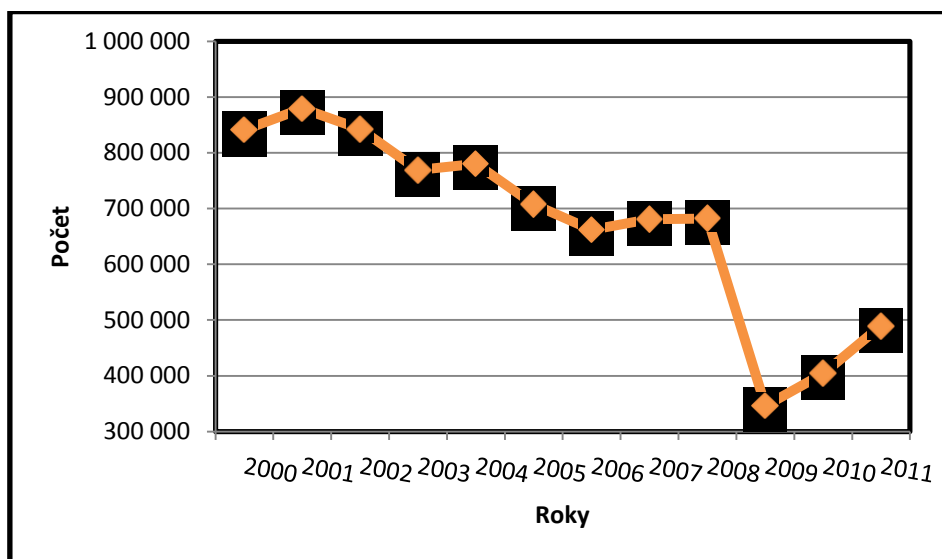
Zdroj: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2013; vlastní zpracování

Legální migrace v Německu

V roce 2005 byl v Německu přijatý Zákon *o řízení a omezení přistěhovalectví, o regulaci pobytu a integraci občanů EU a cizinců*. Tento zákon představuje zásadní reformu cizineckého práva. Poprvé uznává, že Německo je přistěhovaleckou zemí a musí tak mít nástroje pro řízení migrace. Tento zákon také zjednodušuje nepřehlednou legislativu, takže různá pobytová povolení jsou nahrazena pouze dvěma, vznik Spolkového úřadu pro migraci a uprchlíky, zavádí reformy také na poli práce, studia v Německu, bylo zavedeno povolení pobytu z humanitárních důvodů, také je zaveden povinný jazykový kurz pro cizince, který má pomoci jejich integraci a je zde možnost vyhoštění, při podezření, že osoba patří k nějaké teroristické skupině či podněcuje rasovou nenávist. Tento zákon platí dodnes.

Německo, jak uznalo již ve svých zákonech, je imigrační zemí. Každoročně byl počet migrantů mezi 600 000 a 900 000. Graf 4.12 ukazuje propad v roce 2009 až na 300 000 osob.

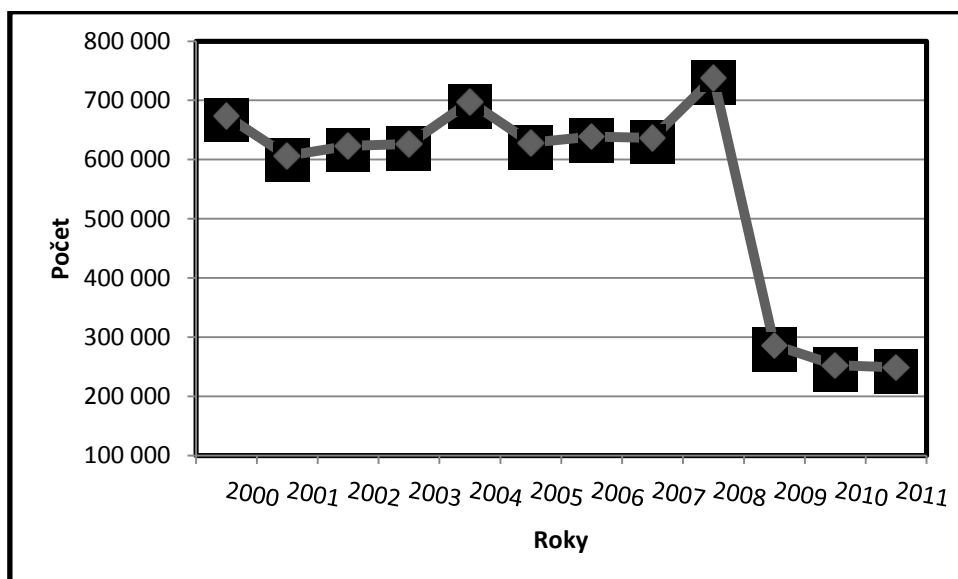
Graf 4.12: Vývoj počtu imigrantů v Německu v letech 2000-2011

Zdroj: Eurostat, 2013, vlastní zpracování

Německo je ale také silně emigrantskou zemí, což je patrné z grafu 4.13, kdy vysoký počet obyvatel se stěhuje ze země pryč. V letech 2000-2008 to bylo číslo dokonce větší, než byl počet imigrantů do země. Tedy emigrace překročila imigraci a migrační saldo bylo záporné.

Graf 4.13: Vývoj počtu emigrantů v Německu v letech 2000-2011

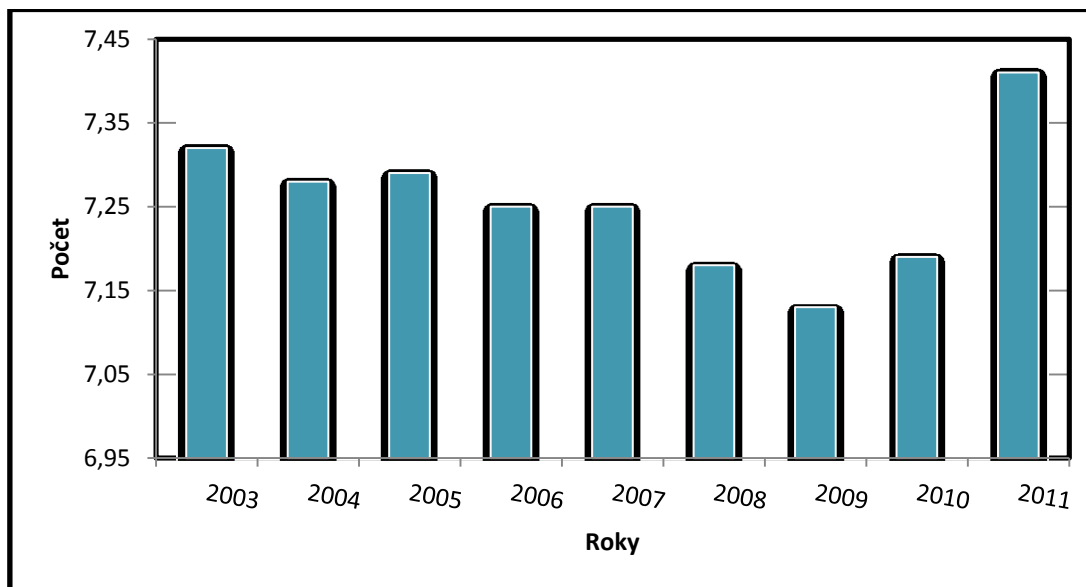

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Cizí státní příslušníci

V současné době žije v Německu asi 15 milionů lidí s migračním zázemím. To jsou lidé, kteří do Německa buď emigrovali, nebo se narodili alespoň jednomu rodiči, který do Německa emigroval. Asi 8 milionů těchto osob již získalo německé občanství a graf 4.14 ukazuje, že 7 milionů osob jsou stále cizinci.

Graf 4.14: Vývoj počtu cizinců v Německu v letech 2000-2011, (v mil.)

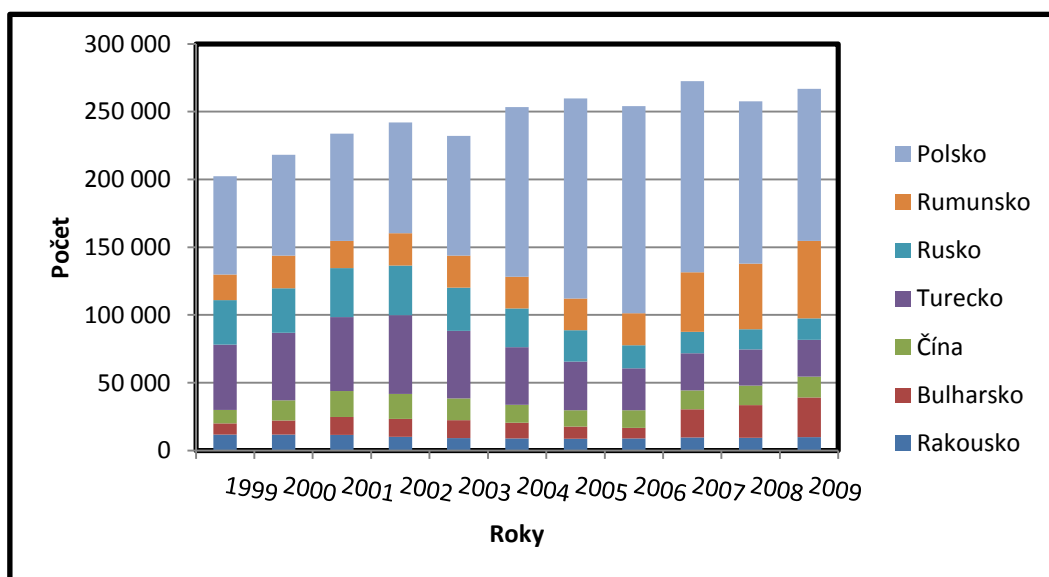

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Graf 4.15 ukazuje, že nejvyšší počet přistěhovalců je z Turecka a bývalé Jugoslávie. Od roku 2010 je však trend takový, že tito přistěhovalci, hlavně tureckého původu opouští a vrací se zpět do země původu. Dokonce jich více odchází zpět do Turecka, než přichází do Německa. Toto se však týká z drtivé většiny vysoce kvalifikovaných původem tureckých obyvatel, kteří se zhoršující se pracovní situací v EU nachází velmi dobré uplatnění v rozvíjejícím se Turecku⁷⁵.

⁷⁵ Migranty už Německo neláká, odcházejí i němečtí Turci. *Lidovky.cz* [online]., ISSN 1213-1385, 2010 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=159796

Graf 4.15: Vývoj počtu cizinců v Německu, dle země původu v letech 1999-2009

Zdroj: OSN, 2013; vlastní zpracování

Dlouhodobý pobyt

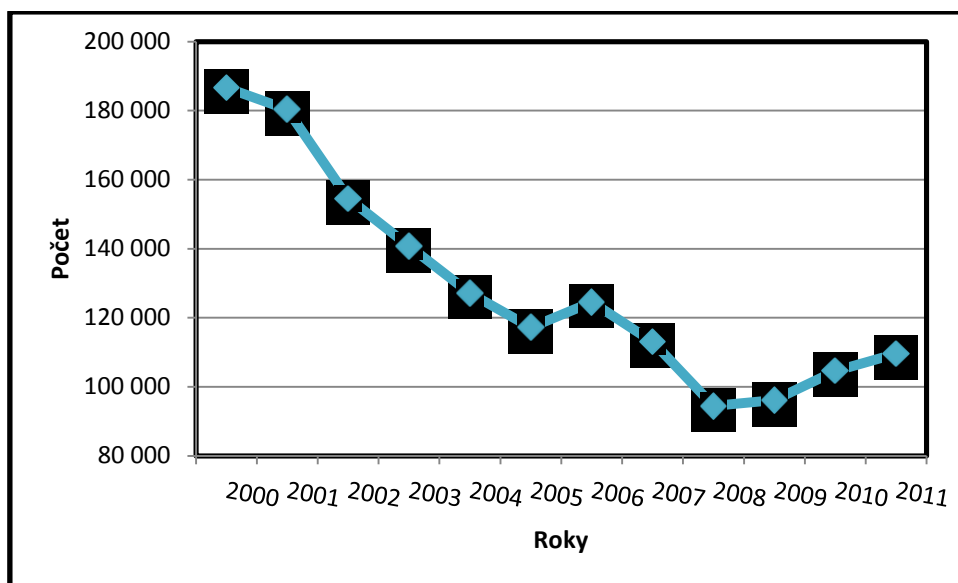
Občané EU mohou na území Německa pobývat do 3 měsíců bez jakýchkoliv povolení, avšak už po měsíci pobytu, se musí přihlásit na cizineckém úřadě. V případě delšího pobytu a s tím většinou spojeného zaměstnání musí i občané EU ohlásit svůj pobyt a získat povolení k pobytu, které by však občan EU měl téměř vždy dostat. Jediná výjimka zde platí u Bulharska a Rumunska, kteří jako poslední přistupující musí žádat i o pracovní povolení. Pro občany třetích zemí je někdy nutné vízum, ale vždy je nutné pracovní povolení. To pracovní povolení se liší z hlediska délky pobytu. V Německu je legálně možné získat povolení pro vysoce kvalifikované pracovníky, vědce, vedoucí zaměstnance mezinárodního podniku, sezonní pracovníky v zemědělství či hotelnictví, učitelé k vyučování v mateřském jazyce, IT specialisté a kuchaři ve speciálních restauracích.

Nabytí občanství

O občanství může osoba zažádat po 8 letech pobytu na území Německa. Součástí tohoto procesu, je zodpovězení 33 otázek, většinou z Německé historie, na které žadatel musí alespoň z poloviny odpovědět správně. Dítě narozené na území Německa nezískává občanství automaticky. Toto dítě získá občanství po svých rodičích. Pokud později rodič získá německé občanství, získá ho s ním také i dítě. Při uzavření manželství také nevzniká nárok na občanství automaticky. Manželství musí trvat nejméně 2 roky a daná osoba musí mít na území Německa nejméně 3 roky hlášený pobyt. Hlavně pro české občany je zde

další možnost a to zažádat o občanství po předcích. V pohraničních oblastech se totiž často stávalo, že obyvatelstvo bylo německého původu, a pokud jsou prarodiče občana Němci, má osoba také možnost získat německé občanství a to dokonce ve zrychleném procesu, kdy ani nemusí projít jazykovým testem a přitom se později nemusí ani vzdát občanství českého. Z grafu 4.16 je patrné, že od roku 2000 do roku 2011 počet udělených německých občanství prudce klesl.

Graf 4.16: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství Německa

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

4.3.4 Vývoj migrace ve Velké Británii

Prvním pokusem o regulaci migrace byl již v roce 1905 zákon o cizincích, který vznikl jako reakce na velký počet přistěhovalců z Ruska. Skutečný problém s přistěhovalci ale nastal po druhé světové válce a rozpadu britských kolonií. Roku 1931 vzniklo z britských autonomních zámořských oblastí *Britské společenství národů* (Commonwealth). V roce 1948 byl přijat *Zákon o občanství*, který občanům těchto kolonií přiřknul rovná práva, co se týče vstupu a pobytu na území VB, tudíž se mohli pohybovat po území Velké Británie, tak jako občané VB. Britská vláda se tomuto obrovskému přílivu snažila zabránit, zároveň ale věděla, že po válce je nutná nová pracovní síla na obnovu země, a tak roku 1949 *Královská komise pro populaci navrhla*, aby každý rok bylo získáno asi 140 000 mladých imigrantů. Imigranti však měli být plně začleněni a asimilováni. Program evropských dobrovolných pracovníků, pak do VB přivedl asi 350 000 obyvatel Evropy, převážně

polské národnosti. V roce 1962 byla provedena změna tohoto zákona. Britové se v té době snažili rozlišovat tyto kolonie na tzv. *starý Commonwealth*, zahrnující Kanadu, Austrálii a Nový Zéland a *nový Commonwealth*, zahrnující Indii, Pákistán a další země z bývalých kolonií, ale britská vláda by buď musela uvrhnout imigrační opatření na celý Commonwealth, včetně starého, a nebo přijmout migraci z nového Commonwealthu jako doprovodný jev. Britská vláda se rozhodla pro druhý způsob, kdy povolovala vstup na své území občanům celého Commonwealthu. V roce 1968 byl tento zákon opět doplněn a podle něj, museli držitelé britských pasů při svém vstupu na území VB prokázat vazby (např. rodinné) ve VB. Zákon *O občanství* z roku 1981 již pak rozlišil *občanství Spojeného království* do tří různých skupin a pouze *britské občanství* zahrnovalo právo trvalého pobytu na území VB. V roce 1971 byl také přijat zákon omezující ekonomickou migraci a hlavní cestou imigrace se tak stalo slučování rodin. Toto se změnilo na počátku 21. století, kdy v roce 2001 byla zveřejněna rozsáhlá studie zpracována britským ministerstvem vnitra, že pracovní silou z jiných zemí není domácí obyvatelstvo ohroženo, jelikož přistěhovalci vytvářejí nové podnikatelské příležitosti a zaplňují mezery na pracovním trhu. Celkově imigranti nejsou ani přítěží pro sociální systém, jelikož do něj přispívají více, než z něj odčerpávají. V roce 2002 byl přijat *Zákon o občanství, imigraci a azylu*, jehož obsahem mimo jiné byly podmínky odejmutí občanství. Tento zákon má také zajistit bezpečné hranice a zavést uzavřený azylový systém. V roce 2005 byl přijat pětiletý plán s názvem *Kontrola našich hranic: aby přistěhovalectví bylo pro Británii přínosem*. Tento návrh zjednodušuje celý systém přistěhovalectví, jelikož VB v té době pochopila, že přistěhovalce potřebuje pro svůj ekonomický růst. Zároveň tato strategie počítá s tím, že trvalé usídlení umožní pouze vysoce kvalifikovaným pracovníkům a nízko kvalifikovanou pracovní sílu nahradí nízko kvalifikovaná pracovní síla z nově přistoupených zemí EU. Návrh také počítá s omezením slučování rodin a s tím spojenou migraci příbuzných pracovníků⁷⁶.

Legální migrace ve Velké Británii

Velká Británie je stejně jako většina zemí EU členem Schengenského prostoru, ale pouze **na bázi policejní a justiční spolupráce**. Tedy v případě VB platí úplně jiná vízová a pobytová nařízení než v případě předešlých států. Pro občany členských států však stále platí, že nemusí mít pro svůj vstup žádné vízum. Ve Velké Británii tedy existují imigrační

⁷⁶ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA., 2005, ref. 25

kontroly, které jsou dvojího typu a to pro občany EU a pro neobčany EU. Občanům EU ale stačí platný občanský průkaz své země, případně platný cestovní pas. Občané EU se také nemusí nikde k pobytu registrovat, pokud ve VB pobývají. Občan může podat žádost o pobytové povolení, které ale není nutné. Pro občany EU není nutné ani jakékoli pracovní povolení a přihlašování se k příslušným úřadům⁷⁷.

Řízená migrace

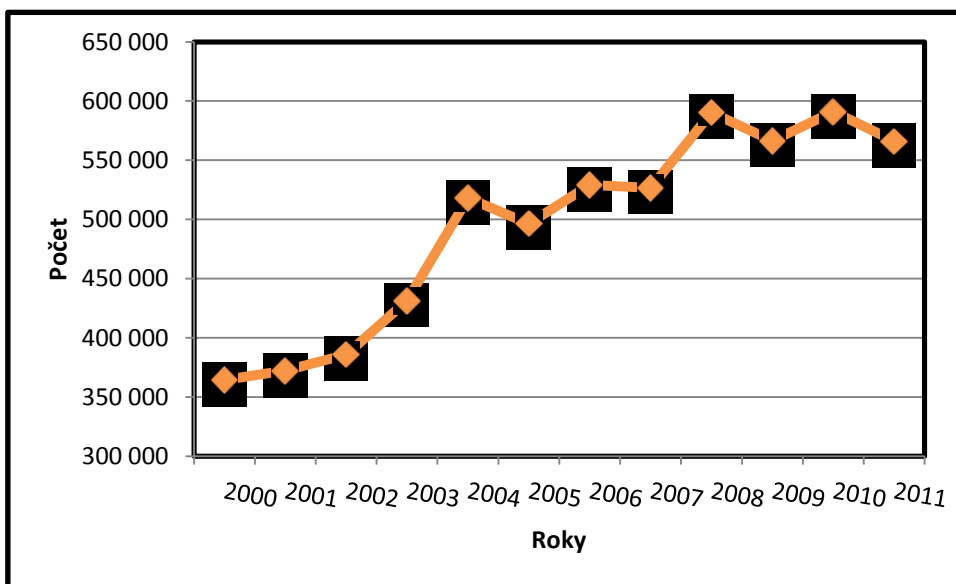
Je termín, pro všechna pracovní povolení a víza. Reformy jsou v Británii prováděny především k umožnění širší pracovní migrace. V současné době jsou tři hlavní iniciativy: uvolnění a zpružnění systému vydávání pracovních povolení pro pracovníky ze třetích zemí, program pro vysoce kvalifikované zahraniční pracovníky a plán na zavedení celkového bodového systému. První program řeší hlavně nedostatkové profese ve VB. O povolení vždy žádá zaměstnavatel, který musí doložit, že na pozici nenašel vhodného kandidáta z řad občanů VB a nebo EU. Maximální délka tohoto pracovního povolení je 5 let, avšak již po 4 letech lze požádat o povolení k usazení se. *Program pro vysoce kvalifikované migranty* má umožnit cizincům s mimořádnými schopnostmi, aby se usadili ve Velké Británii. Je to bodový systém, kdy jsou body přidělovány za vzdělání, pracovní zkušenosti, výši dosavadního výdělku a zvláštní osobní úspěchy. Toto sice automaticky neznamená, že je cizinci přiřknut trvalý pobyt, ale může o něj poté po 4 letech požádat. Poslední program, tedy plán na zavedení celkového bodového systému pracovníky rozděluje podle kvalifikace a dosaženého vzdělání do pěti částí⁷⁸.

Z grafu 4.17 je patrné, že počet cizinců ve Velké Británii stoupá. Příliv migrantů však není tak vysoký jako u Francie a Německa a to jednak z geografické polohy VB, kdy je z Evropy v postatě nejdál, ale také z její vízové politiky a neúčasti v plné verzi Schengenského prostoru.

⁷⁷ MZV. Velká Británie. *MVZ* [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/velka_britanie/cestovani/visa.html

⁷⁸ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA., 2005, ref. 25

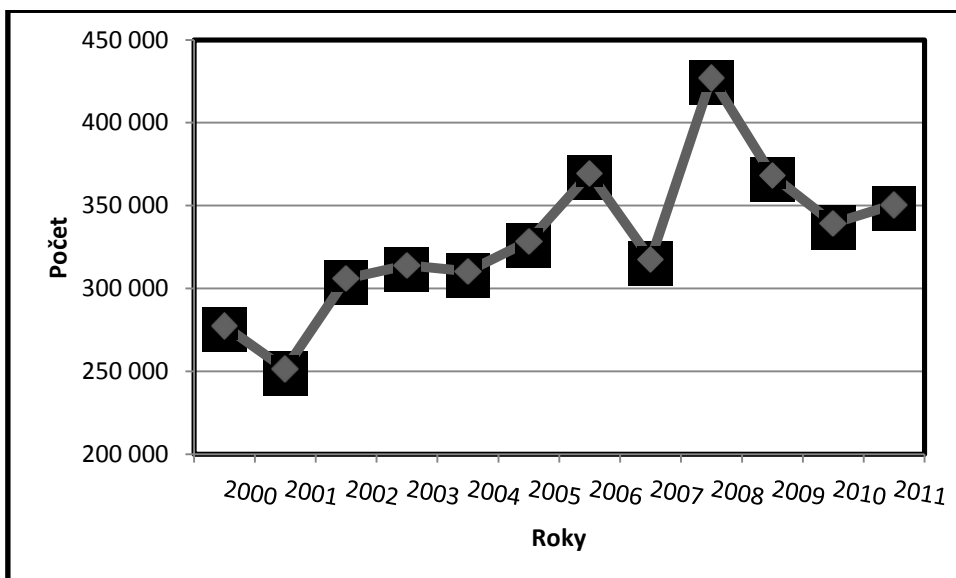
Graf 4.17: Vývoj počtu imigrantů ve Velké Británii v letech 2000-2011

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

VB má také vysoký počet emigrantů, což je patrné z grafu 4.18. V 90. letech 20. století se velká část důchodů z VB stěhovala do jižních zemí Evropy, především do Španělska, kvůli nižší cenové hladině a lepšího klimatu. Velký počet emigrantů je také z důvodu pracovní migrace, kdy obyvatelstvo odchází za lepšími pracovními nabídkami.

Graf 4.18: Vývoj počtu emigrantů ve Velké Británii, v letech 2000-2011

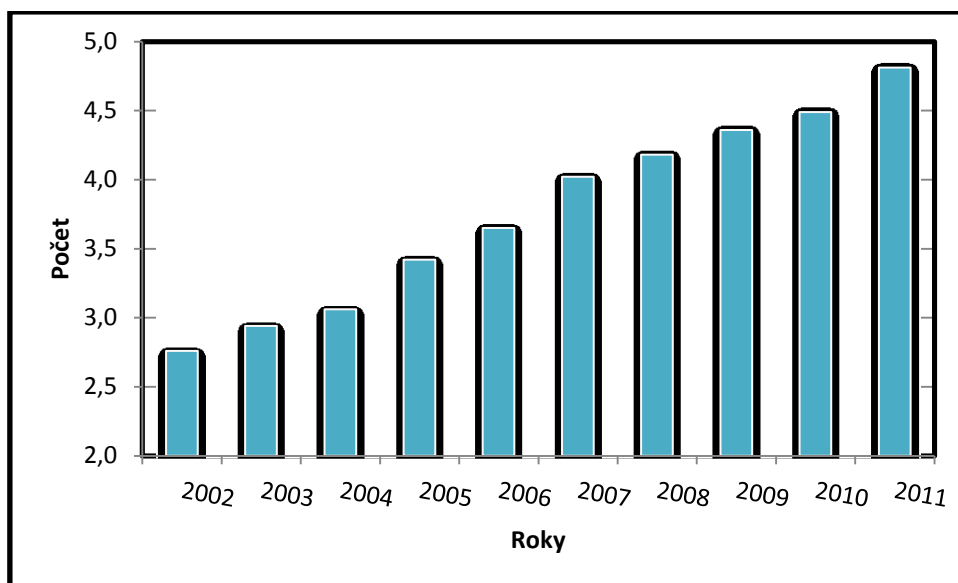

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Cizí státní příslušníci

Velká Británie spolu s Francií a Německem je největším příjemcem imigrantů v Evropě. Odhaduje se, že ve VB v současné době žije něco okolo 5 milionů přistěhovalců, což je patrné z grafu 4.19. Největší koncentraci přistěhovalců je klasicky ve velkých městech a průmyslových oblastech. Odhaduje se, že v Londýně je až okolo 40 % obyvatel jiného než britského původu.

Graf 4. 19: Vývoj počtu cizinců ve Velké Británii v letech 2002-2011 (v mil.)

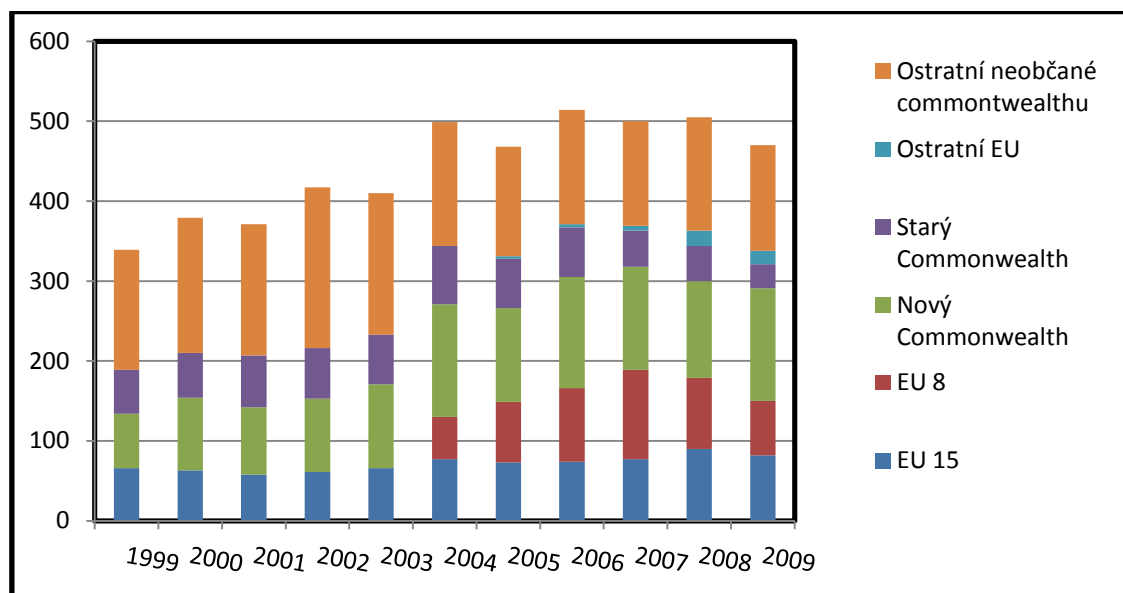

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Z grafu 4.20 není sice patrné přesné složení přistěhovalců ve Velké Británii, je zde ale patrné, že nejmenší počet cizinců pochází ze zemí EU. Nejvíce přistěhovalců pochází z nového Commonwealthu a ostatních blíže neurčených zemí. Velké zastoupení mají Indové, Pákistánci a obyvatelé asi 20 zemí Afriky. Nemalou početní skupinou jsou zde Poláci, kterých ve Velké Británii žije asi 600 000⁷⁹.

⁷⁹ VELVYSLANECTVÍ POLSKÉ REPUBLIKY. O Polsku. *Praha trade* [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://praha.trade.gov.pl/cz/polska/article/detail,125,Obyvatelstvo.html>

Graf. 4.20: Vývoj počtu cizinců ve Velké Británii, dle území původu v letech 1999-2009 (ve statisících)

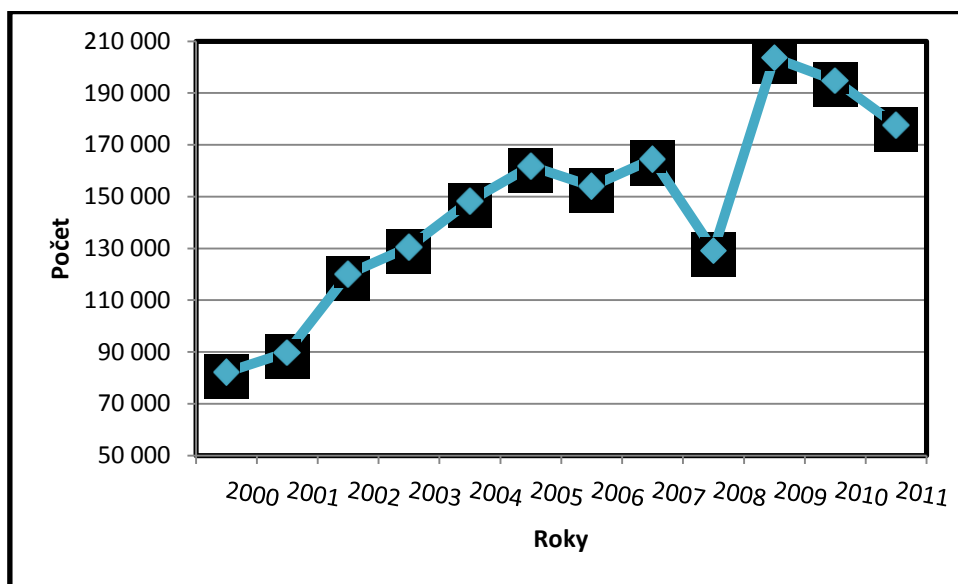
Zdroj: OSN, 2013; vlastní zpracování

Nabytí občanství

V udělování občanství má Velká Británie opět velice rozdílný přístup než většina zemí EU. V první řadě se žadatel o britské občanství nemusí vzdávat svého původního občanství, je tedy akceptovatelné dvojí občanství. Poté musí občan splňovat několik podmínek: musí mít nejméně 18 let, být mentálně zdravý a dobrého charakteru, plánuje žít ve Velké Británii a žít legálně ve VB více než 5 let (přitom po dobu těchto pěti let nestrávil více než 450 dní mimo VB a více než 90 dní mimo území VB během posledních 12 měsíců). Poté také musí absolvovat zkoušku z anglického jazyka, která se ale netýká pouze znalostí dějin, ale také sociálního systému, daňového systému či systému vyhledávání si informací⁸⁰. Liberální přístup při získávání občanství je patrný z grafu 4.21, kdy se počty udělených občanství pohybují ve statisících.

⁸⁰ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA., 2005, ref. 25

Graf 4.21: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství Velké Británie

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

4.3.5 Vývoj migrace v Itálii

Itálie se v minulosti setkávala s fenoménem, že na její území přijeli cizinci pouze jako turisté. Takže zde imigrační kontroly probíhaly velmi volně a nebyrokraticky a také se dlouho obešly bez vízové povinnosti. Tito „turisté“ však měli v úmyslu na území Itálie zůstat a pracovat. Do 80. let 20. století tento trend pro Itálii nepředstavoval problém, jelikož se setkávala s vysokou vlnou emigrace svých vlastních obyvatel do zemí střední a severní Evropy a tak bylo potřeba zaplnit prázdná pracovní místa. V Itálii bylo hodně profesí, které nepotřebovaly téměř žádnou kvalifikaci jako prodej u stánku s rybami, ve stavebnictví a především v zemědělství. Tyto pozice bývaly také dost špatně placené, takže byl problém obsadit je původními obyvateli. Také průmyslově se rozvíjející sever Itálie potřeboval pracovní sílu. Většina těchto dělníků ze třetích zemí však byla zaměstnávána „na černo“. Jelikož Itálie neměla v této době žádné zkušenosti s povolováním práce cizincům či dokonce přistěhovalectvím, tak tento trend „přehlížela“ a neoficiálně dovolovala. Změna nastala v 80. letech 20. století, kdy se země ES začaly připravovat na Schengenský prostor. Měly tedy obavy, že při zrušení hraničních kontrol by se tito migranti mohli dostat dále na sever, což do té doby díky kontrolám na hranicích možné nebylo. Také v samotné Itálii se začaly objevovat první protesty proti nelegální práci. Proto v roce 1990 Itálie zavedla vízovou povinnost pro řadu zemí. Platilo to především pro

geograficky blízké státy Magrebu a Turecko. Odhaduje se, že „na černo“ bylo v Itálii v 80. letech 20. století zaměstnáno až milion lidí, nejsilněji zastoupeny obyvateli Maroka a Tuniska, dále Somálska a Eritrey. V roce 1992 bylo v Itálii napočítáno 778 458 cizinců, pocházejících mimo země EU, kteří měli regulérní povolení k pobytu. Národnostní složení cizinců k 31. prosinci 1992 ukazuje následující tabulka 4.7.⁸¹

Tabulka 4.7: Počty cizinců z jednotlivých států v roce 1992

Země	Počet
Maroko	95 791
Tunisko	50 405
Filipíny	44 155

Zdroj:BADE, Klaus J., 2005; vlastní zpracování

Z Afriky celkem pocházelo asi 230 000 osob, což bylo skoro 30 % všech cizinců. Většina těchto jak legálních, tak i nelegálních pracovníků nepracovala v průmyslově vyspělém severu, ale žila a pracovala v hospodářsky zaostalejším jihu Itálie, postiženém vysokou nezaměstnaností. Toto mělo za příčinu neschopnost jihu Itálie se dále rozvíjet a velmi prudce zde rostly protiimigrační protesty italského obyvatelstva, kdy se v průzkumech v roce 1991 již 75 % dotázaných vyjádřilo proti další imigraci⁸².

Legální migrace

Itálie jako členská země EU vůči dalším členským zemím neuplatňuje žádnou vízovou či migrační politiku. Je také členem Schengenského prostoru, takže na svých hranicích ze severu, které jsou pro Itálii jediné pevninské, neuplatňuje migrační kontroly. Občané členských států EU se také však po pobytu delším než 3 měsíce musí nahlásit na příslušném obecním úřadě. Pokud občan nebude v Itálii pracovat, musí dokázat dostatečnou výši finančních prostředků na svůj pobyt. Příslušník států EU také nepotřebuje žádná pracovní povolení. Vůči třetím zemím však Itálie uplatňuje vízovou povinnost, stejně jako celá EU. Výjimky států, jejichž občané víza nepotřebují, jsou stejné pro celou EU.

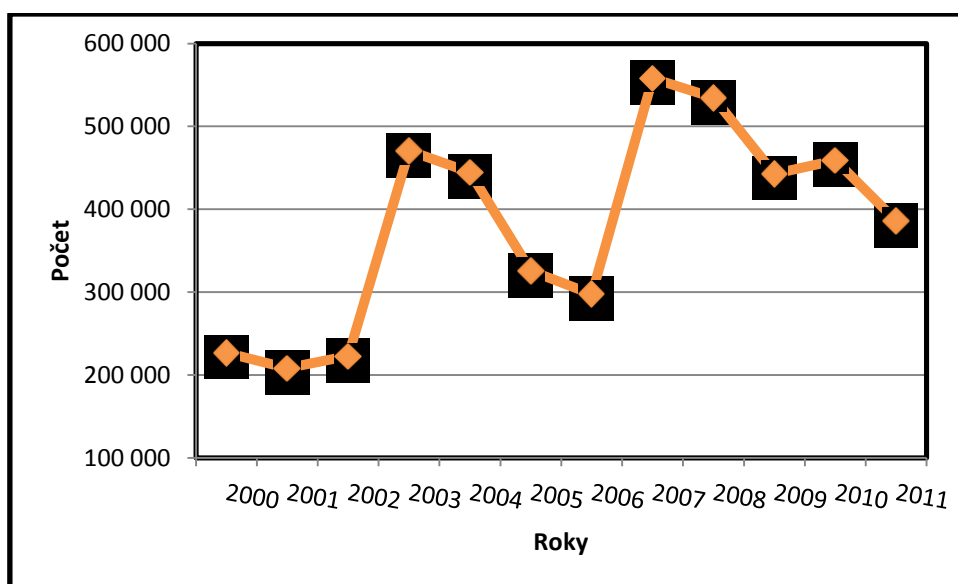
V Itálii se pravidelně střídá pravicová a levicová vláda. Rozdíly přístupu těchto vlád jsou rozdílné, takže se migrační politika relativně často mění. Pravicová strana je spíše pro

⁸¹ BADE, Klaus J., 2005, ref. 20

⁸² BADE, Klaus J., 2005, ref. 20

přísnější migrační politiku. Během posledních deseti let bylo přijato několik zákonů na omezení nové imigrace a usnadnění vyhoštění nelegálních migrantů jako *Zákon Bossi-Fini* z roku 2002. Realizace těchto opatření však vázla. Kromě regularizačních opatření bylo hlavním projevem tlaku ekonomiky, zvyšování každoročních kvót pro vstup cizinců na území za účelem zaměstnání. Současně také nebyla naplňována opatření namířená na boj s nelegální migrací, jelikož míra vyhoštění v roce 2011 se pohybovala asi kolem 2 % z pravděpodobného celkového počtu imigrantů bez legálního pobytu. Regularizace je typickým nástrojem imigrační politiky všech jižních států a jejím účelem je poskytnout, většinou dočasně, legální pobyt migrantům, kteří na území pobývali nelegálně⁸³. Regularizace migrace je v Itálii nutná. Z grafu 4.22 je patrný vysoký počet imigrantů, a toto vysoké číslo je již pro Itálii neudržitelné.

Graf 4.22: Vývoj počtu migrantů v Itálii v letech 2000-2011

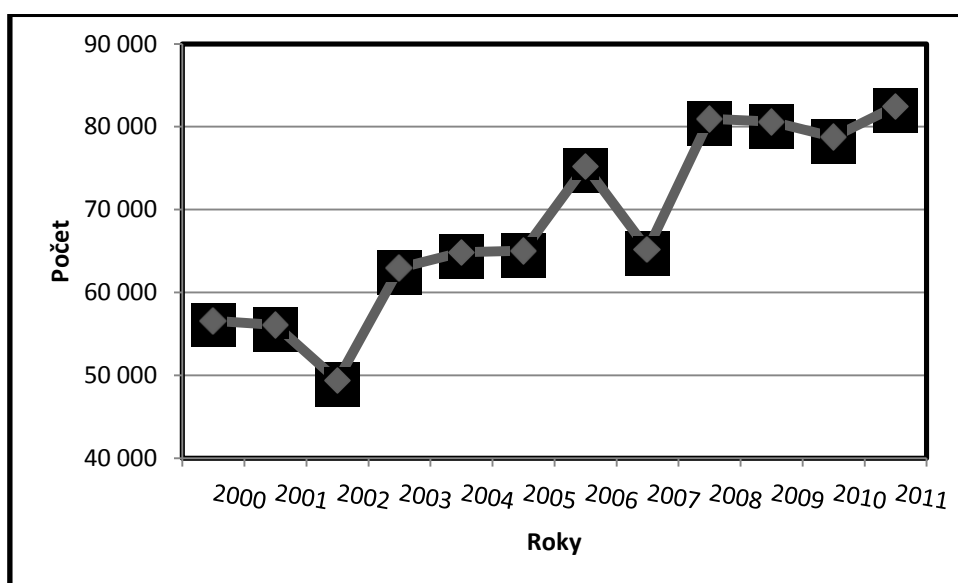

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Počet emigrantů z Itálie je oproti počtu imigrantů zanedbatelný, což je patrné z grafu 4.23. Většina emigrantů je vysoce kvalifikovaná pracovní síla, která migruje do jiných vyspělých zemí Evropy za prací.

⁸³ PAVELKOVÁ, Lenka. Rozpory italské migrační politiky. *Migraceonline* [online], ISSN 1803-6589, 2012 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2328599>

Graf 4.23: Vývoj počtu emigrantů v Itálii v letech 2000-2011

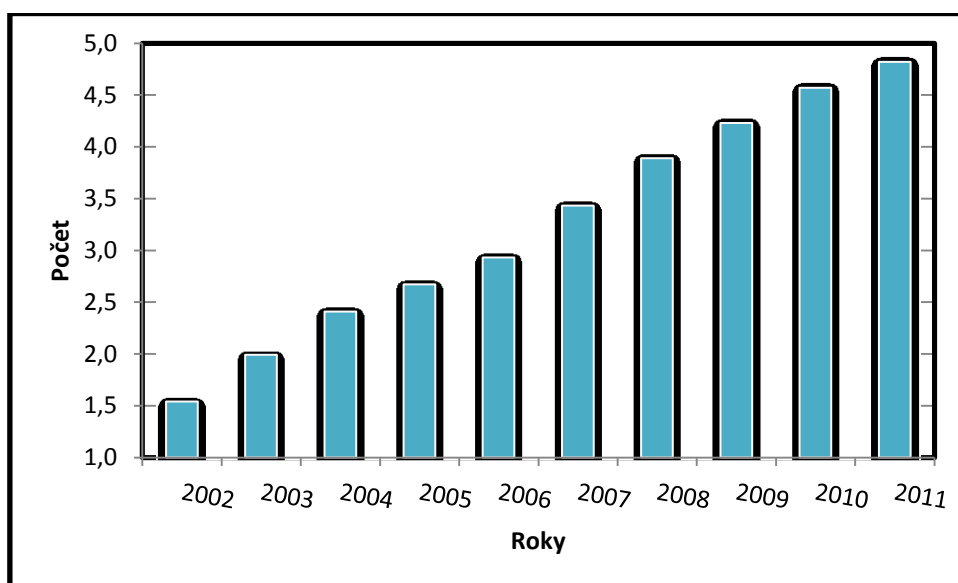

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Cizí státní příslušníci

Itálie má relativně vysoký počet cizinců. Je jednou ze zemí Evropy, která je častým cílem migrantů, a to především ze zemí Afriky a bývalé Jugoslávie. Na následujícím grafu 4.24 jde vidět, že se počet cizinců neustále zvyšuje. Celkový počet cizinců je asi kolem 4,7 milionů, což je srovnatelné například s Francií, která je ale nesrovnatelně větší.

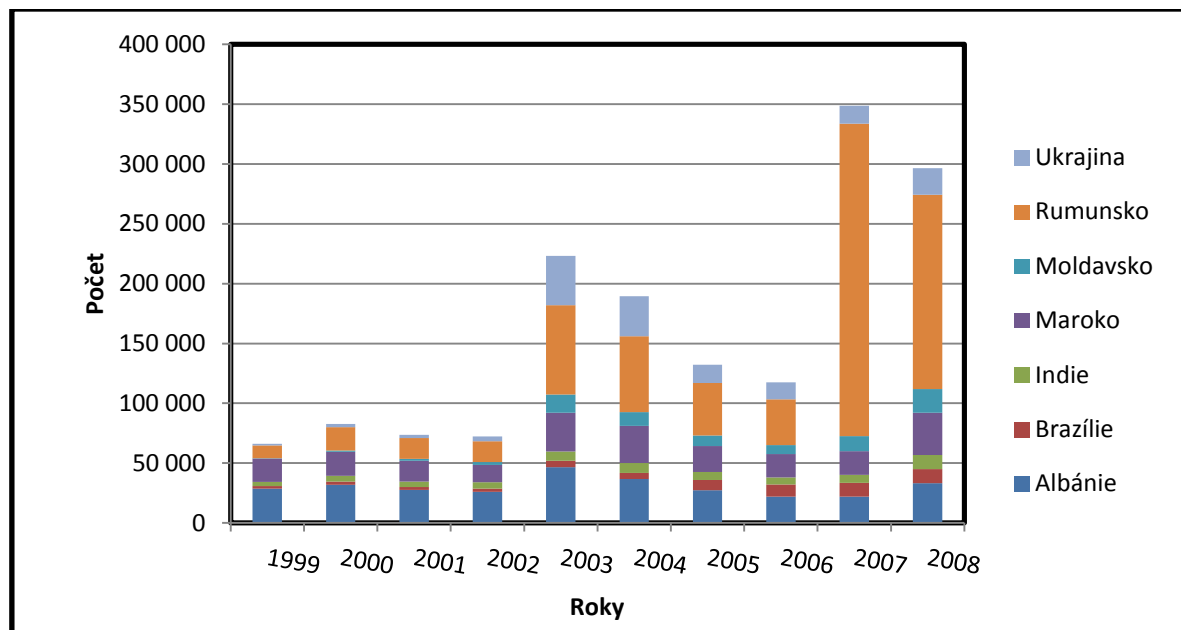
Graf 4.24: Vývoj počtu cizinců v Itálii v letech 2002-2011(v mil.)

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Největší počet cizinců v Itálii je z Rumunska, z bývalých zemí Jugoslávie a ze zemí Magrebu, což je patrné z grafu 4.25.

Graf 4.25: Vývoj počtu cizinců dle země původu v letech 1999-2008

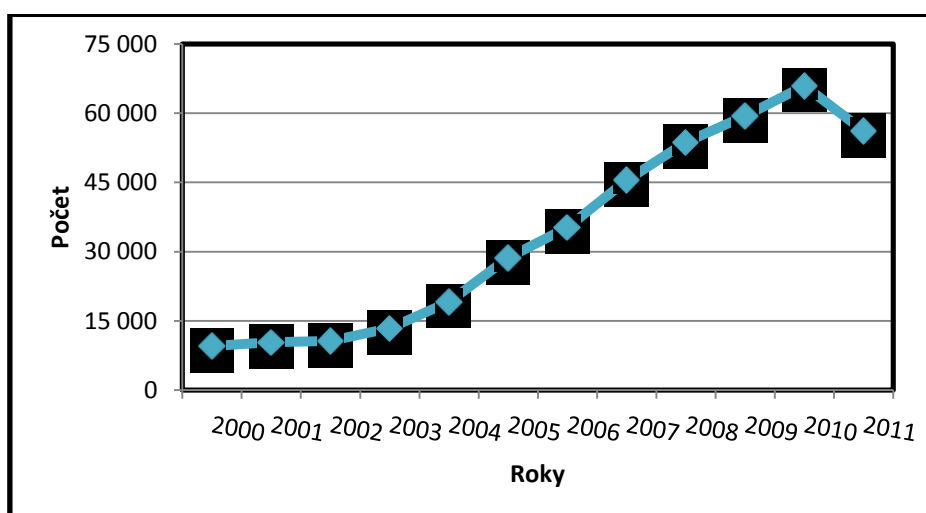

Zdroj: OSN, 2013; vlastní zpracování

Nabytí občanství

Dítě, které se narodilo alespoň jednomu rodiči Italovi, získává automaticky italské občanství, bez ohledu na to, kde se narodilo. Dospělí mohou získat italské občanství svatbou s Italem/Italkou po 2 letech trvání manželství nebo po 10 letech pobytu v Itálii. Do budoucna by měl být přijat zákon, pokud se dítě narodí na území Itálie, získá automaticky Italské občanství. Doteď si o ně může požádat až ve věku 18 let, i když v Itálii žije třeba celý život. Z grafu 4.26 je patrné, že Itálie uděluje občanství čím dál více osobám. Vrchol byl v roce 2010, kdy bylo státní občanství Itálie uděleno téměř 70 000 osobám.

Graf 4.26: Počet osob, které v letech nabyli státního občanství Itálie

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

4.3.6 Vývoj migrace ve Španělsku

Španělsko se počátkem 80. let změnilo na imigrační zemi. Při vstupu do ES byl v roce 1985 přijat zákon o cizincích *Ley de Extranjera*. Po uzavření *Generálního ředitelství pro migraci*, úřadu příslušného pro záležitosti španělských pracovníků odcházejících do zahraničí, se udělováním pracovních povolení a legalizací pobytu pro migranty z třetích zemí zabývá *Španělský institut pro emigraci*. Španělsko se také snažilo snížit počet ilegálních pracovníků pomocí legalizačních programů. Tím se zvýšil počet legálních pracovníků z 198 000 v roce 1981 na 361 000 v roce 1991. Poslední nabídka takovéto legalizace proběhla v roce 1999. V 80. letech bylo ve Španělsku asi 250 000 nelegálně pracujících občanů nejčastěji z Maroka a Latinské Ameriky. Na nelegálních pracovnících byla závislá především stínová ekonomika v Barceloně a Madridu. Také v zemědělství, stavebnictví a domácích službách byli tito pracovníci potřeba. Pracovníci, nejčastěji pracovníce, pocházeli z Filipín, Dominikánské republiky, ale také například z Polska⁸⁴. Migrantů začali do Španělska ve větší míře přicházet v druhé polovině 90. let. V roce 2000 v zemi přibýlo asi 5 milionů cizinců. To bylo způsobeno také tím, že se velmi dařilo španělské ekonomice, která zaznamenávala růst HDP až o 5 % ročně, přitom tehdejší průměr v EU byl 3,9 %. Velká část těchto cizinců byla ze zemí Jižní Ameriky, Afriky a Rumunska, nezanedbatelnou část také ale tvořili britští a němečtí důchodci, kteří se stěhovali za příznivými cenami a teplejším klimatem. Ekonomika v této době rostla i díky

⁸⁴ BADE Klaus J., 2005, ref. 20

levné pracovní síle. Většina cizinců našla pracovní uplatnění na sekundárním pracovním trhu, kde mzdy nikdy nejsou příliš vysoké.

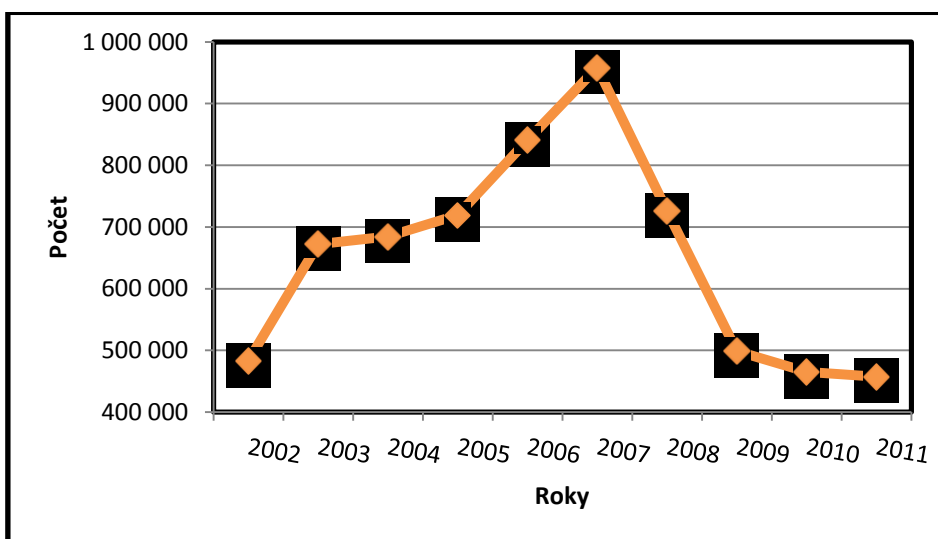
Legální migrace

Vlády se snaží více usměrňovat legální migraci. Od roku 2002 do roku 2004 platil *systém kvót* pro legální vstup do země na základě databáze volných pracovních míst. Tyto kvóty byly asi 30 000-40 000 míst, avšak v zemi se bez problémů uplatnilo až půl milionů imigrantů. V roce 2004 byl zaveden registr volných pracovních míst. To jsou místa, která se nedařilo zaměstnavatelům zaplnit a mohli zde tudíž pracovat cizinci. Registr je od roku 2004 hlavním podkladem pro legální cestu do Španělska za práci. Španělská vláda se ale migraci začíná bránit. V roce 2006 připlulo na lodích ze subsaharské Afriky asi 25 000 lidí, kteří zde nelegálně zůstali. Jelikož podle španělských zákonů má vláda 40 dní na to, aby zjistila totožnost migranta a zajistila jeho návrat. Pokud se to nepodaří, musí tyto migranty pustit. Španělko, na tuto situaci reagovalo tak, že s vysílajícími zeměmi zahájilo intenzivní spolupráci a také posílilo kontroly na svých hranicích. V letech 2000-2008 investovalo 232 milionů EUR do systému SIVE, což je systém, který umožní detekovat prakticky jakoukoli loď, která se přiblíží ke španělským hranicím. Díky tomu pak v roce 2008 migrace z Afriky poklesla až o 25 %. Migranti z Afriky se přesunuli do Itálie. Vláda také postupně začala zavádět víza pro země Jižní Ameriky, jelikož tito občané zde nejprve cestovali jako turisté, avšak do své země původu se již nevraceli⁸⁵.

Mnoho cizinců využívá pro legalizaci svého pobytu tzv. *legalizační programy*. Podmínkou je registrace na místním úřadě a prokázání se alespoň 6-ti měsíční pracovní smlouvou. Pokud cizinec prokáže, že v zemi žije nejméně 3 roky a že má pracovní smlouvu, může získat legální pobyt. Graf 4.27 ukazuje vývoj počtu imigrantů ve Španělsku. Vrchol nastal v roce 2007 s téměř miliónem imigrantů. Tento vysoký nárůst byl způsoben tím, že v roce 2007 byla španělská ekonomika na vrcholu.

⁸⁵ KADLECOVÁ, Markéta. Cizinci: zrcadlo španělského hospodářství. *Migraceonline* [online]. , ISSN 1803-6589, 2009 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2198539>

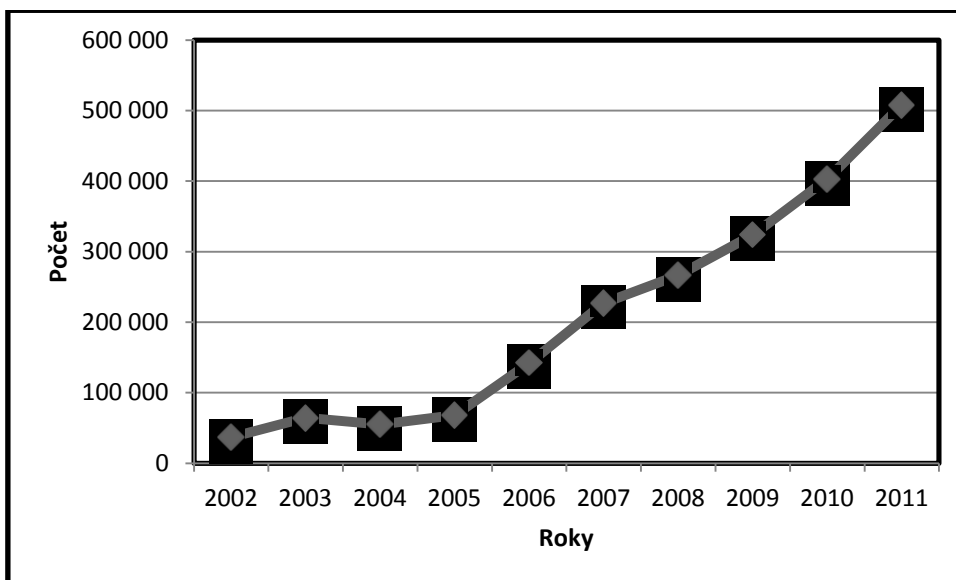
Graf 4.27: Vývoj počtu imigrantů ve Španělsku v letech 2002-2011

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Během let 2002 až 2011 se také prudce zvýšil počet emigrantů ze Španělska, což je patrné z grafu 4.28. Španělsko již několik let trpí nejvyšší nezaměstnaností v EU, která je v případě u lidí do 25 let až 50 %. Proto se velká část těchto občanů snaží za prací odejít do jiných zemí.

Graf 4.28: Vývoj počtu emigrantů ve Španělsku v letech 2002-2011

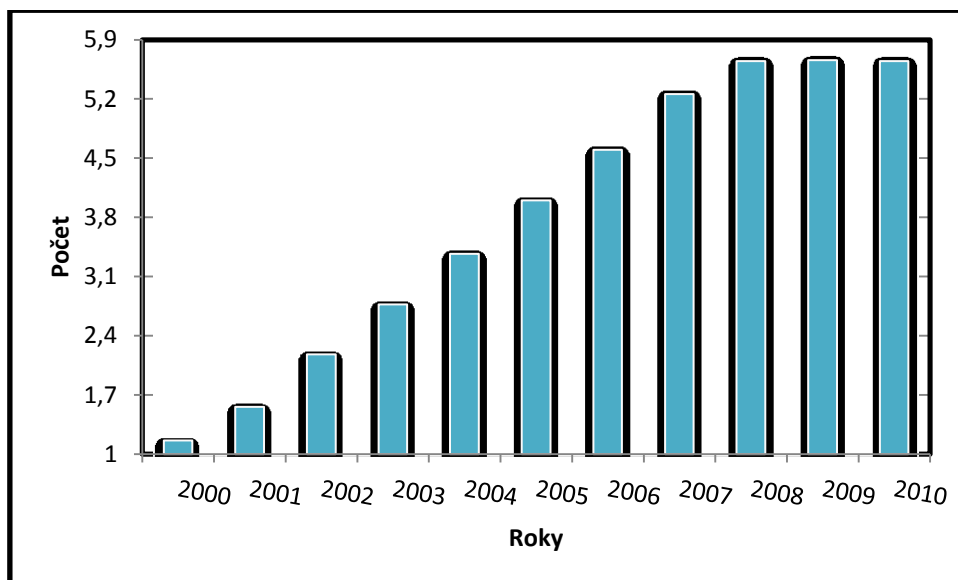

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Cizí státní příslušníci

V současné době je ve Španělsku asi 6 milionů cizinců, což je 11 % populace. Z grafu 4.29 je patrné, že počet cizinců vzrostl během let 2000-2010 několikanásobně.

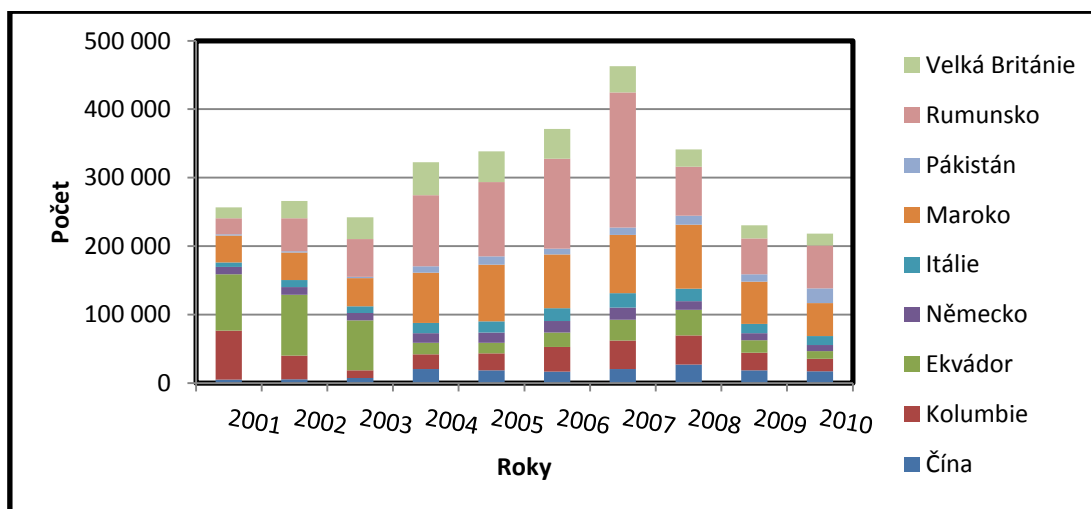
Graf 4.29: Vývoj počtu cizinců ve Španělsku v letech 2000-2011 (v mil.)

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Z následujícího grafu 4.30 je patrné, ze kterých zemí tyto cizinci nejčastěji pochází. Typické je Maroko a Rumunsko. Také počty obyvatel z Ekvádoru a Kolumbie nejsou zanedbatelné. V letech před hospodářskou krizí, zde migroval také relativně vysoký počet Angličanů a Němců, hlavně z řad důchodců, kteří se zde rozhodli prožít stáří.

Graf 4. 30: Vývoj počtu migrantů, dle země původu v letech 2001-2010

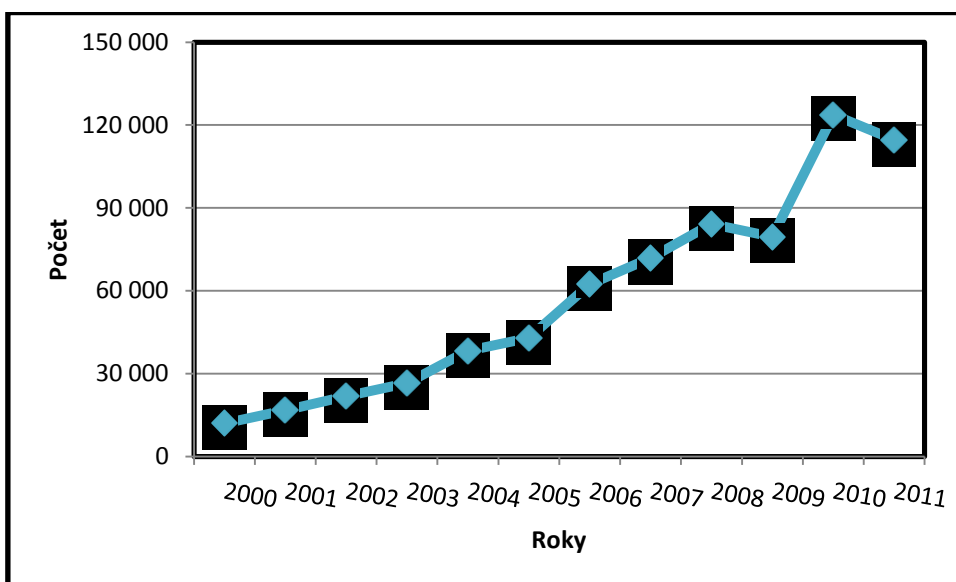

Zdroj: OSN, 2013; vlastní zpracování

Nabytí občanství

Získat španělské občanství je **jednodušší** oproti některým zemím. Dítě může získat španělské občanství pokud se narodí alespoň jednomu rodiči se španělským občanstvím, nezáleží přitom kde se narodí. Také pokud se na území Španělska narodí neznámým rodičům. Dospělí mohou občanství získat *naturalizací*, tj. bez spojitosti se Španělskem po nejméně 10 letech pobytu, občané Portugalska, Filipín a některých zemí Jižní Ameriky občanství mohou získat již po 2 letech pobytu a také osoba, která vstoupila do manželství se španělským občanem. Španělsko také neuznává dvojí občanství. Graf 4.31 ukazuje, že také Španělsko uděluje občanství vysokému počtu osob. Nejvyšší nárůst byl v roce 2010.

Graf 4.31: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství Španělska

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

4.3.7 Shrnutí

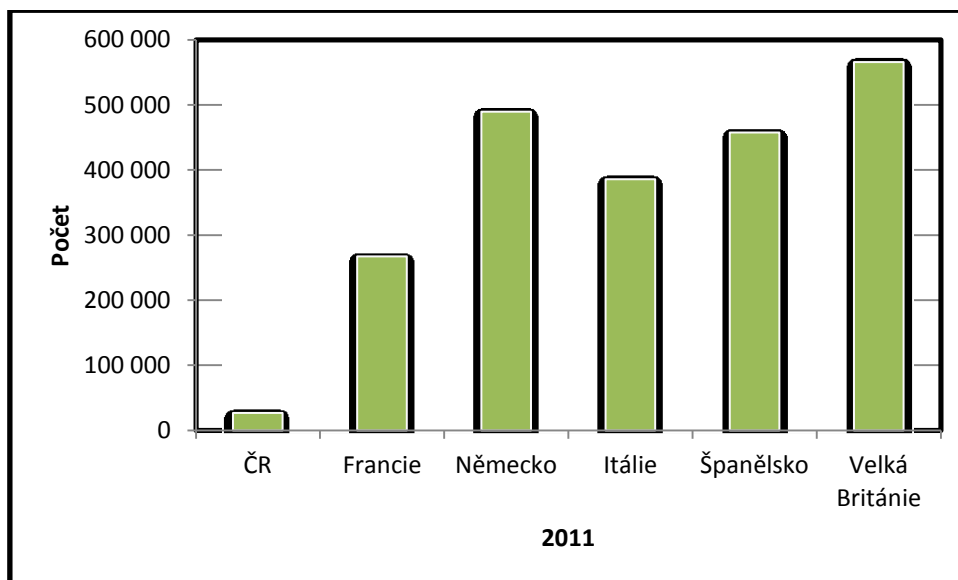
V následující podkapitole jsou shrnuty aspekty migrace v jednotlivých zemích.

Legální migrace

Pravidla pro legální migraci u výše zkoumaných zemí jsou pouze mírně odlišná. Často se liší v pracovních povoleních a přihlašování k pobytu. Jelikož všechny země jsou členy EU a Schengenského prostoru migrační politika vůči občanům EU je jako celek stejná. Vůči občanům třetích zemí již každá země uplatňuje trochu jiná migrační pravidla. U vízové

politiky jsou však pravidla stejná a celá EU má vízovou povinnost pro stejné státy. Jediná zvláštnost u výše uvedených zemí je VB, která se do Schengenského prostoru zapojuje jen částečně a stále na svých hranicích uplatňuje kontroly a to i vůči občanům EU.

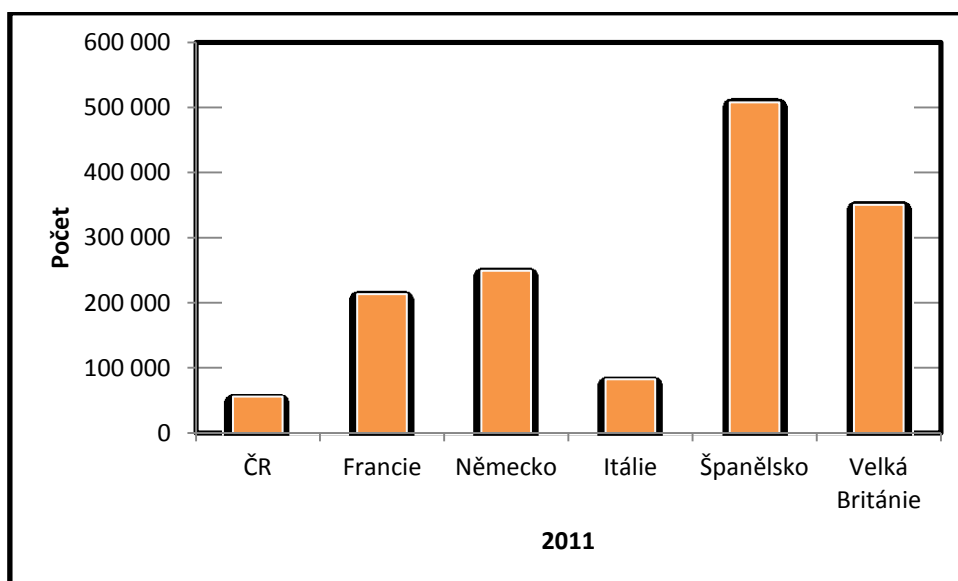
Graf 4.32: Počet imigrantů v daných zemích v roce 2011

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Z grafu 4.32 je patrné, že až na ČR a Francii, měly všechny zkoumané země více než 300 000 imigrantů. Nejvyšší počet až téměř 600 000 pak měla Velká Británie.

Graf 4.33: Počet emigrantů v daných zemích v roce 2011

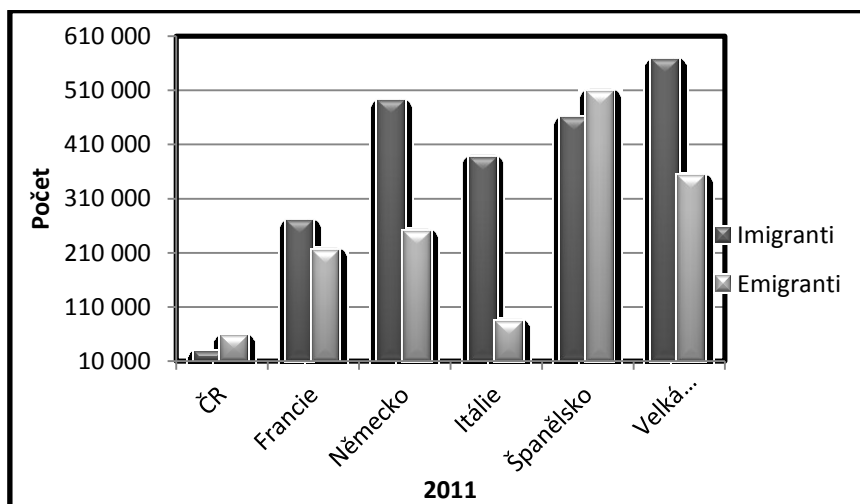

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Graf 4.33 ukazuje počet emigrantů v roce 2011 pro jednotlivé zkoumané země. Největší počet jich suverénně mělo Španělsko. Většina z těchto států má větší počet imigrantů než emigrantů, tedy se zvyšuje počet obyvatel v dané zemi.

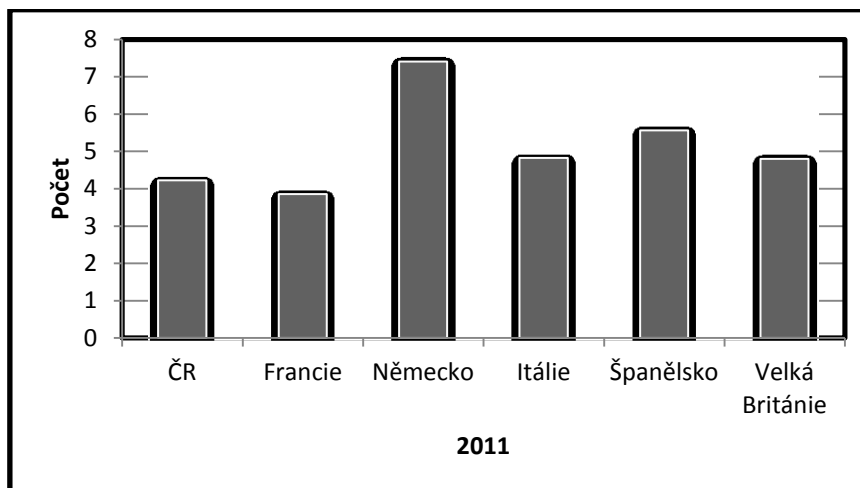
Graf 4.34 ukazuje srovnání počtu imigrantů a emigrantů v jednotlivých zemích pro rok 2011. Je zde patrné, že ve většině zemí, je vyšší počet imigrantů než emigrantů.

Graf 4.34: Počet imigrantů a emigrantů v roce 2011 v jednotlivých zemích

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

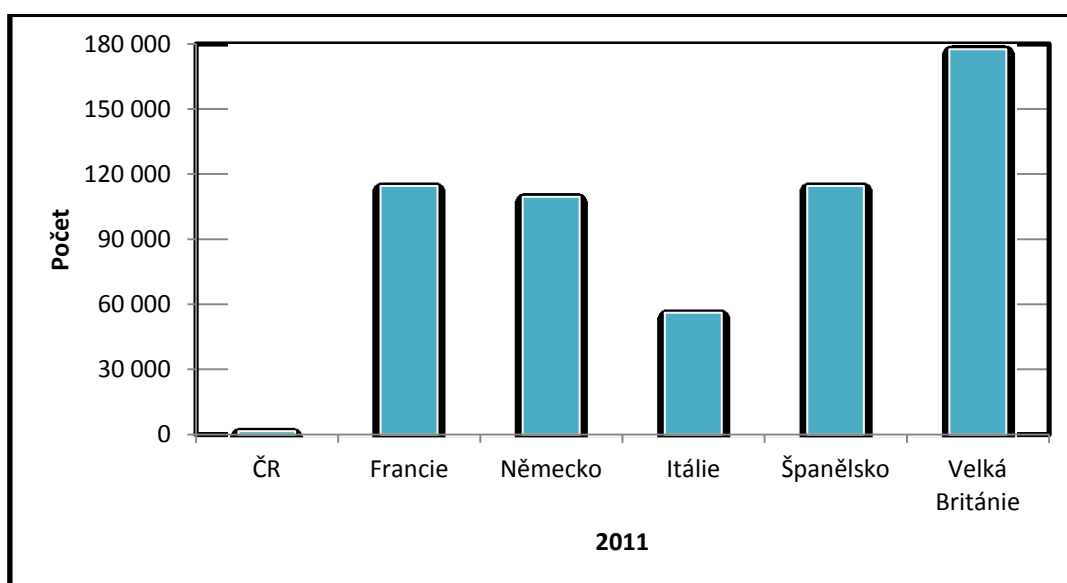
Graf 4.35: Počet cizinců v jednotlivých zemích v roce 2011 (v mil.)

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Graf 4.35 ukazuje počet cizinců v roce 2011 ve zkoumaných zemích. Početně nejvíce cizinců bylo v tomto roce v Německu, kdy číslo přesahovalo 7 milionů obyvatel. Kolem 4 až 5 milionů se pohybují také i zbývající země, s výjimkou ČR, kde populace cizinců je asi 500 000.

Graf 4.36: Počet osob, které nabyly státního občanství dané země v roce 2011

Zdroj: Eurostat, 2013; vlastní zpracování

Graf 4.36 ukazuje kolik osob, nabylo státního občanství dané země. Asi 180 000 osob nabylo státní občanství VB. To vyplývá z politiky VB, kdy zde není tak těžké získat občanství, jako v jiných zemích EU. Naopak absolutně nejnižší počet státního občanství ze zkoumaných zemí udělala ČR, pouze 1 638, kdy ale vzhledem k daleko menšímu počtu imigrantů i cizinců v populaci není toto číslo překvapující.

Zkoumané státy jsem si vybrala z důvodu toho, že zde směřuje největší skupina migrantů a to jak ze zemí EU, tak mimo země EU. ČR byla zvolena z důvodu srovnání, jelikož v mezinárodním měřítku nemá velký význam. Všechny země mají v současné době problémy s vysokým přílivem migrantů, především ze zemí mimo EU. Vznikají zde kulturní konflikty a obyvatelstvo se stává čím dál více xenofobním. Do budoucna je podle mě tento vývoj neudržitelný a státy budou jistě zavádět protekcionistická opatření proti migrantům především ze třetích zemí.

5 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo podat ucelený přehled o vývoji migrace v Evropské unii a vybraných státech. Nejdůležitější část a zároveň nejstarší typ migrace, je ekonomická migrace. Ekonomické důvody k migrování mělo lidstvo již od svého vzniku a tento trend se nemění ani se staletími. V posledních desítkách let se však také setkáváme s migrací politickou. Politická migrace dle mého názoru začala během první a druhé světové války, kdy se lidé snažili odejít do bezpečnějších států či oblastí. Nejsilněji však nastala po druhé světové válce s nástupem socialistického režimu, který rozdělil Evropu na dvě části a utvořil z ní naprosto odlišné světy. Jakýkoli typ migrace má také následky pro vysílající i přijímající země. Jsou to následky jak ekonomické, tak také demografické, kdy v jedné zemi porodnost prudce klesá, v další zemi naopak stoupá.

Evropská unie začala migraci řešit přibližně v 70. letech 20. století, kdy se migrace poprvé ukazuje jako problém. Na jedné straně se Evropská unie, tehdejší Evropské společenství, chtěla rozšiřovat, na straně druhé chtěla především prohlubovat spolupráci mezi členskými zeměmi. Oba záměry byly během několika desítek let potvrzeny řadou smluv. Nejdůležitějšími smlouvami, jsou samotné smlouvy zakládající Evropské společenství, tedy Smlouvy o ESUO, EURATOM a EHS z 50. let 20. století. Z hlediska migrační a integrační politiky je však nejdůležitější Smlouva o jednotném vnitřním trhu z roku 1986, která utvořila prostor bez vnitřních hranic a zavedla čtyři svobody. Jistým problémem pro migrační politiku představuje Schengenská dohoda z roku 1985, kdy země, které tuto dohodu mezi sebou podepsaly, zrušily hraniční kontroly. Pro obyvatele daných států, a také pro osobní i nákladní dopravu, byla dohoda jistě pozitivním aspektem, ale zároveň ztížila práci policii při hledání zločinců, kteří tak mohou velmi snadno překonávat státní hranice.

Celosvětová populace migrantů v roce 2010 byla 214 milionů tj. asi 3,1 % světové populace. V roce 2000 představoval asi 150 milionů lidí, tedy asi 3 % světové populace. Pohyb těchto migrantů je hlavně ze zemí rozvojových do zemí vyspělých. Současné trendy v migraci ukazují, že Evropa je silně imigračním kontinentem, kdy počet cizinců v Evropě v roce 1950 byl asi 4 miliony osob a v roce 1995 již 20 milionů. Migrace se týká jak osob, které migrují v rámci evropských států, kterých bylo nejvíce v roce 2007 a to 4 miliony a od roku 2002 se tento počet každoročně zvyšoval o 12%, ale také osob, které do Evropy míří z různých kontinentů. Velký počet osob do Evropy migruje z celé severní Afriky, ale také Asie. Jsou to migranti jak legální, tak ale z velké části nelegální. Nejhuře postiženy

tímto trendem jsou obecně velké státy a státy, které mají moře, které se migrantům daří relativně snadno překonávat. Největší počet migrantů je ve Velké Británii, Německu, Francii a Španělsku, kdy tyto státy v roce 2008 pojaly 53 % všech migrantů v rámci EU. Jelikož také většina vybraných států v minulosti vlastnila řadu kolonií, velký počet imigrantů pochází ze států, které historicky patřily těmto zemím. Většina migrantů jsou lidé nižšího vzdělání, kteří se často ze své země snaží utéct kvůli válkám, či chudobě, jsou tyto osoby pro celou Evropskou unii velkou přítěží.

V současné době se státy Evropské unie nebojí přistěhovalců z nově přístupujících zemí, jak tomu bylo například po roce 2004, bojí se osob z jiných kontinentů s naprosto odlišným stylem života a zvyklostmi. Každý stát Evropské unie si již pomalu uvědomuje, že na jeho území není problém i větší počet imigrantů z některé ze sousedních, relativně podobných, zemí, ale problémem je i menší skupina z naprosto odlišného prostředí. Díky politice Evropské unie, se v posledních několika letech mění struktura migrantů a postupně zde přicházejí lidé vysoce kvalifikovaní, což je pro Evropskou unii žádané. Také díky ekonomické krizi se zvyšuje počet emigrantů z Evropy. S počtem imigrantů se však toto číslo nedá srovnávat.

Dle mého názoru, by Evropská unie měla především podporovat migraci vysoce kvalifikované pracovní síly a migraci v rámci členských států Evropské unie. Při tomto typu migrace by totiž nevznikaly kulturní konflikty způsobené rozdílným stylem života. Myslím, že v současné době, i díky médiím a možnostem cestování, již není tak velký rozdíl v mentalitě, především mezi mladší generací, jako tomu bývalo dříve a lidé jsou si čím dál více podobní.

Seznam literatury

Knihy

1. ALBERTINELLI, Anthony. *Migrants in Europe a statistical portrait of the first and second generation*. Luxemburg: Publications Office of the European Union, rok ISBN 978-927-9162-312.
2. ASLAN, Ednan. *Migrace a kulturní konflikty: evropské migrace dvou staletí*. Praha: Auditorium, 2011. 322 s. ISBN 978-808-7284-070.
3. BADE, Klaus J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 497 s. ISBN 80-710-6559-5.
4. BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005. 308 s. ISBN 80-210-3875-6.
5. BATEMAN, Graham a Victoria EGANOVÁ. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Columbus, 2002. Počet stran. ISBN 80-901-7276-8.
6. BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Prague: Gallery, 2002. 304 s. ISBN 80-860-1055-4.
7. DOHNALOVÁ, Eva a Michal ČÁSTEK. *Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice*. 1. vyd. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. 124 s. ISBN 978-80-87623-02-2.
8. DOHNALOVÁ, Eva. *Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice*. 1. vyd. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. 124 s. ISBN 978-80-87623-02-2.
9. HAZARI, Bharat R. *Migration, unemployment, and trade*. Boston: Kluwer Academic Publishers, c2001. 274 s. ISBN 07-923-7310-3.
10. KAŇA, Radomír. *Evropská unie A. 2., upr. vyd.* Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta. 162 s. ISBN 978-80-248-2202-0.
11. KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika: teorie a praxe*. Ostrava: SOKRATES, 2003. ISBN 80-86572-35-8.
12. KUNEŠOVÁ, Hana. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 80-717-9455-4.

13. LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Brno, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.
14. MACHÁČEK, J., TOTH, P. a R. WOKOUN. *Regionální a municipální ekonomie*. 1. Vyd. Praha: Oeconomica, 2011. 199 s. ISBN 978-80-245-1836-7.
15. PETRŽELOVÁ, Jana. *Evropská unie k maturitě a přijímacím zkouškám na VŠ*. Computer Press, 2011, 117 s.. ISBN 978-80-251-3373-6.
16. SCHEU, Harald Christian a Michal ČÁSTEK. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. Vysoká škola finanční a správní, 2010. 120 s. ISBN 978-807-4080-319.
17. ŠLOSARČÍK, Ivo. *Politický a právní rámec evropské integrace: (včetně změn podle Lisabonské smlouvy)*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 452 s. Studijní opora pro distanční vzdělávání. ISBN 978-807-3574-710.
18. UHEREK, Zdeněk. *Migration, diversity and their management*. Praha: Institute of Ethnology, Academy of Sciences of the Czech Republic. 298 s. ISBN 978-808-7112-465.

Elektronické publikace seřadit podle abecedy

19. EUROPA.EU.eu. *Nariadení Rady (ES) č. 539/2001* [online]. 2011 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001R0539:20110111:C S:PDF>
20. EUROSTAT. *Regional Yearbook 2011* [online]. 2012 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-HA-11-001
21. LENOMAR, Aleš. *Mezinárodní pracovní migrace ve vybraných zemích střední Evropy* [online]. 2010 [cit. 2012-12-12]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/50555/esf_m_a2/DP-Ales_Lenomar-TEXT.pdf
22. LULAYOVÁ, Iva. Obyvatelstvo migrace. In: *Matzem.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.matzem.cz%2Fprezentace%2Fobyvatelstvo_

migrace.pps&ei=2pITUe3ZMefT4QSkloHYDg&usg=AFQjCNEEnBSB9z_DnOq5C
VLQm55Mz83_AJg

23. LUPTAKOVÁ, Marina. *Procesy mezinárodní migrace*. [online]. 2008 [cit. 2012-11-10]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2007/04/luptakova.pdf>
24. OSN. *Index lidského rozvoje* [online]. 2011 [cit. 2012-11-10]. Dostupné z: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Table1.pdf,
25. SPĚVÁČEK, Vojtěch. *Alternativní ukazatelé ekonomické výkonnosti a blahobytu* [online]. [cit. 2013-01-22]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Spevacek.pdf>

Internetové zdroje

26. BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND POLITISCH VERFOLGTE GENIEßEN ASYL. *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* [online]. 2013 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.bamf.de/DE/Startseite/startseite-node.html>
27. BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND POLITISCH VERFOLGTE GENIEßEN ASYL. *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* [online]. 2013 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.bamf.de/DE/Startseite/startseite-node.html>
28. DANIELOVÁ, Kateřina. *Imigrační politika Francie se zaměřením na současnou situaci*. In: *Migraceonline*. [online]. 2007 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=159796
29. DEMOGRAFIE.INFO. *Migrace. Demografie.info* [online]. 2009 [cit. 2012-12-21]. ISSN 1801-2914. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_migrace
30. *Euractiv* [online]. Francie v roce 2055 dosáhne stejné populace jako Německo [cit. 2013-01-22]. ISSN1803-2486. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/francie-v-roce-2055-dosahne-stejne-velke-populace-jako-nemecko-009802>
31. EUROJUST. *Eurojust* [online]. 2013 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://eurojust.europa.eu/Pages/languages/cs.aspx>
32. EUROPA. *EU Listina základních práv Evropské unie* [online]. 2013 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/32007X1214/htm/C2007303CS.01000101.htm>

33. EUROPA.EU. *Evropský uprchlický fond 2008 až 2013 – Česká republika* [online]. 2008 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/08081863_cs.htm
34. EUROPOL. About us. *Europol* [online]. 2013 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/content/page/about-us>
35. EUROSTAT. Population. *Eurostat* [online]. 2013 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/main_tables
36. EYEWITNESSHISTORY. Columbus. *Eyewitnesstohistory* [online]. 1997 [cit. 2012-12-21]. Dostupné z: <http://www.eyewitnesstohistory.com/columbus.htm>
37. IDNES.CZ. Francie se bojí arabského přílivu, nepustila přes hranice vlak s uprchlíky. [online]. 2011 [cit. 2012-12-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/francie-se-boji-arabskeho-prilivu-nepustila-pres-hranice-vlak-s-uprchliky-1r8-/zahranicni.aspx?c=A110417_175108_zahranicni_js
38. KADLECOVÁ, Markéta. Cizinci: zrcadlo španělského hospodářství. In: *Migraceonline*. [online], ISSN 1803-6589, 2009 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2198539>
39. KAVANOVÁ, Klára. Evropský pakt o migraci a azylu. In: *Migrace online*. [online]. 2008 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2123505>
40. MIGRACE ONLINE *Dublinká úmluva*. Migrace online [online]. 2004 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957381>
41. Migranty už Německo neláká, odcházejí i němečtí Turci. *Lidovky.cz* [online], ISSN 1213-1385, 2010 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: http://migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=159796 nefunkčn
42. MVCR. Dlouhodobý pobyt. *MVCR*. [online]. 2010 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx>
43. MVCR. Lisabonská smlouva. *MVCR*. [online]. 2010 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-lisabonska-smlouva.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
44. MVCR. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Udělení státního občanství České republiky* [online]. 2010 [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/udeleni-statniho-obcanstvi-ceske-republiky.aspx>
45. MVCR. Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí. *MVCR*. [online]. 2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z:

- <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-fond-pro-integraci-statnich-prislusniku-tretich-zemi.aspx>
46. MVCR. Evropský návratový fond. *MVCR*. [online]. 2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-navratovy-fond.aspx>
47. MVCR. Fond pro vnější hranice. *MVCR*. [online]. 2010 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/financni-nastroje-eu-fond-pro-vnejsi-hranice.aspx>
48. MVCR. Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí. *MVCR* [online]. 2010 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrnich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>
49. MVČR. Přístup České republiky k legální migraci *MVČR* [online]. 2010 [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>
50. MZV. Velká Británie *MZV*. [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/velka_britanie/cestovani/visa.html
51. PAVELKOVÁ, Lenka. Rozpory italské migrační politiky In: *Migraceonline*. [online], ISSN 1803-6589, 2012 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2328599>
52. ROZUMEK, Martin. Uprchlíci z Libye rozdělují Evropu In: *Migration4media*. [online]. 2011 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z: <http://migration4media.net/2011/05/06/uprchlici-z-libye-rozdeluji-evropu/>
53. Směrnice Rady 2000/43/ES Evropa.eu. [online]. 2013 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:cs:HTML>
54. UN. *Esa.un.org* [online]. 2013 [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://esa.un.org/MigFlows/MigrationFlows.aspx>
55. VELVYSLANECTVÍ POLSKÉ REPUBLIKY. O Polsku *Praha trade*. [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://praha.trade.gov.pl/cz/polska/article/detail,125,Obyvatelstvo.html>
56. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. EU od A do Z. *Euroskop* [online]. 2013 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/282/sekce/a-b/>

57. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Jednotná vízová politika. *Euroskop*. [online]. 2013 [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/587/sekce/jednotna-vizova-politika/>

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
EFTA	European Free Trade Area Evropské sdružení volného obchodu
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
EMU	Evropská měnová unie
EP	Evropský parlament
ES	Evropská společenství
ESD	Evropský soudní dvůr
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EURATOM	European Atomic Energy Community Evropské společenství pro atomovou energii
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia Republika Makedonie
HDI	Human development index Index lidského rozvoje
HDP	Hrubý domácí produkt
IOM	International Organization for Migration Mezinárodní organizace pro migraci
IT	Informační technologie
JEa	Jednotný evropský akt
JVT	Jednotný vnitřní trh
JVV	Justice a vnitřní věci
NASA	National Aeronautics and Space Administration Národní úřad pro letectví a kosmonautiku
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
SIS	Schengenský informační systém
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik

USA	United States of America
	Spojené státy americké
VB	Velká Británie

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 2.1: Nejméně rozvinuté státy podle indexu HDI v roce 2011.....	8
Tabulka 4.1: Země s největším počtem imigrantů na území v roce 2010.....	43
Tabulka 4.2: Země s největším počtem emigrantů na území v roce 2010.....	44
Tabulka 4.3: Země s největším podílem cizinců na území v roce 2010.....	45
Tabulka 4.4: Vývoj počtu cizinců v jednotlivých státech v jednotlivých letech.....	46
Tabulka 4.5: Nejvyšší počet migrantů do zemí EU podle země původu v roce 2008.....	47
Tabulka 4.6: Počet žádostí o azyl v Německu v letech 1955-2004.....	63
Tabulka 4.7: Počty cizinců z jednotlivých států v roce 1992.....	75

Seznam grafů

Graf 2.1: Lorenzova křivka.....	13
Graf 4.1: Vývoj počtu cizinců v EU-27 v letech 2004-2008.....	47
Graf 4.2: Vývoj počtu imigrantů v ČR v letech 2000-2011.....	52
Graf 4.3: Vývoj počtů emigrantů v ČR v letech 2000-2011.....	53
Graf 4.4: Vývoj počtu cizinců v ČR v letech 2000-2011.....	53
Graf 4.5: Vývoj počtu cizinců v ČR dle země původu v letech 1999-2009.....	54
Graf 4.6: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství ČR.....	56
Graf 4.7: Vývoj počtu imigrantů ve Francii, v letech 2003-2011.....	59
Graf 4.8: Vývoj počtu emigrantů ve Francii v letech 2003-2011.....	59
Graf 4.9: Vývoj počtu cizinců ve Francii v letech 2004-2011, v milionech.....	60
Graf 4.10: Vývoj počtu cizinců ve Francii, dle země původu v letech 2003-2012.....	60
Graf 4.11: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství Francii.....	62
Graf 4.12: Vývoj počtu imigrantů v Německu v letech 2000-2011.....	65
Graf 4.13: Vývoj počtu emigrantů v Německu v letech 2000-2011.....	65
Graf 4.14: Vývoj počtu cizinců v Německu v letech 2000-2011.....	66
Graf 4.15: Vývoj počtu cizinců v Německu, dle země původu v letech 1999-2009.....	67
Graf 4.16: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství Německa.....	68
Graf 4.17: Vývoj počtu imigrantů ve Velké Británii v letech 2000-2011.....	71
Graf 4.18: Vývoj počtu emigrantů ve Velké Británii, v letech 2000-2011.....	71
Graf 4.19: Vývoj počtu cizinců ve Velké Británii v letech 2002-2011.....	72

Graf. 4.20: Vývoj počtu cizinců ve VB dle území původu v letech 1999-2009.....	73
Graf 4.21: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství VB.....	74
Graf 4.22: Vývoj počtu migrantů v Itálii v letech 2000-2011.....	76
Graf 4.23: Vývoj počtu emigrantů v Itálii v letech 2000-2011.....	77
Graf 4.24: Vývoj počtu cizinců v Itálii v letech 2002-2011.....	77
Graf 4.25: Vývoj počtu cizinců dle země původu v letech 1999-2008.....	78
Graf 4.26: Počet osob, které v letech nabyli státního občanství Itálie.....	79
Graf 4.27: Vývoj počtu imigrantů ve Španělsku v letech 2002-2011.....	81
Graf 4.28: Vývoj počtu emigrantů ve Španělsku v letech 2002-2011.....	81
Graf 4.29: Vývoj počtu cizinců ve Španělsku v letech 2000-2011.....	82
Graf 4. 30: Vývoj počtu migrantů, dle země původu v letech 2001-2010.....	82
Graf 4.31: Počet osob, které v letech 2000-2011 nabyli státního občanství Španělska.....	83
Graf 4.32: Počet imigrantů v daných zemích v roce 2011.....	84
Graf 4.33: Počet emigrantů v daných zemích v roce 2011.....	84
Graf 4.34: Počet imigrantů a emigrantů v roce 2011, v jednotlivých zemích.....	85
Graf 4.35: Počet cizinců v jednotlivých zemích v roce 2011, v milionech	85
Graf 4.36: Počet osob, které nabyly státního občanství dané země v roce 2011.....	86

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. 5. 2013

jméno a příjmení studenta